

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**KONYA ÖRNEĞİNDE KENTSEL SUÇLAR VE
KENT ESENLIĞI**

(Yüksek Lisans Tezi)

**Danışman
Doç. Dr. M. Akif ÇUKURÇAYIR**

**Hazırlayan
Ali Arda YÜCEYILMAZ
044228001012**

Konya - 2007

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
KISALTMALAR.....	IV
TABLolar LİSTESİ	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVEDE SUÇUN İNCELENMESİ

1.1.Kavramsal Çerçeve: Suç Nedir?	8
1.1.1.Suç Kavramının Menşei ve Gelişmesi.....	10
1.2.Suç Teorileri	10
1.2.1 Biolojik Teori	11
1.2.2.Psikolojik Teori	11
1.2.3. Sosyolojik Teori.....	12
1.2.4. Sosyo-Psikolojik Teori.....	13
1.3. Suçu Anlamaya Yönelik Yaklaşımlar	14
1.3.1.Klasik Ekol.....	15
1.3.2. Neo Klasik Ekol.....	15
1.3.3. Pozitivist Ekol.....	16
1.3.4. Kartografik Ekol.....	17
1.3.5.Ekolojik Yaklaşımlar	17
1.4.Yeni Sağ'ın Suça Bakışı.....	18
1.5.Karşıt Kültürler ve Çatışma	19
1.6. Kentsel Suç.....	20
1.7. Suç Korkusu	21
1.8. Şiddet Suçu	24
1.9.Çocuk ve Genç Suçları	29
1.10. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç.....	30
1.11. Sosyal Politikalar ve Suç.....	30
1.12. Sosyal Değişim ve İkili Toplum Yapısı (Dual Societies)	33

İKİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME VE SUÇ İLİŞKİSİ

2.1.Kentleşmenin Suça Etkisi.....	35
2.1.1. Anomi ve Anomik Kentleşme	38
2.1.2. Aşırı, Sahte ve Hızlı Kentleşme	39
2.2.Kentsel Suça Zemin Hazırlayan Nedenler.....	41
2.2.1.Göç.....	41
2.2.2. Yoksulluk: Gelir ve Beklenti İkilemi.....	43
2.2.3.Konut ve Barınma Politikaları.....	47
2.2.4. Tüketim Toplumunun Normları ve Eşitsizlik	51
2.2.5. Kentsel Demokrasinin İşlerliği ve Suç.....	52
2.2.5.1. Türkiye Genelinde Yerel ve Kentsel Katılım Pratikleri.....	55
2.2.5.2. Kentsel Kültür: Çoğulculuk ve Tahammül	57
2.3. Kentsel Politika ve Suç	58
2.3.1.Bir Politika Aracı Olarak Kentsel Altyapı	59
2.4. Kentsel Ekonomi ve Suç	60
2.5. Kentsel Planlama ve Suç	62
2.5.1. Kentsel Rantın Yeniden Dağıtım Aracı Olarak Planlama	63
2.6. Kentsel Suçla Mücadelede Yaklaşımlar.....	65
2.6.1. Kanun ve düzenleme tabanlı yaklaşım (Law and Order Approach).....	65
2.6.2.Temel Sebepler Yaklaşımı (Root Causes Approach)	66
2.6.3. Daha Güvenli Kentler Yaklaşımı (Safer City Aproach)	66
2.6.4. Fırsat Azaltan Yaklaşımlar (Opportunity Reduction Aproaches)	67
2.6.5. Toplum Polisliği Yaklaşımı (Community Policing Appreciation).....	68
2.7. Kentsel Suçla Mücadelede Yerel Kurumlar	69
2.8. Kentsel Suçla Mücadelede Dünya'dan Örnekler	70
2.8.1. Birleşik Devletler.....	70
2.8.2. Çin Halk Cumhuriyeti.....	72
2.8.3. İngiltere	75
2.8.4. Türkiye	78
2.8.4.1. Tolum Destekli Polislik Uygulamaları.....	80
2.8.4.2. Kent Güvenlik Danışma Kurulları (KGDK)	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KENTLEŞME VE SUÇ BAĞLAMINDA KONYA ÖRNEĞİ

3.1. Konya'nın İdari ve Sosyo-ekonomik Durumu.....	84
3.1.1. Konya'da Göç Olgusu.....	86
3.1.2. Kentsel Yoksulluk ve Konya.....	86
3.1.3. Konya'da Konut ve Gecekondu Sorunu	87
3.1.4. Tüketim Toplumu ve Konya	87
3.2. Konya'da Kentsel Suç	88
3.3. Konya'da Suçla Mücadelede Örnek Projeler	88
3.3.1. Cinayetlerde Kırmızı Alarm Projesi	89
3.3.2. Mıknatıs Projesi	90
3.3.3. Devriye Ekipler Amirliğinin Asayiş Şube Müdürlüğü Bünyesinde Birleştirilmesi	93
3.3.4. 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun Etkin Uygulanması	94
3.3.5. Alan Araştırması Projesi	95
3.3.6. Kimlik Tespiti Projesi	96
3.3.7. Kaynakların Etkin Kullanımı ve Eşgüdüm Projesi.....	96
3.3.8. Okullarda Güvenliğin Geliştirilmesi Projesi	97
3.3.9. Polis Abi-Polis Abla Projesi.....	97
SONUÇ	99
KAYNAKÇA	101

KISALTMALAR

A.g.e.:	Adı geçen eser
A.g.k.:	Adı geçen kaynak
A.g.m.:	Adı geçen makale
ATO:	Ankara Ticaret Odası
CA:	California
CONF.:	Conference
CPTED:	Crime Prevention Through Environmental Design
Çev.:	Çeviren
Der.:	Derleyen
Ed.:	Editör
EGM:	Emniyet Genel Müdürlüğü
EUICS:	European International Crime Survey
GBT:	Genel Bilgi Toplama
ILO:	International Labour Organization
İ.İ.B.F.:	İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
İGDK:	İlçe Güvenliği Danışma Kurulları
KGDK:	Kent Güvenliği Danışma Kurulları
KOM:	Kaçaklılık ve Organize Suçla Mücadele Bürosu
Ltd.:	Limited
OECD:	Organization for Economic Cooperation and Development
Org:	Organization

POP.:	Problem Oriented Policing
PPS:	Planning Policy Statement
s.:	Sayfa
S.:	Sayı
S.K.:	Sayılı Kanun
S.Ü.	Selçuk Üniversitesi
SbD:	Secured by Design
SİSAV:	Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Vakfı
ss:	Sayfaları arasında
T.C.:	Türkiye Cumhuriyeti
TDP:	Toplum Destekli Polislik
TODAİE:	Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
Tr.:	Türkiye
UN:	United Nations
UNICEF:	United Nations Children's Emergency Fund
UNICRI:	United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute
Vb.:	Ve benzeri
Vol:	Volume
WHO:	World Health Organization
Yy.:	Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

- Tablo I:** Suç Korkusu
- Tablo II:** 17 Avrupa Ülkesinde Suç Düzeyi ve Kentleşme
- Tablo III:** Çevresel Dizaynla Suçun Önlenmesinde Doğal Nezaret ve Doğal Geçiş Kontrolü
- Tablo IV:** Çin’de Kaydı Tutulan Suç Dosyaları
- Tablo V:** Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler Arasında 2004 Yılı Suç Dağılımı
- Tablo VI:** 2002-2006 Yılları Türkiye Geneli Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Asayiş, Kaçakçılık, Terör, Toplumsal Olayların Dağılımı
- Tablo VII:** Konya İli Nüfus Yoğunluğuna Göre Şehir ve Köy Nüfusu Oranları
- Tablo VIII:** Konya İli Hırsızlık Vakaları
- Tablo IX:** Konya İli Oto Hırsızlık Vakaları
- Tablo X:** Konya İli Kabahatler Kanunu Uygulaması

GİRİŞ

*“Bir ütopya şehrini
bilen hepsini bilir...Çünkü bölge
özellikleri dışında bütün şehirler
birbirine benzer...”*

Thomas More

Ütopya, 1516’da yayınlandığında dünya kentlerinin birbirine bu denli benzer bir hale gelmesi ve kentsel yaşam biçimleri arasındaki farklılıkların “bir şehri bilen bütün şehirleri bileceği” bir noktada eriyip kaybolması ancak *ütöpic* olarak tanımlanabilirdi. Birbirine bu kadar benzemeyen artifaktlar -yapay bünyeler- olarak kentler daha yüzlerce yıl, bu farklılıklarını/benzemezliklerini ve More’un bu ütöpic tasviriyle olan mesafelerini korudular.

Ancak, geride kalan yaklaşık beşyüz yılın ardından, dünya kentleri bugün farklı bir noktada, bir anlamda bir benzeşme ve aynılaşma durumunda bulunmaktadır.

Barber, kentin tarihsel çizgisi üzerinde durulan bu -farklı noktadan-benzeşme/aynılaşma anından şöyle söz eder:

“...Şam’da bir camiye, Reims’da bir katedrale, Bangkok’ta bir Budist mabedine girin, ziyaret ettiğiniz bu mekanlar, birer tapınma yeri olsa da, her defasında bir kutsal yeri diğerlerinden ayıran farklı bir kültürde olduğunuzu bilirsiniz.(...) Sonra dünyanın herhangi bir şehrindeki bir spor sahasının tribününde, bir alışveriş merkezinde, modern bir otelde ya da bir “fast-food” mekanında oturun ve nerede olduğunuzu çıkarmaya çalışın.Hiçbir yerdesiniz. Her yerdesiniz. Bir soyutlamanın içindesiniz...”¹

21.yüzyılın kentleri Thomas More’un Ütopya’sındaki gibi olmasa da, ortak mekansal, toplumsal, ekonomik örgütlenmeler ve yine bu örgütlenme biçimlerinden doğan –kentsel- sorunlar noktasında büyük benzerlikler taşımaktadır.Uzakdoğu’da bir

¹ Benjamin R. Barber, *McWorld’e Karşı Cihad*, Çev: Eser Birey, Cep Kitapları, İstanbul, 2003, s.110.

metropolitan alanı kendisinden binlerce kilometre uzaklıkta Birleşik Devletler’de ya da Kıta Avrupası’nda bir başka metropolitan alanıyla benzer kurumlaşmalar/örgütlenmeler gerçekleştirdiği oranda benzer kentsel sorunları da paylaşmaktadır.

Geniş anlamıyla bir nüfus birikimi sürecinin sonuçları olan kentler; nüfus birikiminin, sağlanan kentsel hizmetlere oranla geometrik bir biçimde artmaya devam etmesiyle, sorun potansiyeli yüksek yaşam alanlarına dönüşmektedir. Bu bağlamda bu sorun potansiyeli içinde kapladığı yer ve diğer kentsel sorunlarla (göç, yoksulluk ve gecekondulaşma gibi) gösterdiği yakın nedensellik ilişkisi göz önünde bulundurulduğunda, kentsel suç, kent yaşamını en çok tehdit edenlerden biridir.

Öyle ki, neredeyse her beş yılda bir nüfusu 100.000 ya da üzerinde bulunan kentlerde yaşayan sakinlerin % 60’ı suç maduru olmaktadır.² Dolayısıyla suç, kent sorunları için yapılacak neredeyse her listede yerini her yıl büyüyerek koruyan önemli bir sorun olarak görülmektedir.³

Günümüzde “*Nekropolis ile Ütopya arasında gerçek bir seçeneğin hala var olup olmadığı*”⁴ aydınlatılmayı bekleyen bir soru olarak önümüzde durmaktayken; kent insanının içsel çelişkilerden uzak, insanın gelişimini olumlu yönde etkileyip daha da ileriye taşıyacak yeni türden bir kent kurma imkanına yönelik inancı, kent yaşamının günlük pratiğinde suç olgusuyla karşılaştığı ve suç korkusuyla yaşanıldığı oranda aşınmaktadır.

Bu büyüyen ve yayılan gerçeklik, kentsel suç olgusuna karşı küresel bir farkındalık yaratmaktadır. Tek tek ülkeler bazında, ya da Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği UNICEF, WHO gibi uluslar üstü yapılanmaya sahip organizasyonların çalışmalarında kentsel suç, önemli bir çalışma alanı haline almış bulunmaktadır.

Bu bağlamda suç istatistikleri, polis raporları, akademik yayınlar, yeni yönetsel alternatiflerin oluşturulması ve pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi gibi giderek farklılaşan yaklaşımlar skalasıyla kentsel suç araştırmaları daha sağlıklı veri altyapılarına sahip olmaktadır.

² Franz Vanderschueren “From Violence to Justice and the Security in Cities”, **Environment and Urbanization**, Vol.8, No.1, April, 1996, s.93.

³ Robert L. Lineberry, Ira Sharkansky, **Urban Politics & Public Policy**, Harper & Row Publisher, Newyork, 1974, s.260.

⁴ Lewis Mumford, **Tarih Boyunca Kent**, Çev. Gürol Koca, Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007, s.14.

Bu çerçevede karar alma noktasında daha bilimsel bir tabanın oluşturulması, kentsel çevrenin ve güvenliğinin geliştirilmesine yönelik çabaları esaslı bir biçimde iyileştirebileceği bilinci yerleşmektedir. Somut bir verisel taban ve sürekli olarak gerçekleştirilen değerlendirmeler tarafından biçimlendirilen bütünlük bir stratejinin bir parçası olduğunda spesifik girişimler, bu çalışmalar üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabilir. Bugün bu alanda yapılan çalışmalarda hakim olan eğilim ağırlıklı olarak yerel düzeye ve sorunun tanımlanmasına yönelmiş olsa da, ulusal suç ve maduriyet çalışmalarına ve suçun uluslararasılaşmasına yönelik küresel trendlerle birlikte ele alınması anlamlı görülmektedir.⁵

Dünyada Kentsel Suç Yazınının Gelişimi

Günümüzde küreselleşme olgusuna paralel bir genişleme gösteren bir çalışma konusu olarak kentsel suçun Batı kentleşme literatüründe yer bulması oldukça eski bir geçmişe sahiptir. Her ne kadar, net ve yanılmaz bir tarihlendirme yapmak/bir milat tayin etmek mümkün olmasa da, kent bağlamında suç konusunun incelenmesinde Alec Paterson'ın kaleme aldığı "*Across the Bridges*"ın yayınlandığı 1909 yılı önemli bir başlangıç olarak kabul edilebilir.

Süreç içerisinde kamuoyunun dikkatini çeken bir başka önemli araştırma, John Baron Mays tarafından gerçekleştirilmiş olan "*Growing Up in the City: A Study of Juvenile Delinquency in an Urban Neighbourhood*" adlı araştırma olmuştur. Eser, Glasgow Herald, The Times ve Guardian'da kendisinden övgüyle bahsettirmiş⁶ ve kamuoyunun dikkatini suçun "kentsel" yönüne çekmeyi başarmıştır.

1960'lı yılların sonu ve 1970'li yılların başına gelindiğinde ise "kentsel suç" özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde basılan kenti ve kent siyasalarını ele alan bir çok eserde -1969 tarihli Daniel P. Moynihan'ın editörlüğünü yaptığı "*Urban America: The Expert Looks at the City*", Paul Meadows'un editörlüğünü üstlendiği "*Urbanism, Urbanization and Change*" Robert L.Lineberry ve Ira Sharakansky'nin 1971 tarihli "*Urban Politics & Public Policy*" adlı eserler bunlara örnek gösterilebilir- suç, kentsel bir çalışma alanı olarak yerini almıştır.

⁵ United Nation Secretariat "United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders", **A/Conf.169/7**, 29 April- 8 May Cairo 1995, s.5.

⁶ David Downes, "Introduction", **Crime and the City**, Ed: David Downes, Macmillan Pres. LTD, London, 1989, s.1.

Türkiye Kentleşme Yazınında Suç

Ülkemizde geniş anlamıyla suç kavramının “kentsel” bir perspektifle incelenmeye başlanmasında, Hilmi A. Malik’in 1937 yılında, ülkenin farklı kentlerinden 732 çocuğu temel alan, çocuk suçluluğu üzerine istatistik çalışması, önemli bir başlangıç olarak görülebilir.⁷

Türkiye’de süreç içerisinde kentleşme ve suç ilişkisinin tartışıldığı bir başka önemli tarih ise 1973 yılıdır. 17-19 Aralık 1973 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Enstitüsü tarafından düzenlenen “*Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları Sempozyumu*” önemli akademik katkılardan biri olarak değerlendirilebilir.

Sempozyum çerçevesinde Sulhi Dönmezer “*Hızla Şehirleşen ve Sanayileşen bir Küçük Şehir Toplumunda Suçluluk*”, Nevzat Gürelli “*Şehirleşme ve Suç*” ve Çetin Özek “*Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar*” başlıklı sunuşlarıyla katkıda bulunmuşlardır.

Çalışmamız çerçevesinde “kentsel suç” olgusunun kentteki yansımalarından biri olarak ele alınan “kentsel şiddet” üzerine kaleme alınmış, ülkemizde gerçekleştirilen bir diğer ilk ve önemli çalışmalardan biri Ruşen Keleş ve Artun Ünsal’ın “*Kent ve Siyasal Şiddet*” adlı eseridir.

Keleş ve Ünsal 1979 sonbaharında başladıkları çalışmalarını, Türkiye’de gözlenen çarpık ve sağlıksız kentleşme olgusunun siyasal şiddet eylemlerinin filizlenme, güçlenme ve yayılması üzerinde rol oynayan tek değil ancak önemli bir etken olduğu varsayımına dayandırmışlardır.⁸

Kentleşme ve suç ilişkisine değinilen ve yukarıda da belirtilen 1973 yılındaki sempozyumla karşılaştırıldığında, konunun kriminolojik yönünden çok kentleşme boyutunun işlendiği bir diğer akademik girişim ise 10-11 Ocak 1986 tarihleri arasında İstanbul’da Sisav’ın gerçekleştirdiği “*Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*” adlı sempozyumdur.

⁷ Haluk Yavuzer, **Çocuk Suçluluğu**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No. 2798, İstanbul, 1986, s.16.

⁸ Ruşen Keleş, Artun Ünsal, **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları:507, Ankara 1982, s.III.

Sempozyum çerçevesinde Sulhi Dönmezer, Nur Vergin, Ruşen Keleş, Nusret Ekin, Bora Ocakçioğlu, Hande Suher, Vahit Erdem gibi önemli isimler hızlı kentleşme ile toplumsal sorunlar arasındaki nedenselliğe değinmişlerdir.

Günümüzde ise, kentsel suç ve şiddet sorunundaki patlama göz önünde bulundurulduğunda Türk kentleşme yazınında bu konuya ayrılan yerin ve bu alanda yapılan çalışmaların, bir sorun olarak “suç” olgusunun gösterdiği artışın oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.

Amaç ve Kapsam

Çalışma çerçevesinde suç olgusunun, süreç içerisinde nasıl “kentsel” bir nitelik kazandığı, yada başka bir ifadeyle, kentsel yaşamın günlük pratiğinde suçun nasıl olağanlaşıp yaygınlaştığı; göç, yoksulluk, konut sorunu, gecekondulaşma, tüketim toplumu normları, kentsel demokrasi, kentsel planlama ve kentsel rantın paylaşımı ışığında örneklerle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Bu çerçevede çalışma dünyada “kentsel suç” sorunsalının, nasıl algılandığını ve bu sorunsalın çözümüne yönelik geliştirilen yaklaşımları karşılaştırmalı olarak ele almayı amaçlamaktadır.

Son olarak, çalışma yerel düzeyde Konya örneğinde kentsel suç düzeyini ortaya koymayı ve yukarıda belirtilen unsurlar çerçevesinde nedensellik ilişkisi içinde açıklamayı hedeflemektedir.

Yöntem

Çalışma yukarıda belirtilen amaçlar çerçevesinde dar anlamda kentleşme ve kriminoloji yazınının “kentsel suç” bağlamında karşılaştırmalı bir taramasının gerçekleştirilmesi; kentsel suç alanında yerel, ulusal ve uluslar arası istatistik çalışmalarının incelenmesi üzerine kurulacaktır.

Çalışmanın Varsayımları

Çalışma, öncelikli olarak günümüzde kentsel bir metafora dönüşmüş suç olgusunun, hızlı, sağlıksız, çarpık kentleşme olgusundan bağımsız olarak ele alınamayacağı varsayımına dayanmaktadır.

Bu bağlamda, bir nüfus birikimi süreci olan kentleşme, bu nüfus birikimi sürecinin hızına, bu sürecin iyi bir planlama eylemiyle yönetilip yönetilmemesine ve bu süreçle beraber kentte kümelenen nüfusa sunulan kentsel hizmetlere bağlı olarak, suç olgusuyla arasında bir nedensellik ilişkisi taşımaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEORİK ÇERÇEVEDE SUÇUN İNCELENMESİ

“Ve dedi ki: “Ey Adem, sen ve eşin cennette yerleş. İkinizde ondan, neresinden dilerseniz bol bol yiyin; ama şu ağaca yaklaşmayın, yoksa zalimlerden olursunuz.”

Bakara Suresi 35. Ayet

İnsanlık hafızasındaki kökleri kutsal metinlerdeki “*ilk günah*” anlatısına kadar uzanan suç olgusu, modern insanın tarihi kadar yaşlıdır. Hobbes’un “*herkesin herkese karşı savaşı*” olarak adlandırdığı mücadele doğa durumunun toplumsal bir sözleşmeyle terk edilmesinden çok sonraları bile sonlanabilmiş olmaktan uzaktır. Bu çerçevede suç, herkesin herkesle olan savaşında bu toplumsal mukavelenin dışında ve özünde bu mukaveleye kast eden/bu sözleşmeyi hedef alan bir eylem olarak görülebilir. Dolayısıyla suçun bireye, bireyin can ve mal güvenliğine yönelik boyutunun ötesinde toplum hayatının esenliğine yönelen bir tehdit oluşu da suç olgusunun ele alınışında belirleyici olmak durumundadır.

Toplumsal yapı ve ilişkiler ağı çerçevesinde zaman zaman tekrarlayan/nükseden bir hastalık ve toplum yaşantısı için ciddi bir tehdit olan suçluluk davranışı, bu niteliği ve önceliğiyle bireyleri ve toplumları düşündürmüş bir sorundur.

Bir Antik Çağ düşünürü olan Platon, “Kanunlar” adlı yapıtında suçu, ruhun bir tür hastalığı olarak düşünmüş ve bunun üç nedeni olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; tutkular, haz arama alışkanlığı ve bilinçsizlikten ibarettir. Bu nedenle Platon, suçlunun aydınlatılmak yoluyla iyi edilmesini öngörür.⁹

⁹ Yavuzer, a.g.e., s.6.

Aristoteles, suçluları toplum düşmanı olarak kabul eder ve onların merhametsizce cezalandırılmalarının gerektiğini savunur. Aristoteles, suç işlemenin nedenlerini fakirlik, devrim gibi sosyal koşullarda bulur. Bu nedenle bazı yazarlar, Aristoteles'i suç nedenlerini bireyin dışında ve sosyal çevrenin değişikliklerinde araması bakımından, "Suç Sosyolojisi"nin kurucusu saymak eğilimindedirler.¹⁰

Bu bağlamda suç, tarih boyuca "*Homo Moralis*" için kaçınılacak bir eylem olduğu kadar, "*Homo Sapiens*" için üzerine düşünülecek bir konu olmuş ve bu konumunu önemini yitirmeksizin korumuştur.

1.1.Kavramsal Çerçeve: Suç Nedir?

Suç, öncelikli olarak norm düzeninin reddi, ihlali olarak görülebilir. Dolayısıyla toplumsal norm düzeni aynı zamanda neyin suç olduğunu, neyin olmadığını belirleyen önemli bir yapıdır.

Toplumsal normlar oldukça geniş bir çeşitlilik oluştururlar. Bu çeşitliliğin ötesinde normlar, varlığı yoğun bir biçimde hissedilen ve topluma özgü oluşlarıyla toplum düzeninin en önemli bir parçasıdır. Toplumsal norm, kültürel uyumun bir anlamda belirleyicisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyler tarafından bir temel öğrenme süreci sonucunda kazanılır. Bazıları bu normları içselleştirir ve bu normlar, kişiliğinin oluşumunda önemli rol oynar. Bazılarına ise doğrudukları sonuçlar nedeniyle itibar edilir. Fakat her ne şekilde olursa olsun bu normlara uyulur ve kişinin davranış ve düşüncüsü bu normlar tarafından biçimlendirilir.¹¹

Bu çerçevede "kanunun yasa dışı olarak belirlediği şey ya da şeyler" gibi yapılacak bir suç tanımı, yukarıda sözü edilen normatif toplumsal, hukuki yapının işleyişine yönelmiş bozucu/yıkıcı her çeşit fiil için fazlasıyla basit ve "suç" kavramının içerdiği karmaşık yapıyı karşılamaktan oldukça uzak olduğu görülecektir.¹²

Dolayısıyla suç, yukarıda verilen yalın tanımın ötesinde, kompleks bir olaydır ve ancak aynı anda şu dört unsurun birlikte var olmasıyla meydana gelebilir: bir kanun, bir saldırgan, bir hedef ve bir mekan. Kanun olmaksızın suç da yoktur. Bir saldırgan, kanunu hiçe sayan biri olmadan suç gerçekleşemez. Yine bir hedef, bir nesne yada bir kurban yoksa, suçtan söz edilemez. Ve son olarak, zamanın içinde bir mekan, bu üç

¹⁰ Yavuzer, a.g.e., s.6.

¹¹ Kingsley Davis **Human Society**, The Macmillan Company, New York, 1957, s.79.

¹² Tony Lawson & Tim Heaton, **Crime And Deviance**, Macmillan Press, London, 1999, s.5.

unsurun bir arada bulunabileceği bir mekan, olmadan suçun mevcudiyeti söz konusu değildir. Bu bağlamda söz konusu bu dört unsur –kanun, saldırgan, hedef ve mekan- suç kavramının dört boyutu olarak karakterize edilebilir.¹³

Suç, topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir. Her devir ve zamanda, bir hareketin topluma zarar vermekte olduğu veya tehlikeli bulunduğu fikir ve kanaatinde olan kanun koyucular sözü geçen fiilleri, kanunlarla yasaklar ve ceza müeyyideleriyle karşılar. Bu çerçevede topluma zarar vermek, toplumun çoğunluğuna zarar vermek veya tehlikeli olmak demektir. Bununla beraber bilimsel yönden neyin toplum için zararlı olduğunu belirlemek, toplumun varlığını sürdürmesi veya engellemesi bakımından neyin gerektiğini tayin etmeğe benzer. Böylece fiilin zararlılığını, çoğunluğu temsil eden kamuoyuyla belirlemek gerekir ve kanun koyucular da kamuoyunu izler.¹⁴

Sonuç olarak suç, evrensel bir olgudur. Topluların tarihsel gelişim süreci incelendiğinde, her tür sosyal yapıda suçun her zaman var olduğu görülür. Evrenselliğin yanında suçun bir başka niteliği de görselliğidir. Suç oluşturan fiiller toplumdan topluma ve aynı toplumda da zaman içinde farklılık gösterebilirler. Bir toplumda suç olarak tanımlanan davranış başka bir toplumda suç olarak tanımlanmayabilir. Bunun yanı sıra toplumların sosyal değişme ve gelişme süreci içinde, bir dönem suç olarak tanımlanmayan bir davranış daha sonra yasalarda suç olarak tanımlanabilir.¹⁵

¹³ Patricia L. Brantingham, **Environmental Criminology**, Sage, Beverly Hills CA, 1981, s.7.

¹⁴ Sulhi Dönmezer, **Kriminoloji**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984, s.62.

¹⁵ Tülin Günşen İçli, **Türkiye’de Suçlular**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:71, Ankara, 1993, s.7.

1.1.1.Suç Kavramının Menşei ve Gelişmesi

Sosyoloji bilimi kişinin, iştirakçi olduğu toplumun bilinçli bir üyesi olabilmesi, toplumsal kültürün gereklerine göre hareket edebilen bir kişilik kazanabilmesi için, sosyalleşmesi gerekli olduğunu belirtmektedir. Sosyalleşmenin gereğine uygun olarak gerçekleşmesi zorunludur. Sosyalleşmede ise başta gelen araç cezalandırma ve mükafatlandırmadır.¹⁶

Bu bağlamda suçun, sosyalleşme süreci içinde cezalandırma yaptırımıyla karşılanması tarihsel bir olgudur.

Suç denilen olaya, yani belirli hareketlerin yasak fiillerden sayılmaları ile, bunları işleyenlerin çeşitli tepkilere konu olmalarına, devlet müessesesi şeklinde gelişmiş insan toplumlarının meydana çıkışından çok önce bile rastlanmıştır. Bu bağlamda tarihte hiçbir toplum yoktur ki, orada belirli fiiller yasaklanmamış ve bunun karşılığı olarak ceza müeyyidesi var bulunmamış olsun.¹⁷

Dolayısıyla suç olgusunun ortaya çıkışı –bir davranış ya da eylemin suç sayılması- doğa durumundan toplum hayatına/norm düzenine geçişle tarihlendirilebilir.

Süreç içerisinde içinde bulunduğu toplumun ekonomik, yönetsel, dinsel örgütlenme biçimlerine geliştirdiği davranış kalıplarına paralel farklılaşmalar gösteren suç algısı ve onun karşısında gelişen ceza ve yaptırımlar, toplumun sosyalleşme süreçleri ve toplumdaki mülkiyet düşüncesiyle yakından ilgili olmuştur.

1.2.Suç Teorileri

Ortaya çıkışıyla bireysel ve toplumsal sonuçlar doğuran ve bu sonuçlar örüntüsü itibariyle yönetsel, toplumbilimsel, psikolojik nitelikte pek çok farklı yansıması olan suç olgusu, bir çalışma konusu olarak birbirinde oldukça bağımsız çok sayıda disiplin tarafından incelenmiş/ele alınmıştır.

Suç olgusunu ele alan bu farklı disiplinler, bir inceleme konusu olarak suçu konumlandıkları bilimsel sınırlara bağlı olarak, oldukça farklı suç teorileri ortaya koymuşlardır.

¹⁶ Dönemzer, a.g.e., s.71.

¹⁷ A.g.e., s.70.

Ağırlıklı olarak suçun oluşumunu, ortaya çıkışını ya da ardında yatan motivasyonu açıklamaya yönelmiş bulunan bu teoriler süreç içerisinde suçbiliminin/kriminolojinin gelişimine önemli katkılar sağlamışlardır. Zaman içerisinde kimi zaman birbirinin yerini almış olsalar da, bu teorik yaklaşımlar bir gelişimin evreleri olarak görülebilir.

Bu bağlamda suç biliminin erken dönemlerinden günümüzdeki modern yaklaşımlara dayanan suç incelemelerine kadar olan zaman aralığı içerisindeki gelişim çizgisinin kısaca ortaya konulması, suç incelemeleri alanındaki tarihsel arka planın tanıtılması açısından bu çalışma çerçevesinde gerekli görülmektedir.

1.2.1 Biolojik Teori

Biolojik görüş menşeyini, Lombroso'nun antropolojik görüşlerinden almıştır. Bugün dünyanın bazı tıp fakültelerinde suç biyolojisi bir disiplin olarak okutulmaktadır. Bu disiplinler içinde suçluluğun bio-sosyolojik nedenleri suçlu bio- tipolojisi (suçluların tasnifi), akıl hastalıkları ile suçluluk arasındaki ilişkiler, psikolojik mekanizma, çeşitli suç türlerinin dinamiği, kişiliğin incelenmesi, tehlikelilik hali, suç proflaksisi ve suçlular hakkında uygulanması gereken işlem ve tedbirler izah edilmektedir.¹⁸

1.2.2. Psikolojik Teori

Psikologlar, psikiyatristler ve ruh sağlığı ile ilgili diğer meslek sahipleri, kriminolojik teorinin formüle edilmesinde aktif rol oynamışlardır. Bu bağlamda ilk psikojenik teorilere, İngiliz doktor, James C. Prichard'ın (1786-1848) yazılarında rastlanır.¹⁹

Günümüze gelinceye kadar psikolojik görüş, geniş ölçüde olmak üzere, akıl bozukluğu ile suç arasındaki ilişkilerle uğraşmıştır.²⁰

¹⁸ Dönmezer, a.g.e., s.99.

¹⁹ Tülin Günşen İçli, **Kriminoloji**, Semih Yayınevi, Ankara, 1998, s.47.

²⁰ Dönmezer, a.g.e., s.102.

1.2.3. Sosyolojik Teori

Bireysel teoriler, suçun kalıtımla geçmediğini tartışan sosyologlar tarafından sert bir biçimde eleştirilmiştir. Onlara göre, davranış öğrenilir ve çevre tarafından şekillendirilir. Bireysel teorilerde kavramların tanımı belirsizdir. Araştırmanın dayandığı örneklemeler evreni temsil etmez, örneklemeler kurumlarda yaşayan insanlar arasından seçilmiştir ki bu insanların bazıları zaten suçlu olarak etiketlenmiştir. Bu duruma benzer olarak kontrol gruplarının belirlenmesi noktasında da bir özensizlik söz konusudur. Bu çalışmaların hepsinde, suçlular ve suçlu olmayanlar olmak üzere iki ayrı grup olduğu varsayılarak ikilemcilik hataya düşülmüştür. Suç, diğer herhangi bir davranış gibi olduğundan, sadece suçun nedenleri veya özelliklerine yoğunlaşan hiçbir teori suçun başarılı bir şekilde açıklayamamaktadır. Bu bağlamda suç bir tanımdır, bir davranış türü değildir.²¹

Sosyolojik teorilerin tümü, sosyal yapı, onun değerleri, normları ve kurumlarına suç nedenleri açısından odaklanmışlardır. Sosyolojik bakış açısından suçlu davranış, sosyal ortamın ürünüdür. Suçlu olmayan, uyum formlarından sadece özde ayrılır. Bu bağlamda, sosyolojik referans çerçevesinde, hasta olan toplumdur.²²

Sosyolojik teoriler, yapısal teoriler, sosyalleşme teorileri, ve Ekolojik Girişim (Şikago Okulu) olmak üzere üçlü bir ayrımında ele alınmaktadır.²³

Suç etiolojisine ilişkin bulunan, yani suçun sebep ve faktörlerini izah etmek amacını güden sosyolojik düşünce alanında uzun zamandan beri egemen teoriler üç asli kategori halinde özetlenebilirler:²⁴

Birinci kategori teorilerin izah tarzına göre suçluluğun asli sebebi sosyal çözülme, erime şartlarının gerçekleşmiş bulunması sebebiyle toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının çöküp çürümesidir. Bilindiği gibi sosyal çözülme, erime terimi sosyolojide değişik muhtevada tarif edilip kullanılmaktadır. Bir kısım kriminologlara göre ise terim “yakın şahsi ilişkiler sağlayan sosyal grupların tahrip edilmiş olması veya anlamlarını kaybetmesini” ifade eder.

İkinci kategori teorilerin özeti ise şöyledir: Normal işleyişinde bazı gerilimlerin, baskıların medyana çıkması, sosyal sistemlerin tabiatlarında saklıdır. Bu

²¹ İçli, **Kriminoloji**, s.66.

²² **A.g.e.**, s.66.

²³ Timur Demirbaş, **Kriminoloji**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001, s.125-132.

²⁴ Sulhi Dönmezer, “Hızlı Şehirleşme ile Suç ve Ceza Adalet Sistemi İlişkileri” **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 1986, s.54-55.

gerilim ve baskılar belirli şartlar altında bir kuralsızlık, anomi hali yaratabilirler ve böylece suçun sebebi de anomi olur.

Üçüncü grup teoriler, suçun sebebi olarak toplum içindeki alt kültürleri ele almaktadırlar. Bunlara göre alt kültürler, toplumun normatif yapısını altüst etmekte ve suç söz konusu alt kültürler içerisinde onanan veya kabul edilen bir davranış şekli olmaktadır.

Dönmezer'in Sosyolojik Teori içinde ifade ettiği bu üçlü sınıflandırma içinde şehirleşme ve suç arasındaki ilişki birinci kategori teoriler çerçevesinde, şehirleşmenin sebebiyet verdiği sosyal çözülme, erime olayına bağlanmaktadır.

1.2.4. Sosyo-Psikolojik Teori

Suçluluk teorilerinden diğer bir grup, öğrenme teorilerini ortaya koyar. Sosyo-psikolojik teoriye göre, suçlu, toplumsal hakim davranış örneklerinin hor bakması altında, suçluluğu problem çözen davranış olarak öğrenir.²⁵

Sosyo-psikoloji Teori çerçevesinde Sutherland'ın Aykırılıkların Birleştirilmesi Teorisi (differntiellen Assoziation) ve İngiliz psikolog Eysenck'in kişilik teorisi en tanınmış olanlarıdır.

1939 yılında Sutherland tarafından ortaya atılan “*Aykırılıkların Birleştirilmesi*” teorisine göre, suç öğrenilen bir davranıştır ve suç yaratan kanunları ihlal yönündeki düşüncelerin, ihlal etmeme yönündeki düşünceleri aştığı zamana kişiler suç işlemektedirler. Suçun öğrenilmesi, suçun işlenmesine dair teknikleri kapsamaktadır.²⁶

Çocuk suç tanımlarını ailesinden öğrenir, annesi ona hırsızlığın yanlış olduğunu öğretir, fakat çocuk, parasının üstünün fazla verildiğini gören annesinin bunu iade etmediğini de fark eder. Aynı şekilde, bir iş adamı vergi kaçırılmayı hukuki olarak görürken, hırsızlığı hukuka aykırı olarak nitelendirir.²⁷

Bu bağlamda Sutherland dokuz önerme ileri sürmektedir²⁸:

²⁵ Demirbaş, **a.g.e.**, s.133.

²⁶ **A.g.e.**, s.134.

²⁷ Füsün Sokulu-Akıncı, **Kriminoloji**, Beta Yayınları, İstanbul, 2002, s.197.

²⁸ Edwin Sutherland, **Principles of Criminology**, Philadelphia, 1947, s.6-8.

- Suçlu davranış öğrenilir,
- Suçlu davranış karşılıklı iletişim içinde öğrenilir,
- Suçlu davranışı öğrenme,
 - a. bazen basit bazen ise karmaşık olan suç işleme tekniklerini öğrenme,
 - b. saik, dürtü, rasyonalizasyon ve tutumların özel yönlerini de öğrenmeyi kapsar,
- Saik ve dürtülerin yönü kabul edilebilir veya edilemez nitelikteki yasal tanımlardan öğrenilir,
- Bir kişi uygun tanımlara kıyasla, uygun olmayan tanımların çok fazla olması nedeniyle suç işler,
- Aykırılıkların birleşmesi, sıklığı, devam süresi, yoğunluğu ve öncelik sırası açısından farklılıklar gösterir.
- Suçlu davranışı öğrenme aynen diğer öğrenme mekanizmaları gibidir,
- Suçlu davranış genel gereksinmelerin ve değerlerin bir ifadesi olmakla beraber, bunlarla açıklanamaz, zira suçlu olmayan davranış da aynı gereksinim ve derlerin ifadesidir.

Ancak bu teori gençlik çetelerinin suçluluğunu ortaya koymak bakımından kabul görse de, genel olarak yabancı suçluluğunu açıklamak bakımından yetersiz kalmaktadır.²⁹

1.3. Suçu Anlamaya Yönelik Yaklaşımlar

Suçun neden ortaya çıktığını izaha yönelmiş olan teorik arka planın çeşitliliğine benzer bir çeşitli yapı, kriminoloji disiplininde ve ona ait yazında da görülmektedir. Bu çeşitlilik özellikle 1789 Fransız İhtilali sonrasında gelen dönemle artış göstermiş olmakla birlikte, süreç içinde günümüzde de noktalanmış bulunmamaktadır.

Bu bağlamda tarihsel süreç içerisinde “suç” olgusunun algılanması ve incelenmesinde suç biliminin geçirdiği evrelerin kısaca değerlendirilmesi, günümüzde suç sorunsalının çözümlenmesine yönelik oluşan multi-disipliner yaklaşımlara nasıl ulaşıldığı konusunda tarihsel bir çerçeve sunulabilmesi açısından çalışma için gerekli görülmektedir.

²⁹ Demirtaş, a.g.e., s.134.

1.3.1.Klasik Ekol

Klasik kriminoloji, 1789 Fransız ihtilalinden önce var olan hukuk sistemine, ceza adaletine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu döneme kadar Avrupa’da gerçek bir ceza daletinin varlığından söz edilememektedir. Bu dönemde eylemler ancak krallığa, devlete ve kiliseye yöneldiğinde suç sayılmakta ve bunlardan bazıları belirlenmiş, bazıları ise belirlenmemiş bulunmaktadır.³⁰

Böylesi bir yapısal çerçevede ilk kırılma 18. yüzyılın ortalarında “Faydacı Ekol” olarak da adlandırılan klasik ekolle gerçekleşmiştir. Klasik ekol insanların kendi faaliyetlerinin sonuçlarını tarttıktan sonra suç işledikleri varsayımına dayanmaktadır.³¹

Gerçekten de klasik kriminolojinin temel özelliği bireysel suçluların nasıl suç işleyecekleri noktasında rasyonel bir biçimde karar vermeye yatkın oldukları gibi temel bir hükme sahip olmasıdır. Bu bakış açısı daha ileri aşamada iki varsayımla desteklenir: birincisi bireylerin cüzi iradeye sahip olmaları; diğeri ise bireylerin hedonizme eğilim göstermeleri, hazzı azamileştirirken acıdan kaçınmalarıdır.³² . Klasik Ekolün adları en sık geçen iki temsilcisi Cesare Beccaria ve Jeremy Bentham’dır.

1.3.2. Neo Klasik Ekol

Neo klasik ekol, sosyoloji ve psikolojiden etkilenen bir yaklaşım olarak 19. yüzyılda Klasik Ekole yönelik eleştirel bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Temelde, Klasik Ekolün ‘Özgür irade’ savına dayansa da, Neo Klasik Ekol, suçla mücadelede klasiklerin koyduğu cezaları fazla sert bulmuştur. Bu bağlamda felsefi açıklamalar yerine, davranışı açıklamaya yönelik, yaygın bilimsel araştırmalardan etkilenen kriminologlar, dikkatlerini aktiviteden aktöre çevirmişlerdir. Bu kriminologlar, insanların özgür seçimle suç ilemediklerini, aksine onların kontrollerinin ötesindeki faktörlerin suçlu davranışta sorumlu olduğu hususunu tartışmaya açmışlardır.³³

³⁰ İçli, **Kriminoloji**, s.35.

³¹ **A.g.e.**, s.35.

³² Sandra Walklate, **Understanding Criminology**, Open University Press, Philadelphia, 1998, s.17.

³³ **A.g.e.**, s.39.

1.3.3. Pozitivist Ekol

Klasik okul suçu, legal deyimlerle legal bir varlık olarak tanımlarken, Pozitif Okul ise, suçun legal tanımını reddederk, eylemi psikolojik bir olgu olarak kabul etmiştir. Klasik okul, özgür iradeyi, Pozitif Okul ise determinizmi esas almıştır. Klasik Okul ceza yaptırımının önleyici etkisini teorikleştirirken Pozitif Okul toplumu korumak amacıyla cezanın suçluların bilimsel tretmanı ile ikame edilmesi görüşünü sergilemiştir.³⁴

Suçun ve ardında yatan nedenlerin pozitivist bir bakış açısıyla incelenmesi 19. yüzyılın ortalarıyla tarihlendirilmektedir. Pozitivist Ekol, insan davranışının bireylerin kontrolleri dışındaki güçler tarafından belirlendiğini ve bu güçlerin ölçülebileceğini kabul eder. Bilimsel olarak test etmeden, bireylerin suç işlemeyi rasyonel olarak seçtiklerini iddia eden klasik ekolün aksine, pozitivistler suçlu davranışın biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığını savunurlar.³⁵

Pozitivist yaklaşımın kurucusu olarak görülen Lombroso'nun (1853-1909) kriminolojiye yaklaşımı ağırlıklı olarak Darwin'in evrim teorisinin izlerini taşır. Lombroso'ya göre biyolojik dejenerasyonlar suçluluk belirtileri olarak görülebilir. Örneğin düşük bir omuza, ayrık bir çene yapısına, hat safhada uzun kollara ve olağan boyutların üzerinde kulaklara sahip olmak, "suçlu doğmak" gibi bir anlam taşımaktaydı.³⁶

³⁴ Mustafa Tören Yücel, **Kriminoloji**, Umut Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.37.

³⁵ İçli, **Kriminoloji**, s.39.

³⁶ Walklate, **a.g.e.**, s.18.

1.3.4. Kartografik Ekol

Coğrafi görüş adı da verilen bu yöntemin esası suç ve suça ilişkin diğer problemleri sosyal ve coğrafi şartların zorunlu bir sonucu olarak kabul etmek ve özellikle suçun coğrafi ve sosyal bölgelerdeki dağılışı ile uğraşmaktır.³⁷

Kartografik Ekol çerçevesinde, coğrafi fenomenler suçlu davranış üzerinde etkili olarak görülür. Bu etkiler, iklimi (sıcaklık, nem, barometrik basınç vb.) topografiyi doğal kaynakları ve yerleşim yerini içerir. Kartografik ekol, bazen ekolojik okul olarak da adlandırılır.³⁸

1.3.5. Ekolojik Yaklaşımlar

Kriminolojide en dikkat çekici suç teorilerinden birisi olan “Ekolojik Yaklaşım”; yerleşim yerlerinin, suçlu ve mağdurların sayısını etkileme ihtimali olan fiziksel ve sosyal özelliklerinin bilinmesinin, suçun nedenlerinin anlaşılabilmesi için gerekli olduğu düşüncesi üzerine kuruludur. Ekolojik Kriminoloji, sosyolojik kriminolojinin ilk teorilerinden biri olup; 1920’lerde Chicago Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde geliştirilmiştir. Bu nedenle, “Chicago Okulu” olarak da adlandırılmaktadır.³⁹

Chicago Kriminoloji Ekolünün erken dönem yazılarında (Bursik 1988-Shaw & McKay, 1931-1942; Thrasher,1927; Wirth,1938) ekolojik yaklaşım, toplumun dinamik fiziksel özelliklerini vurgulamaktadır: Bunlar toplumsal aktiviteleri nasıl zorlamakta ya da etkilemektedirler? Zamana ve mekana göre nasıl bir dağılım göstermektedirler? Bu bağlamda ekolojik yaklaşımın suç kalıpları konusundaki çalışmalarında iki temel önerme hakim görünmektedir: Birincisi toplumsal yoğunluk ve büyüklük fikridir. Bu fikrin altında yatan önerme, toplumsal alandaki insanların sayısı arttıkça, suça ve suç işlemeye yöneltecek rekabet, çatışma ve itaatsizliğin de artacağıdır. Bu çerçevedeki diğer genel düşünce ise değişimin zararlı etkileriyle ilgilidir. Buna göre ekolojik modelin altında yatan, organik bir sistemin homeostatik görüntüsüdür. Temel önerme, insanları ve hayatlarını bir düzen içinde tutabilmek için zamanın ve mekanın

³⁷ Dönmezer, **Kriminoloji**, s.93.

³⁸ İçli, **Kriminoloji**, s.

³⁹ Ertan Beşe, “Kırık Pencere Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Vol. 8, No.1, 2006, s.1.

içinde durağan toplum düzenlerine ihtiyaç vardır. Başka bir ifadeyle, dengede bulunmamak ve geçici nitelikte olmak, toplumun günlük aktiviteler organizasyonunda toplumsal birlikteliği zayıflatıcı, toplumsal kontrolü azaltıcı, suça ve düzensizliği yönlendirici etki yapmaktadır. Değişim ister büyüme yada genişlemenin bir sonucu olarak ister azalma yada gerilemenin bir sonucu olsun; organizasyonu bozucu etki yapmaktadır; değişimin yönünden çok yaptığı bu etki düşüncenin merkezine oturmaktadır.⁴⁰

1.4.Yeni Sağ'ın Suça Bakışı

1970'li yıllardan itibaren toplumbilimciler “romantize edilmiş” olarak nitelendirdikleri ve bu nitelendirme nedeniyle bilimsel kullanımını yitiren “sapkınlık” kavramından, “suç” ve “hukuk” kavramlarına yönelmişlerdir. “suç” ve “düzeni bozma” kavramlarına yönelik olarak Yeni Sağ yaklaşımlarında görülen gelişme, ve bu paradigmatik kayma, gittikçe ideolojik bir hale gelen “sapma” kavramının ölümünü hızlandırmıştır.⁴¹

Bu dönüşüm sürecinde, sosyal farklılık alanında “kurban” kavramının belirleyici bir tasavvur olarak ön plana çıktığı görülmektedir.⁴²

Bu bağlamda suç, refah devletine yönelen neo-liberal eleştiri çerçevesinde önemli bir işlevi yerine getirmektedir. Başarılı olup olamayacağını bireylerin belirleyeceğini benimseyen bakış açısı burada önem taşımaktadır. Refah devletine karşı olarak neo-liberal argümanın köşe taşlarından birisi, hiç kimsenin herhangi birisinin kusuru yüzünden toplumu suçlayamayacağı/ayıplamayacağıdır. Bu bağlamda eleştiri, refah toplumunun kendilerinin yoksulluktan kurtulmalarını sağlayacak hiç bir dürtüye sahip olmayan bireyler ürettiğini savunmaktadır. Suçluluğun gelişmesinde etkili olan zemini oluşturan toplumsal koşullar böylelikle hızlı bir biçimde bir özür ve yükümlülükten kurtarıcı bir bahane olarak görülmeye başlanmaktadır. Suçu reform ve toplumun dezavantajlı gruplarının yaşam koşullarında iyileştirme gerektiren toplumsal bir sorun olarak algılamak yerine, neo-liberal eleştiride birey töhmet altında

⁴⁰ L.Edward Wells & Ralph A. Weisheit, “Patterns of Rural and Urban Crime: A County Level Comparison”, **Criminal Justice Review**, Vol. 29, No. 1, Spring 2004, s.4.

⁴¹ Tony Lawson & Tim Heaton, **a.g.e.**, s.8.

⁴² John Clare Sykes **A Nation of Victims: The Decay of the American Character** , St. Martin's Press, New York, 1992' den aktaran Tony Lawson & Tim Heaton, **a.g.e.**, s.8.

birakılmaktadır. Bu çerçevede devlet, pahalı refah programlarına para harcamak yerine kanun ve düzen üzerine odaklanmalıdır.⁴³

Birleşik Devletlerin eski başkanı Ronald Reagan, bu durumu 1983 yılında yaptığı bir konuşmada şu ifadelerle belirtmektedir: “burada, dünyanın en zengin ve herhangi bir başka milletinden daha fazla suç işlenen ulusunun içinde, bu soruna cevabı yoksulluğu azaltmak olarak veriyoruz. –Ancak- cevap bu değildir... Hükümetin işlevi, toplumu kriminal olandan korumaktır, herhangi başka bir yol değil.”⁴⁴

1.5.Karşıt Kültürler ve Çatışma

Günümüzde büyük metropoller, küresel/yerel eksende yeniden şekillenen iktidar ilişkilerinin ana halkasını oluşturuyor.Küreselleşme diye adlandırılan çapraşık ve çok yönlü iktidar ilişkileri ağı büyük metropollerde düğümleniyor, kendini yeniden üretiyor, derinleşip yayılıyor.⁴⁵

Heterojen toplumsal katmanları kapsayan bu hareketler, esas olarak, kentteki kıt kaynakların paylaşımına yöneliktir.Bu nedenle, bu hareketler, nedenleri, sonuçları ve kazanımları itibariyle, daha çok yaşama alanlarıyla ilgili ve günlük yaşamı ilgilendiren konulardaki talepleri gündeme getirmektedir. Ancak, bu hareketleri kent içinde gerçekleşen devingenlikle ve hemşehrilik ilişkilerinin de etkisiyle, “etnik” olarak homojen grupların olduğu alanlarda, “kültürel” talepler haline dönüşebilmektedir. Dolayısıyla, bu hareketlerin bir kesiminin “etniklik”le ilgili talepler haline dönüşmesi de söz konusudur. Bu bağlamda “etniklik” tarihsel olduğu gibi güncel koşullarca da belirlenmektedir. Bu nedenle, kentlerdeki yeni ilişkilerin ve “yerel”in kurulmasında, enformel ilişkilerin “etniklik” haline dönüşmesi, birçok karmaşık sürece bağlı olmaktadır. Öyle ki “etnikliğin” kurulması daha çok gruplar arası etkileşme ve bu etkileşimin kurumsal olarak düzenlenme biçimine bağlıdır. Bunun yanı sıra ve bütün bunlara bağlı olarak, çok farklı nitelikte “etniklikler” de ortaya çıkmaktadır. Bugün Türkiye’deki birçok büyük kent ve özellikle, İstanbul, hem dış, hem de iç göç alan, farklı kökene sahip grupların, birbirinden farklı dönemlerde ve farklı koşullarda yerleşmeye çalıştıkları karmaşık yapılı kentlerdir. Bu nedenle, büyük kentlerimizde bu

⁴³ Felipe Estrada, “The Transformation of the Politics of Crime in High Crime Societies”, **European Journal of Criminology**, Vol. 1, No.4, s.420.

⁴⁴K Beckett, **Making crime pay. Law and order in contemporary American politics**, Oxford: Oxford University Press., 1997, s 48’ den aktaran Felipe Estrada, **a.g.e.**, s.440.

⁴⁵ Ayşe Öncü, Petra Weyland, “Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri”, **Mekan, Kültür, İktidar**, Der.Ayşe Öncü, Petra Weyland, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s.9.

hareketlerin niteliklerini kavramak oldukça karmaşık ve dinamik süreçleri çok boyutlu olarak ele almakla mümkün olabilecektir.⁴⁶

Günümüzde kentin iktidar dinamikleriyle şekillenen kültürel aidiyetler, günlük yaşam pratikleri içinde “biz” ve “ötekiler” arasındaki sınırlar yoluyla korunmakta ve süreklilik kazanmaktadır. Çağdaş metropollerde, melez kültürel formlar yaygınlaştıkça, çeşitli sosyal ve kültürel aidiyetler (sınıfsal, etnik, dini, ulusal, cinsel) arasındaki sınırları tanımlayan farklılıklar/ayrıcalıkların korunması, giderek daha kesin ve görünür bir iktidar mücadelesine dönüşmektedir. Öyle ki bugün metropolün dokusu, aynı anda farklı cephelerde (siyasi, sosyal, kültürel) süren bir dizi sınır mücadelesi yoluyla şekillenmektedir. –Dolayısıyla- kültürel aidiyetler, postmodern anlamda kimlik/farklılık taleplerinin ifadesi değil, hiyerarşik ilişkileri tanımlayan iktidar savaşlarının bir ürünü olarak biçimlenir olmuştur. Bu savaşlar içinde yer alan muhtelif grup ve kesimler için, kültürel-iktisadi-siyasi ayrıcalıklar ve farklılıklar birbirinden ayıklanamaz bir ‘yaşam alanı’ mücadelesinin parçasıdır.⁴⁷

1.6. Kentsel Suç

Kentler, geniş nüfus birikim alanları olarak heterojen yapıda sosyal alanlardır. Süreç içerisinde nüfus birikimiyle oluşan bu heterojen kimlik, kent yaşamında kontrol olgusunu zayıflatma potansiyelini barındırmaktadır.

Bu bağlamda sosyal kontrol ve nüfus artışı arasındaki bu negatif kolerasyon, hızlı kentleşmenin göç, yoksulluk, barınma sorunu, yabancılaşma gibi diğer bir çok farklı olumsuz değişkeniyle eş zamanlı olarak var olabilmekte ve bir anlamda onlarla –göç, yoksulluk, barınma sorunu, yabancılaşma- eklemlenebilmektedir.

Bu eklemlenme süreçleri sürekli olarak aynı sonucu üretmese de, kentsel suç olgusunun bu durumun/durumların bir yansıması olarak doğduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla kentsel suç, kente/kentleşme sürecine ait bir komplikasyon ve kent esenliğini hedef alan bir gerçekliktir.

Kentsel suç ve artan derecede suç korkusu, bir şiddet kültürünün içine yerleşmiş durumdadır. Popüler kültür içerisinde suç saplantısı önemli bir artış

⁴⁶ Sema Erder, **Kentsel Gerilim**, Umag, Ankara, 1997, s.55.

⁴⁷ Öncü, **a.g.m.**, s.27-28.

göstermektedir. Bu durum suçun televizyon programlarında ve sinema yapıtlarında yeniden meşrulaştırılmasını (reenactment) da içermektedir. Bu yapıtlarda kimi zaman işini kaybetmiş, şehir trafiğinde çileden çıkmış,-ve daha kim bilir ne tür badireler atlatmış- sıradan bir adamın çılgınca etrafına ateş açtığı görülür yada bir kadın kurbanın katil bir adam tarafından kaçırılması izlenir. Öte yandan popüler kültürün bir başka aktarım ve tüketim aracı olarak müzikal alt kültürlerde de şiddetin cinsellikle birlikte sürekli olarak vurgulandığı bir çok örneğe rastlanabilir.-Rap müziği bunun önemli yansımalarını üzerinde taşır- yine özellikle çocuklara yönelik olarak hazırlanmış video ve bilgisayar oyunları bu şiddet kültürünün aktarımında önemli rol oynamaktadırlar örneğin mortal combat gibi öncelikli hedef kitlesi çocuklar olan bir video oyunu, insan hedeflerini öldürmeyi amaçlamaktadır.⁴⁸

Bu bağlamda örneklerde görüldüğü gibi suç, bir taraftan kentli yaşam biçimleri arasında tüketim alışkanlıkları ve eğlence kültürü içinde gizlenerek ağır bir biçimde meşrulaştırılmakta; diğer taraftan da günlük hayatın içinde kent hayatını ve kent esenliğini tehdit etmektedir.

1.7. Suç Korkusu

Kentsel alanlarda suç korkusu, suçun kendisi kadar önemli bir sorun ve politika konusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Suç korkusu özellikle bir kimsenin kendi kişisel güvenliği ve özellikle de akşam saatlerinde kamusal bir alanda yalnızken şiddeten/ şiddet suçuna maruz kalmaktan korkmasıyla ilintilendirilmektedir. Kadınlarda ise şiddet suçu korkusu ağırlıklı olarak cinsel şiddet korkusu olarak görülmektedir. Suç korkusu insanların özellikle karanlık, bastığında sokaklardan, parklardan, plazalardan toplu taşıma alanlarında ve araçlarından uzak durmalarına neden olmaktadır. Ve bu durum şehrin kamusal hayatına katılımın önünde esaslı bir bariyer olarak şehir insanının karşısına çıkmaktadır.⁴⁹

Suç korkusu, bunun da ötesinde şehrin yaşanabilirliği ve esenliği üzerinde de ciddi olumsuz etkilere yol açmaktadır: Daha az insan caddeleri kullanır; şehir hizmetleri onlara gerçekten ihtiyacı olanlara ulaşamaz, şehir merkezlerindeki mağazalar ve

⁴⁸ Gerda R. Wekerle, Carolyn Whitzman, **Safe Cities: Guidelines for Planning, Design and Management**, Van Nostrand Reinhold, New York, 1995, s.1

⁴⁹ Wekerle, a.g.e., s.2-3.

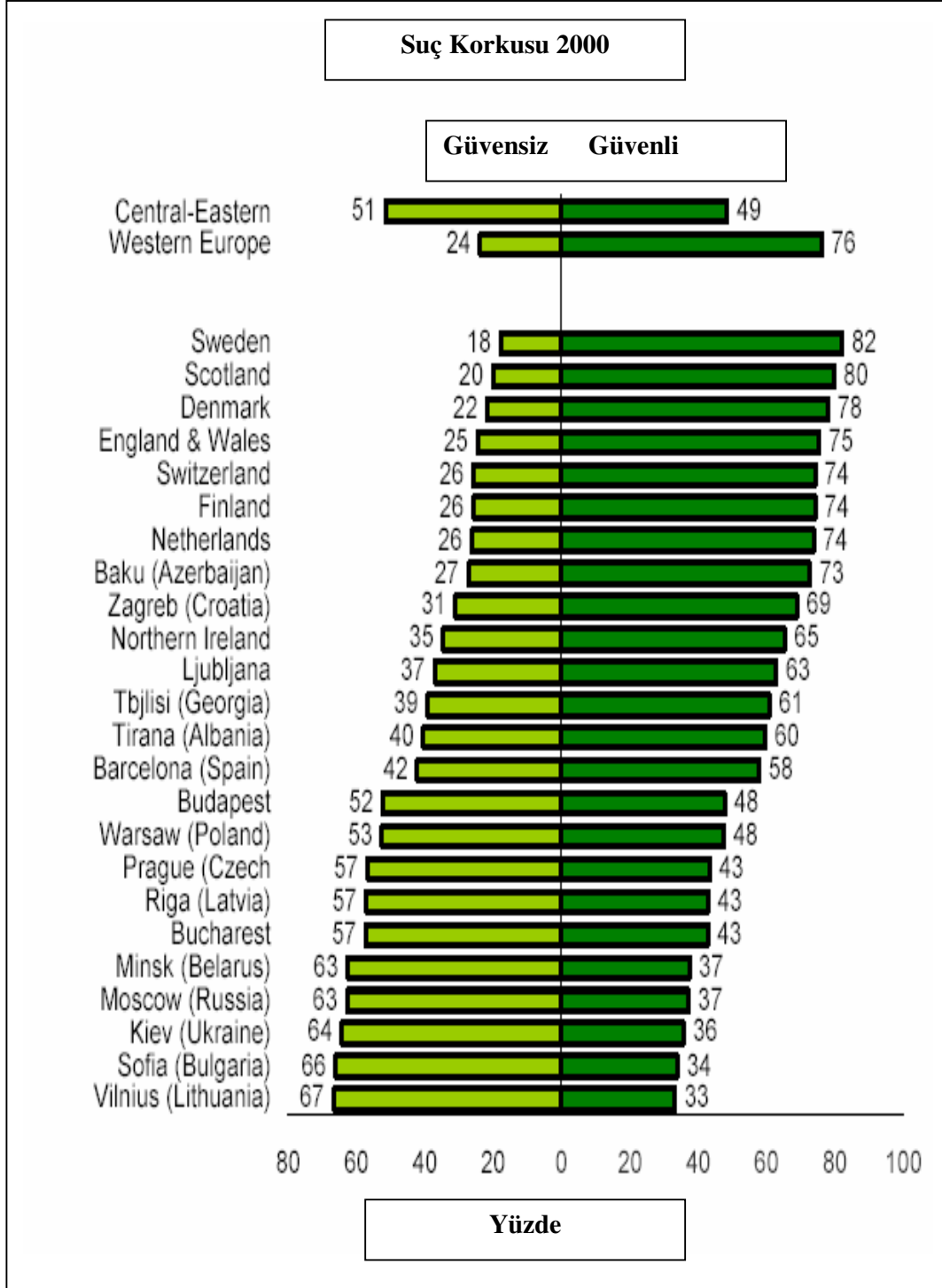
alışveriş merkezleri müşterilerini kaybedebilir ve iş verenler arzu ettiklerinden daha kısıtlı bir emek yada çalışan havuzuna/piyahasına sahip olabilirler.⁵⁰

Suç korkusunun kentsel yaşantı üzerindeki etkisinde medyanın tutumu da oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Medyanın giderek artan bir hızla ticarileşmesi, medya sektörü için ucuz ve pazarlanabilir ürünler üretilmesi baskısını yaratmıştır. Böylesi bir medya iklimi çerçevesinde suç cazip bir haber başlığı haline gelmiş ve suç sorununun sunumu da hakim bir biçimde ekstrem vakalar üzerine odaklanan bir nitelik kazanmış ve suçun/suç oranlarının kararlı bir biçimde yükseldiği yargısı uyanmıştır.⁵¹

⁵⁰ Wekerle, **a.g.e.**, s.4.

⁵¹ Estrada, **a.g.m.**, s.420.

Tablo I: Suç Korkusu

Kaynak: Anna Alvazzi del Frate, John Van Kesteren **Criminal Victimization in Urban Europe: Key Findings of 2000, International Crime Victim Survey**, UNICR, S.R.L.F.lli Scaravaglio & Co., Torino: 2004, s.19.

1.8. Şiddet Suçu

Günümüz insanı hem öldürücü tecavüz ve hem de uyumu arayan bir varlık olması bakımından “Homo-duplex” bir kimliğe sahip bir varlık olarak görülebilir. (iki katlı insan) Dün alet yapan varlık olması bakımından “Homo-Faber” olarak tanımlanan insan, bugün zıt verileri birbirinde toplayacak kadar sosyal ortam içinde değişik bir yapıyı temsil etmektedir. Ancak, kapitalist sistemin iktisadi ve sosyal çelişkileri, sanayileşme ve teknolojik ilerlemeler, demokratik yapı değişimleri bu “Çift-kimlikli” insanı her zaman için dengede tutamamış, saldırgan hususiyetini adeta tahrik etmiştir.⁵²

Şiddet Suçu, Kahire’de yapılan 9. Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi Kongresi’nde bir kimsenin fiziksel ya da psikolojik anlamda yaralanmasına, hasara uğramasına neden olan herhangi bir hareket olarak tanımlanmıştır. Oldukça geniş bir içeriğe işaret eden bu tanım, cinayet, saldırı, tecavüz, cinsel istismar, tehdit yoluyla korkutma/sindirme, terör, kadın ve çocuk ticaret, ağır ihmal, haydutluk gibi çok çeşitli suçları kapsamaktadır.⁵³

Şiddet suçunu oluşturan sebepler ise muhtelif niteliktedir. Şiddet içermeyen kabahatler bireylerin yoksulluk, ümitsizlik, fırsat eşitsizliği, alkol yada uyuşturucu kullanımı, tatmin etmeyen hayat koşulları gibi motiflerle ilişkilendirilirken, şiddet suçları bireyler yada gruplar tarafından belirli durumlar/şartlar neticesinde verilen duygusal tepkilerin sonucu/sonuçları olduğu yönünde bir oydaşma görülmektedir.⁵⁴

Şiddet suçu bir ülkeden diğerine, kültürel gelişmişlik düzeyine, sosyo-politik kurumsallaşma derecesine bağlı olarak değişiklik gösterebilir.⁵⁵

Birçok ülkede şiddet suçunun failleri ve madurları üzerine yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen bilgiler bu insanların benzer demografik özellikleri paylaştığını göstermektedir; failler genellikle kentin marjinal mıntıklarında yaşayan genç erkeklerken, kadınlar madurların büyük-ve hala büyümekte olan- bir kısmını oluşturmaktadır. Bu bağlamda azınlıklar bazı ülkelerde oransız bir şekilde tutuklu figürü olarak sunulmaktadır.⁵⁶

⁵² Orhan Türkdoğan, **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1996, s.131.

⁵³ United Nation Secretariat, “Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders”, **A/Conf.169/11**, 29 April- 8 May Cairo 1995, s.5.

⁵⁴ United Nation Secretariat, **A/Conf.169/7**, s.12.

⁵⁵ United Nation Secretariat, **A/Conf.169/11**, s.5.

⁵⁶ United Nation Secretariat, **A/Conf.169/7**, s.12.

Önemli bir suç unsuru olarak şiddetin yada şiddet suçunun dikkatleri çeken bir konu olarak gündeme gelmesi doksanlı yıllarla tarihlendirilmektedir. Bu bağlamda her büyük şehirde günlük olarak halka açık kamusal alanlarda saldırılar, okullarda, üniversite kampüslerinde ve turistik otellerde yaralama ve gasp girişimleri gibi sokak suçları ve kişilere yönelik şiddet olayları sıklıkla rapor edilmektedir. Ve medya tarafından günlük olarak geçilen bu vakaların birikimi ve detaylandırılması hiç kimsenin güvenilir olmadığı ve hiçbir yerin güvenli olmadığı gibi bir sanrının oluşmasında etkili olmaktadır. Öyle ki bu durum/ilüzyon insanların evlerini, semtlerini, çalıştıkları yerleri şiddetin ve tehditin sahneleri/meanları haline getirmektedir.⁵⁷

Uyuşturucu kültürünün sadece şehir merkezlerinde yada fakir semtlerde değil, aynı zamanda varoşlarda da büyümesi, şiddet kültürünün ve umutsuz uyuşturucu kullanıcılarının sayılarının artmasında ve yayılmasında etkili olmaktadır. Öyle ki kimi yerlerde bütün bir semt, kendilerine mekan olarak sokakları, parkları ve oyun alanlarını seçen uyuşturucu satıcılarının kontrolü altına girebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak bazı şehirlerde çetelerin uyguladığı şiddet kamusal hayatı ve yaşanabilirliği yok etmiştir.⁵⁸

Şiddet olgusu kent yaşantısı etrafında ele alındığında da tablo pek iç açıcı görünmemektedir. Bu bağlamda insanlığın ürünü yapay bünyeler olarak kentlerin de, yukarıda belirtildiği gibi yapıcısının çift kimlikli/ikili karakterinin izlerini taşıdığı düşünülebilir

Bireylerin silahlara serbest erişimi, iyi bilinen Vancouver ve Seattle karşılaştırmasının gösterdiği gibi, önemli bir fark yaratmaktadır. Amerika örneği ele alınacak olursa, 26 Eylül 1998 tarihli The Economist dergisinin verilerine göre her 10 Amerikalıdan biri evinde ateşli silah bulundurmaktadır. Birleşik Devletlerde her 100.000 kişinin içinde adam öldürme oranı 9 iken, bu oran Fransa'da 2.2. ve Birleşik Krallık'ta, 0.5 olarak şekillenmektedir. Demokratikleşme sürecindeki ülkelere bakıldığında ise tablo daha da ağırlaşmaktadır: Güney Afrika'da 1994 yılı kayıtlarına göre her 100.000 kişi içinde 69.3, Brezilya'da 1998 yılı kayıtlarına göre her 100.000 kişi içinde 24 adam öldürme vakası görülmektedir. Böylesi ülkelerde uyuşturucu trafiği ve

⁵⁷ Wekerle, **a.g.e.**, s.1.

⁵⁸ **A.g.e.**, s.1-2.

kriminal kariyerler geleceği olmayan eğitimsiz insanlara çok hızlı bir şekilde zenginlik getirmektedir.⁵⁹

Günümüzde farklı bölgelerde kentleşme süreçleri, kentlerin demografik olarak gösterdikleri büyüme oranının üzerinde gerçekleşen şiddet vakalarıyla beraber gerçekleşmektedir.⁶⁰

Şiddet suçu oranlarının yüksek –ve çoğunlukla yükselmekte olduğu- kent yada belediye sınırları içerisinde kamusal alanların kullanımı azalmakta, iş hayatı gerilemekte, mülklerin değerleri düşmekte, hizmet sunumu aksamakta, ikametgahlar sıklıkla değiştirilmekte ve turizm çökmektedir. Tüm bu faktörler, topluluklar arasında birliği ve kaynaşmayı bozmakta, ve toplumsal kontrolün informel mekanizmasını dağıtmaktadır. Bütün bunlar, özel güvenlik sistemlerinin maliyetlerini arttırmakta ve kamu gücünün insan haklarını zaafa uğratacak biçimde kullanılması riskini beraberinde getirmektedir.⁶¹

Kışlalı, Siyasal Sistemler adlı eserinde, “tarih boyunca şiddet siyasal çatışmanın yaygın bir aracı olmasaydı, şatolara, kalelere gerek kalmaz, sarayların etrafı yüksek duvarlarla ve surlarla çevrilmezdi” diyerek bir araç olarak şiddet olgusuyla siyasi mücadele/siyaset arasındaki bağlantıya göndermede bulunmaktadır.⁶²

Gerçekten de kentler, yönetsel nitelikleriyle yerel siyasetin birincil objeleri olmaları ve yerel siyasetin de ülke siyasetiyle yakın etkileşimi nedeniyle, bir siyasal mücadele sahası olarak, araçsal siyasal şiddetin zaman zaman yada sıklıkla kullanıldığı alanlar olmuşlardır.

Mikro ölçekte kent yaşamında farklı yansımaları görülen toplumdaki güç dengesi durağan değil, değişken olduğu için, değişen güç dengesine bağlı olarak iktidarın el değiştirmesi, yada yükselen toplumsal güçlerin, güçleri oranında iktidarı etkileyebilmeleri gerekir. Rejimin iktidara ulaşmak yada iktidarı etkileyebilmek için koyduğu kurallar buna el veriyorsa güç dengesinin değişmesinin yarattığı bunalım rejim içinde kalır. Siyasal iktidar yeni dengeleri yansıtacak bir şekilde el değiştirir. Ama rejim bu yolu tıkamışsa, siyasal iktidarın dışında daha büyük bir güç ya da güçler birliğinin oluşmasına karşın rejimin çerçevesi bu yeni durumun iktidara yansımalarını engelliyorsa,

⁵⁹ Sophie Body-Gendrot, “The Politics of Urban Crime” **Urban Studies**, Vol.38, No. 5-6, 2001, s.919.

⁶⁰ Vanderschueren, **a.g.m.**, s.96.

⁶¹ Ninth UN Congress for the Crime Prevention, Crime Prevention Workshop, Cairo’den aktaran Vanderschueren, **a.g.m.**, s.97.

⁶² Ahmet Taner Kışlalı, **Siyasal Sistemler**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998, s.25.

bunalım rejim üzerine kayar. Barışçı yollardan elde edilemeyen çözüm, şiddete dayalı yöntemleri gündeme getirir.⁶³

Bu durum özellikle toplumda politizasyonun ve polarizasyonun yükseldiği bunalım dönemlerinde siyasal yapının/mücadelenin sürekli yeniden üretildiği yerler olan kentler için kent esenliğinin çok uzağında aranışık bir döneme işaret etmektedir.

Özellikle, 1950-1970 arasında, Güney Amerika ülkelerinde siyasal iktidarlara karşı terörist grupların, kırsal bölgelerde güçlenerek, kentleri kuşatma stratejisini (foco) benimsedikleri bilinmektedir. Ne var ki, “kırsal gerilla”, Che Guevera’nın Bolivya deneyimindeki başarısızlığının ertesinde, giderek kent gerillacılığına yönelmiştir. Çin’de, “Uzun Yürüyüş” ten esinlenen strateji bir yana bırakılarak, özellikle Brezilya’lı Carlos Marighella’nın önerdiği “kent terörü” öncelik kazanmıştır. Kuzey Amerika, Batı Avrupa, hatta Japonya’da da ön plana çıkan kent gerillacıları, ister uç-sol, ister uç-sağ eğilimli olsunlar, bu kez siyasal iktidarı yıpratmada büyük yerleşim merkezlerini “üs” olarak kullanmaya başlamışlardır. Ülkeden ülkeye değişen özellikleri ve hedefleri bir yana bırakılırsa, günümüzde, genellikle büyük kentlerin şiddet eylemlerine beşiklik ettiği görülmektedir.⁶⁴

Şiddete dayalı araç ve yöntemler, kuşkusuz ki silahlı savaşımdan ibaret değildir. Yasal olmayan her çeşit zorlama ve yöntemi bu sınıfa dahil etmek mümkündür. 1968’de çeşitli ülkelerde öğrencilerin başvurdukları “boykot ve işgaller” de bazı durumlarda şiddete dayalı araçlar olarak nitelendirilebilir. İstemeyen öğrenciler de boykota zorlandıklarında, ders yapılmasına zorla engel olduğunda, artık barışçı amaçlardan söz edilemez. Çiftçilerin bir karayolunu kesip trafiği engellemeleri, göstericilerin bazı arabaları yakmaları, patlayıcı madde taşıyan yazılar asmaları da barışçı yollar değildir.⁶⁵

Silahlı yada silahsız olsun, siyasal bir baskı aracı olarak şiddetin kentsel yerleşim yerlerinde görülmesi/mevzilenmesi dikkat çekici bir gerçekliktir. Keleş ve

⁶³ Kışlalı, **a.g.e.**, s.26.

⁶⁴ Keleş, Ünsal, **a.g.e.**, s.33.

⁶⁵ Kışlalı, **a.g.e.**, s.28.

Ünsal, siyasal şiddet eylemcilerinin genellikle kentleri hareket alanları olarak seçmelerinin gerisinde yatan nedenleri şu şekilde sıralamaktadır.⁶⁶

- Büyük yerleşim ve toplumsal hareketlilik birimleri olan kentlerde, yıldırma eylemleri daha kolay uygulanabilir ve eylemciler göze çarpmadan gizlenebilir.
- Kimsenin kimseyi tanımadığı bu büyük alanlarda, eylemciler bir yerden bir yere daha kolaylıkla kayarken, çoğu kez sayıca ve teknik olanaklarca zaten yetersiz bir durumda olan güvenlik güçlerince izlenmeleri ve yakalanmaları zorlaşır.
- Kırsal bölgelerde, iktidara karşı eylemlere girişilirken, yerel halkın desteğinin sağlanması çok önemli iken, büyük kentlerin girdabında bu bir zorunluluk değildir.
- Gerek nüfusça, gerekse alanca, gittikçe genişleyen kentlerde, toplumsal sorunların ağırlaşması ve kentte yaşayan çeşitli kesimler arasındaki eşitsizliklerin yoğunlaşması, eylemci grupları, bu “patlamaya hazır barut fiçilerinden” yararlanmaya itmektir.
- Köylü kesiminden gerekli desteği bulamayan teröristler, bu kez yeni destekleri kent toplumunun mutsuz kesimlerinde arayıp, kimi zaman da bulmaktadırlar. “Aydın terörist”lerin başını çektiği bu uç-sol ve uç-sağ akımlar, giderek, halktan ve özellikle yabancılaşmış “lumpen” kesimlerden kendilerine yandaşlar bulabilmekte güçlük çekmemektedirler.

⁶⁶ Keleş, Ünsal, a.g.e., s.33-34.

1.9.Çocuk ve Genç Suçları

Çocuk suçluluğu sorununa psiko-sosyal yaklaşımla eğilip çözüm aranırken, öncelikle çocuk ve ergenleri suça iten etkenler ayrıntılarıyla araştırmak, bu dönemde en çok yinelenen suç türlerini, suçlu kişilik yapısını ve bireyinyakın çevresini incelemek gerekir. Bu bağlamda anti-sosyal davranışa neden olan toplumsal etkenlerin farklılığı yanında, ergenlik döneminde, işlenen suç türlerinin de toplumdan topluma değiştiği görülür. Örneğin batı ülkelerinde “çocuk suçluluğu” dendiğinde akla hırsızlık gelmekteyken, ülkemizde hükümlü gençlerin işledikleri suçlar incelendiğinde, adam öldürme, yaralama, ya da öldürme girişiminde bulunma gibi şahsa karşı işlenen suçların, diğer ülkelerin aksine, çocuk suçluluğunun başında gelen bir suç türü olduğu görülmektedir.⁶⁷

Çocuk suçluluğu sorununu ortaya çıkaran nedenler çeşitlilik göstermekle birlikte, genel eğilim bu nedenleri, ekonomik sebepler, anne-babadaki ruh ve beden hastalıkları, çocuğun sağlık durumu, ailevi bozukluklar, sosyal çevrenin etkileri ve medyanın zararlı yayınları olmak üzere sınıflandırmak yönündedir.⁶⁸

Çocukların sokakta çalışması, dünya çapında milyonlarca çocuğun akademik, ekonomik, toplumsal ve sağlık gelişimini etkileyen küresel bir sorun olarak görülmektedir.⁶⁹ Biçimsel olamayan sektörün en belirgin kısmını oluşturan bir kesim olarak sokakta çalışan çocuklar, yalnızca iş hayatının riskleriyle karşı karşıya kalmamakta, aynı zamanda trafik, egzoz gazları, taciz, şiddet gibi sokak çevresinden gelebilecek çok sayıda tehlikeyle de karşılaşmaktadır.⁷⁰

Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün (ILO) rakamlarına göre dünyada 5 ila 17 yaş arasındaki 246 milyon çocuk, çocuk işçiler olarak çalışmaktadır. Bu sayının çoğunluğu (%60) Asya'da, %23'ü Afrika'da, %8'i Latin Amerika ve Karaibler'de ve %6'sı Ortadoğu'da ve Kuzey Afrika'da geri kalan kesimi ise gelişmiş ülkelerde yaşamaktadır.⁷¹

⁶⁷Haluk Yavuzer, **Çocuk Suçluluğu**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 2798, İstanbul, 1986, s.7-19.

⁶⁸Güngör Orhon, **Suçlu Çocuklarla İlgili Bir İnceleme**, Gürsoy Basımevi, Ankara, 1962, s.4-11.

⁶⁹ILO (1999) 'C182 Worst Form of Child Labour Convention, www.ilo.org, (22.03.2007)

⁷⁰ILO 'A Future without Child Labour: Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work'. Geneva, 2002

⁷¹Crowley, L. and M. Johnson 'Hazardous Child Labor', Child Labor Module Series from the University of Iowa Center for Human Rights, Child Labor Research Initiative. Iowa City, IA: University of Iowa Center for Human Rights. 2004'den aktaran Kristin M. Ferguson "Responding to Children's Street Work with Alternative Income-Generation Strategies, International Social Work, Vol.49, No.6, s.705"

Gelişmekte olan ve endüstrileşmenin farklı safhalarında bulunan bir çok ülkede çocuklar, ülkelerinin formal ekonomilerinin –tıpkı kendi ailelerinin emeğini de absorbe edememesi gibi- formal ekonominin dışında/sokaklarda çalışmak zorunda kalmaktadır.⁷²

Bu durum, “sokağın” kent yaşamında çoğunlukla toplum tarafından kontrol edilemeyen doğası ve ilişkiler ağı göz önünde bulundurulduğunda, yasal ve meşru olmayan çok sayıda unsurla çocuğun eklemelenmesi/tanışması gerçeğini doğrulamaktadır.

1.10. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerde Suç

Endüstrileşmiş ülkelerin polis istatistikleri suçun 1960-1990 yılları arasındaki dönemde %200 gibi yüksek bir oranda arttığını göstermektedir. Bu durum gelişmekte olan ülke polis verilerine bakıldığında daha dramatik bir yükselmeye işaret etmektedir. Birleşmiş Milletler Suç Önleme ve Suç Adaleti Komisyonu (United Nations Commission on Crime Prevention and Criminal Justice) polis verilerine dayanılarak küresel olarak yıllık ortalama %5 olarak hesaplanan ve dünyanın yıllık ortalama nüfus artışının da üzerinde olduğuna dikkat çekmektedir. Bu çerçevede toplam bütçe harcamalarından polise, adalet ve ıslah sistemlerine ayrılan pay gelişmiş (endüstrileşmiş)ülkelerde %2-3 civarındayken, bu oran gelişmekte olan ülkelerde ise %9-14 arasında gerçekleşmektedir.⁷³ Bu durum, hayati öneme sahip bulunan toplumsal ve ekonomik çalışmalara yönlendirilebilecek kısıtlı kaynakların, kullanılmaları gereken alanların dışında eriyip kaybolmalarına neden olmaktadır.

1.11. Sosyal Politikalar ve Suç

Eşitsizlikleri azaltması ve daha geniş bir sosyal adaletin sağlanması suçun önlenmesi noktasında oldukça büyük bir öneme sahip bulunmaktadır.⁷⁴

Bu bağlamda sosyal politikaların çoğu, doğrudan doğruya, bir toplumsal sistemdeki belli bir gelir dağılımını koruma çabası yada bir toplumu oluşturan gruplar arasında gelirin yeniden dağıtılmasını sağlama çabası olarak tasarlanır. Ancak karmaşık

⁷² Ferguson, a.g.m., s.710.

⁷³ Irvin Waller, “Policy Implications: Related to National and International Surveys” **Understanding of Crime Experiences of Crime and Crime Control**, Eds: Anna Alvazzi del Frate, Ugljesa Zvekic, Jan, J. M. Van Dijk, UNICRI Series, Publication, No:49, Roma, 1993, s.193.

⁷⁴ United Nation , **A/Conf.169/7**, s.8.

bir kent sisteminde gelirin yeniden dağıtılmasındaki “gizli mekanizmalar” genellikle eşitsizlikleri azaltmaktan çok arttırmaktadır.⁷⁵

Dolayısıyla sosyal politikaların eşitsizliklerin azaltılması noktasında taşıdığı önem ve yürütülmesi sürecinde karşılaşılan eşitlikçilikten sapma eğilimi arasındaki uçurumun kapatılması önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda karşılaşılan sıkıntının aşılabilmesinde toplumda karşılığını bulacak, etkili politikanın/politikaların oluşturulması önem kazanmaktadır.

Etkili politika doğru veriler üzerine kurulmalıdır. Politikaların ve trendlerin analizi, sorunların aydınlatılmasında, dersler çıkarılmasında ve etkinliğin değerlendirilmesinde vaz geçilmez bir nokta olarak görülmektedir. Bu bağlamda bilimsel bulgular, belirli alanlarda doğru/güvenilir veriler sağlayacağı için politika ve trend analizlerini zenginleştirmektedir. Bu çerçevede daha iyi veriler ve bu verilerin toplanması noktasında daha gelişmiş ulusal kapasite, suçla mücadelede uluslar arası topluluğun başarısı ve işbirliği için de önem arz etmektedir.⁷⁶

Bu bağlamda geçen 30 yıl içerisinde Batılı yönetimlerin “suça” yönelik yaklaşım ve tutumlarında dikkate değer değişimler meydana gelmiştir. Bu yeni eğilimin, tedavi ve rehabilitasyondan çok hak edişe yönelik bir vurguyu taşıyan, toplumsal politikadan, suç politikasına yönelen bir değişme olarak tarif edilmesi mümkündür. Bu bağlamda hakim olan bu yeni eğilimin belirgin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:⁷⁷

⁷⁵ David Harvey, **Sosyal Adalet ve Şehir**, Çev. Mehmet Morali, Metis Yayınevi, İstanbul, 2003, s.54.

⁷⁶United Nations Economic and Social Council, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice “Strategy for the Period 2008-2011 for the United Nations Office on Drugs and Crime” 9 February 2007, s.7.

⁷⁷ Estrada, **a.g.m.**, s. 419.

- Tedavi yaklaşımının (treatment ideology) yaşadığı zemin kaybı: cezai müeyyidenin amacı artık saldırganın rehabilitasyonu önceliğini taşımamaktadır. Ceza, müeyyide prensiplerinin meşrulaştırılmasının bir tezahürü olarak geri gelmiştir. Yasa koyucular, suçun yükselmesine neden olduğu haklı öfkeyle başa çıkabilmek için yasamayı değerli bir araç/çare olarak değerlendirmektedir.
- Hapishanenin yeniden keşfi: Uzun bir zamandır, Batılı ülkelerin bir çoğu hapishanede yatanların sayısını ve hapishanede tutuklu kalma süresini düşürmeye yönelmiş bulunmaktaydı. Bugün ise eğilim aksi yöne dönmüş bulunmaktadır.
- Odakta artık madurun/kurbanın bulunması: tanımlama, sempati ve anlayış madurun üzerinde toplanmaktadır. Kamunun korunması temel bir prensibe dönüşmüş bulunmaktadır. Amaç, risklerin asgari seviyeye indirilmesi ve güvenlik düzeyinin yükseltilmesi olmuştur.
- Suç sorununun giderek siyasi bir sömürü vasıtasına dönüşümü: Suç, etkili bir aksiyon biçimiyle çözümlenebilecek somut bir sorun olarak görülmektedir. Öyle ki kitle iletişim araçları/medya bir ideal olarak bu görüntüyü geniş bir izleyici kitlesine taşımaktadır.
- Bireyselleşme: Temel tartışma, toplumsal mekanizmaya daha az odaklanırken, bireysel düzeydeki faktörlere daha fazla vurgu yapmaktadır. Böylelikle suçla mücadele siysalarının oluşturduğu stratejiler, bu alanlarda gelişme sağlamaya yönelik girişimler üzerine daha az odaklanırken, acil kontrol ve güvenlik ölçütlerine daha çok vurgu yapmaktadır.

1.12. Sosyal Değişim ve İkili Toplum Yapısı (Dual Societies)

Sosyal değişme sürecinin altında, insanoğlunun tüm birikimi yatar. Bu birikim maddi kültür alanında teknoloji, manevi kültür alanında da ideolojidir. Toplumsal değişmeyi, insan-doğa çelişkisinin belirlediği teknoloji ile, insan-insan çelişkisinin belirlediği ideoloji arasındaki etkileşim biçimlendirir.⁷⁸

Sosyal değişme süreci geçmişin geleneksel toplumlarını yeniden yaratmayı olanaksız kılacak bir biçimde dünyada etkili olmaktadır.⁷⁹ Mevcut şartlar ve durumlarda bir farklılaşma olarak ele alındığında değişim ve bu değişimin yönü, sosyal anlamda “ikili toplumlar” (dual societies), olarak ifade edilen toplumsal bir yapının oluşumunda etkili olmaktadır. Bu bağlamda toplumun bir tabakası Birinci Dünya’nın orta ve üst sınıflarının yaşam tarzına benzer bir yaşam sürerken buna paralel olarak, toplumun diğer kesimi sefalet derecesinde bir yoksulluğun içinde yaşamaktadır.⁸⁰ Bu bölümlenme içinde toplumun avantajlı kesimi, ekonominin modern sektörlerine entegre olup yöneticiler, bürokratlar, tüccarlar gibi hem elit hem de büyüyen orta sınıflar içerisinde yer almaktadır. Bu çerçevede vasıflı/nitelikli emek sahipleri de donanımları doğrultusunda daha yüksek ücretler talep ederek bu sınıfsal oluşuma dahil olma eğilimindedirler.⁸¹ Buna karşılık toplumun dezavantajlı kesimi ise çiftçiler, vasıfsız işçiler ve kenar mahalle sakinlerinden ibaret olmaktadır.⁸²

Kentsel açıdan yapılacak bir değerlendirmede ise şehir alanlarının sosyal yapılarının, hızlı değişmeye yatkın nitelik taşıdığı görülmektedir. İhtisaslaşma ve spekülasyon rekabet unsurunun şehir hayatına katılması, değişme olanaklarını daha açık bir şekilde sokmuştur. Şehirlerde, sürekli bir hareketlilik söz konusudur ve bu nedenle gelecek yönünden güvenlilik unsuru azalır. Bu karmaşık işleyiş içinde, kişi için, daha güvenli bir yaşantı için değişik olanaklar mevcuttur. Kişilerin kariyerleri, bu açıdan, kırsal alanlara oranla daha değişken, daha az sabittir. Şans, tesadüf, kurnazlık, yeni

⁷⁸ Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995, s.60.

⁷⁹ Monte Palmer, **Political Development, Dilemmas and Challenges**, F.E. Peacock Publishers, Inc, Itasca Illinois, s.

⁸⁰ Gary S. Fields, “Inequality in Dual Economy Models” **Economic Journal**, Vol.103, No.420 September 1993: 1228-1236 ‘den aktaran Monte Palmer **a.g.e.**, s.128.

⁸¹ Francis Bourguignon “Growth and Inequality in the Dual Model of Development: The Role of Demand Factor”, **Review of Economic Studies**, Vol.57, No.2, April 1990, 215-229’dan aktaran Palmer **a.g.e.**, s.128.

⁸² Arthur Sakamoto, Meichu Chen “Inequality and Attainment in a Dual Labor Market” **American Sociological Review**, Vol.56, No.3, June: 295-309 ‘den aktaran Palmer **a.g.e.**, s.128.

imkanlar, kişinin yeni ve değişik alanlara atılması imkanını verir. Bu durum bireyciliği, egoizmi tahrik ettiği gibi, toplumsal değişmelerin de nedeni ve itici gücü olmaktadır.⁸³

Türkiye örneği çerçevesinde yapılacak bir değerlendirmede, planlı kalkınma döneminde endüstri kesiminde istihdam olanakları bulamayan ve çok hızlı bir şekilde kentleşen işgücünün özellikle hizmet kesimlerinde yanıltıcı, sağlıksız ve üretken olmayan istihdam şekillerini genişlettiği görülmektedir. Öyle ki bu değişmenin doğal sonucu olarak hizmet kesimlerinde istihdam hızla genişlediği halde, milli gelirdeki artış bu genişleme hızının gerisinde kalmaktadır. İstihdam sorunları açısından böylesi bir yapısal değişmenin “istihdamda işsizliğin” veya “işte işsizliğin” artışı şeklinde okunması mümkün görülmektedir. Gerçekten günümüzde gelişen ülkelerde ve Türkiye’de hizmet kesiminde üretken olmayan, kararsız, düşük gelirli, marjinal istihdam şekilleri aldatıcı şekilde hızla büyümektedir.⁸⁴

⁸³ Çetin Özek, “Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri”, **Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No. 1965, İstanbul, 1974, s.26.

⁸⁴ Nusret Ekin, “Hızlı Şehirleşmenin Sosyo-Ekonomik Etkileri”, **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul, 1986, s.83-84.

İKİNCİ BÖLÜM

KENTLEŞME VE SUÇ İLİŞKİSİ

Kentleşmeyi demografik açıdan tanımlamak, onu yalnızca bir nüfus hareketi olarak görmek yeterli olamaz. Çünkü, kentleşme, toplumun iktisadi ve sosyal yapısındaki değişimlerden doğar. Bu bağlamda, doğru bir kentleşme tanımı yapabilmek için, kentleşme tanımına iktisadi ve sosyal değişme ile ilişkisini de yansıtan unsurları katmak, geniş anlamda bir tanım yapmak gerekir. Geniş anlamda kentleşme hareketi, sanayileşmeye ve iktisadi değişmeye paralel olarak kent sayısının artması ve mevcut kentlerin büyümesi sonucunu doğuran, toplum yapısında artan oranda örgütlenme, işbölümü ve uzmanlaşma yaratan, insanların davranış ve ilişkilerinde kentlere özgü değişikliklere yol açan bir nüfus birikimi sürecidir.⁸⁵

İktisadi unsur, yani üretim biçiminin değişmesi, kentleşme hareketinin tanımında özel bir ağırlığa sahiptir. Çünkü kentleşme tarımsal üretimden tarım dışı üretime bir geçişi anlatır. Köyün kent olması süreci, tarımsal fonksiyonların yerini sanayi ve hizmet fonksiyonlarının alması sürecidir. Bu geçiş süreci içinde üretimi denetleme fonksiyonu kentlerde toplanırken, kentler büyür, yoğunluk kazanır, türdeş (homojen) olmama ve bütünleşme dereceleri artar. Ülkelerin kentleşme dereceleri, bu geçiş süreci içinde aldıkları yere göre değişir.⁸⁶

2.1.Kentleşmenin Suça Etkisi

19.yüzyılın ikinci yarısında Lombroso'nun bazı İtalyan şehirlerinin suçluluk durumları hakkında bizlere naklettiği bilgilerden, Aschaffenburg'un Alman şehirlerine ilişkin inceleme sonuçlarına, Suart Lothier'in Amerika Birleşik Devletleri'ndeki

⁸⁵ Fehmi Yavuz, Ruşen Keleş, Cevat Geray, **Şehircilik**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No.415, Ankara, 1977, s.22.

⁸⁶ **A.g.e.**, s.22.

tespitlerine kadar araştırmacıların değişik ülkelerde yaptıkları incelemelerde hemen hemen aynı sonuçların, eğilimlerin tespit edildiği görülmektedir.⁸⁷

Çok kısa olarak özetlemek gerekirse suç, köylere ve küçük şehirlere nazaran büyük şehirlerde çok daha fazla olarak işlenmekte, büyük şehirlerden uzaklaşıldıkça genel olarak suç oranı düşmektedir. Kırsal bölgelerde ilk olarak suç işleyenler yüksek oranda buldukları halde şehirlerde yüksek tekerrür oranına rastlanmaktadır. Şehirlerde suç işleyenlerin büyük çoğunluğu buralarda doğmayan, sonradan oralara göçenlerden oluşmaktadır. Ayrıca Büyükşehir-küçükşehir ve köy suçluluğu nitelik, miktar ve nevi itibariyle de ayrılık göstermektedir.⁸⁸

Yükselen suç olgusu, özellikle yoksullukla mücadele eden ülkelerde ciddi sorunlara yol açarken, hızlı ve plansız kentleşmeyle yüksek bir korelasyon göstermektedir.⁸⁹

Bu bağlamda genç nüfus yoğunluğuyla birlikte kentleşme, suçun oluşumunda etki sahibi olan en önemli makro faktörlerin başında gelmektedir.⁹⁰

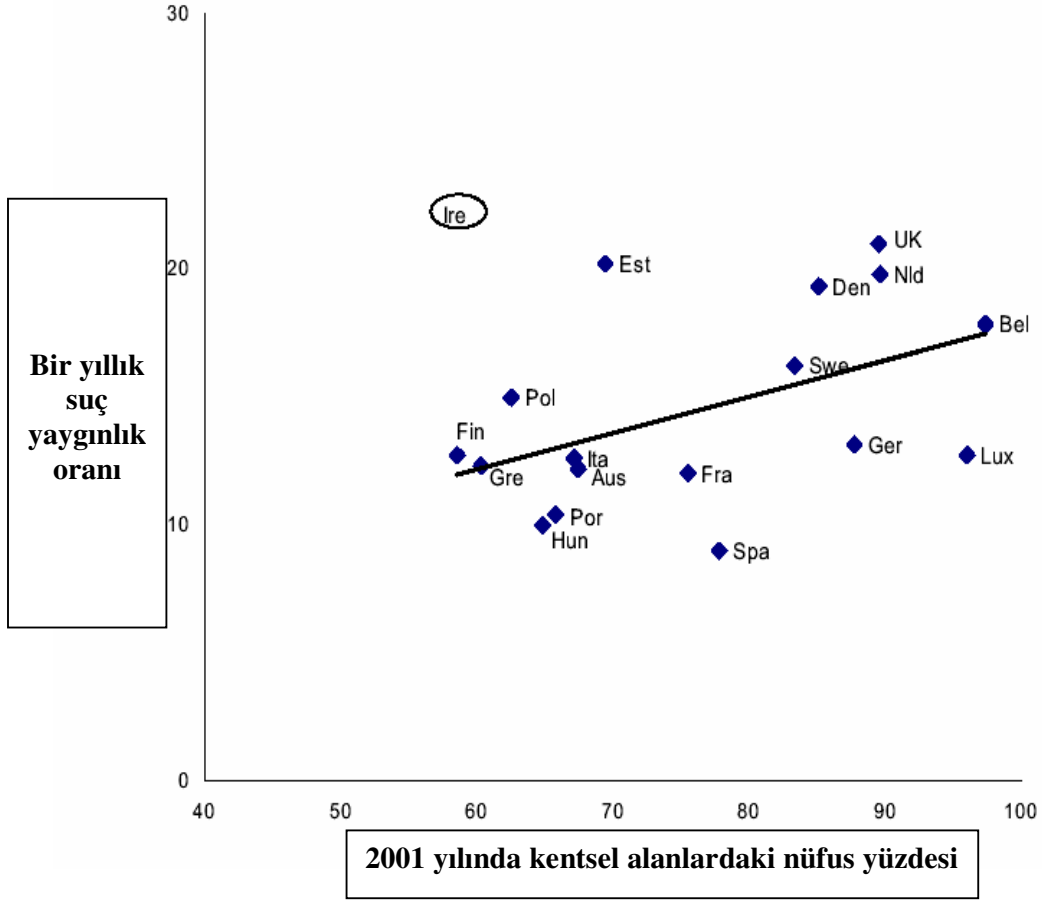
⁸⁷ Sulhi Dönmezer “Hızlı Şehirleşme ile Ceza Adaleti Sistemi İlişkileri”, **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 1986, s.53.

⁸⁸ **A.g.m.**, s.53.

⁸⁹ Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders, United Nation Secretariat, **A/Conf.169/7**, 29 April- 8 May Cairo 1995, s.3.

⁹⁰ Van Dijk ve J.J.M. “The Experience of Crime and Justice”, **Global Report on Crime and Justice**, G. Newman Ed, United Nations Office on Drugs and Crime, Oxford University Press 1999, dan aktaran Jan Van Dijk ve diğerleri The Burden of Crime in the EU, Research Report: A Comparative Analysis of the European Survey of Crime and Safety (EU ICS) European Commission, Helsinki, 2005, s.20.

Tablo II: 17 Avrupa Ülkesinde Suç Düzeyi ve Kentleşme

Kaynak: Van Dijk, J.J.M. (1999), The Experience of Crime and Justice, In: G. Newman (Ed), Global Report on *Crime and Justice*, United Nations Office on Drugs and Crime, Oxford University Press'den aktaran Jan Van Dijk ve diğerleri, **The Burden of Crime in the EU, Research Report: A Comparative Analysis of the European Survey of Crime and Safety (EU ICS)**European Commission, Helsinki, 2005, s.20

2.1.1. Anomi ve Anomik Kentleşme

Başlangıçta Durkheim tarafından geliştirilen anomi kavramı, bir toplum ya da grup içinde göreceli normsuzluk durumunu ifade etmekte kullanılmıştır. Durkheim açık bir biçimde kavramı, bireysel değil fakat toplumsal ve kültürel bir yapının özelliği olarak sunmuştur. Ancak kavramın, sapma davranışının farklı formlarının anlaşılması noktasındaki katkısı, kavramın artık çevresel değil fakat bireysel durumları/şartları açıklamak noktasına sıçradığını/genişlediğini açık bir biçimde ortaya koymaktadır.⁹¹

Anomi'nin bu psikolojik çerçevede –yeniden- kavramsallaştırılması, R.M. MacIver ve David Riesman tarafından eşzamanlı olarak formüle edilmiştir. Formülasyonlar esas olarak benzer olduğundan birisi tarafından söylenen diğeri tarafından da ifade edilmiş sayılabilir. Bu bağlamda MacIver Anomi için şunları söylemektedir:

“Anomi, bir kimsenin ahlaki/moral köklerinden kopmuş, bağlantısız arzularından başka daha fazla herhangi bir standart kabul etmeyen, bir süreklilik/ devam etme hissi, toplumsal yükümlülükler taşımayan bir ruh hali/düşünce yapısı içinde bulunması anlamına gelmektedir. Anomik insan spiritüel olarak steril hale gelmiştir ve kendisinden başka kimseye karşı bir sorumluluk hissetmez. Diğer insanların değerleriyle alay eder; tek inancı inkar felsefesidir. Bir geçimşi olmadığı ve bir geleceğin olmayacağı düşüncesi arasındaki ince çizginin üstünde yaşar.”⁹²

⁹¹ Robert K. Metron, **Social Theory and Social Structure**, Free Pres, New York, 1968, s.215.

⁹² R.M. MacIver, **The Ramparts We Guard**, New York Mac Millan Company, New York, 1950, s.84-85 den aktaran Robert K. Merton **Social Theory and Social Structure**, Free Press, New York, 1968, s.215-216.

2.1.2. Aşırı, Sahte ve Hızlı Kentleşme

Kentleşme hareketleri, -bir anlamda yönetimlerin, toplumsal, ekonomik ve altyapısal hazırlıksızlıklara da paralel olarak- kamu hizmetlerinin görülmesinde sayısız darboğazlar yaratmaktadır.⁹³ Bu çerçevede gerek hızlı kentleşmeye neden olan etkenler, gerekse hızlı kentleşmenin sonuçları oldukça geniş bir çeşitlilik gösterdiğinden, hızlı kentleşme olgusunun tek bir tanımla ifade etmek yetersiz kalacaktır. Bu bağlamda olgunun farklı yüzlerini açıklamaya yönelmiş tanımlamalara yer vermek yerinde olacaktır. Bu çerçevede demografik bir yaklaşımla hızlı kentleşme, bir yörede belirli bir süre zarfında göç sebebi ile meydana gelen ve genel standartların üzerinde olan bir nüfus artışı olarak tanımlanabilir.⁹⁴

Kamusal mal ve hizmetlerin sunulması açısından, hızlı kentleşme olgusunun mevcudiyetini saptayan -ve bir anlamda tanımlanmasını sağlayan- kriterler ise şunlardır : kamusal mal ve hizmetler seviyesinde veya bu seviyenin artış hadlerinde değişiklik olmaksızın ve ortalamaların üzerinde olmak kaydı ile, a) göç veya mahalli dolayısıyla meydana gelen nüfus artışı, b) yerleşim bölgesinin yatay coğrafi gelişimi (belirli hizmetler merkezde yoğun olmak üzere optimal bir yüzölçümünde yeterli olarak sunulabilirken, yüzölçümü genişlemesi hizmet nicelik ve niteliğini azaltır), c) yerleşim bölgesinin dikey gelişimi, d) genişleyen yerleşim bölgesi içindeki alt yerleşim nüvelerinin sayılarının artması ve bu nüvelerin birbirinden uzak kalmaları.⁹⁵

Belki tüm ülkeler değil fakat, ortak bir kültür ya da çeşitli etnik ve dinsel unsurlar arasında tek bir ulusal kimlik oluşturmaya yönelmiş hızlı kentleşme ve endüstrileşme sürecindeki ülkelerin neredeyse tamamı, toplumsal değişimin bütün formların bir bedeli olduğu gibi, yüksek suç oranlarıyla yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Bu bedel eski toplumsal bağların geçici -ya da kimi zaman daimi- olarak çözülmesi, eski ailevi kontrol yapısının çökmesi, yeni davranış modlarının göze çarpan bir biçimde sergilenmesi ve bir zamanlar lüks olarak görülen bir ihtiyaca dönüşmesi gibi farklı biçimlerde şekil bulmaktadır.⁹⁶

Bu çerçevede hızlı şehirleşmede gerek yerel, gerekse göç sebebi ile meydana gelen nüfus artışının yanısıra gelir dağılımı modelinin de kötüye doğru gelişmesi söz

⁹³ Ruşen Keleş, "Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları", **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul, 1986, s.137.

⁹⁴ Bora Ocağcıoğlu, "Hızlı Şehirleşmenin Kamusal Mal ve Hizmetler Açısından Değerlendirilmesi", **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları İstanbul, 1986, s.107.

⁹⁵ **A.g.m.**, s.107-108.

⁹⁶ James Q. Wilson, "Crime", **Urban America: The Expert Looks at the City**, Ed: Daniel P. Moynihan, Voice of America Forum Lectures, Washington, D.C., 1969, s.157.

konusudur. Bu durumun bir uzantısı olarak, bozulan gelir dağılımı modelinin, bazı düşük gelir gruplarında belirli psikolojik ve sosyo-psikolojik sebeplerle suç işleme olgusunu ortaya çıkarması sözkonusudur. Bu bağlamda kişi, kırsal yörelerden kentlerin kötü koşullarındaki muhitlerine göç ettiğinde veya bu muhitlerde yaşayan ailelerin fertleri olarak dünyaya geldiğinde, kendisini toplumun en alt katmanlarındaki bir üye olarak görmeye başlayacaktır. Kırsal yöre yaşamına kıyasla psikolojik açıdan oldukça olumsuz olan bu değişiklik, kişileri standart ve toplumsal değer yargılarına itina etmemeye sürükleyebilmektedir. Bu gelir gruplarının durumlarının düzeltilmesine yönelik etkin iktisadi ve sosyal politikalar geliştirilmemesi veya kişinin kendi gayreti ile durumunu düzeltememesi durumunda, kişinin suça itilmesi ve dürüstlük, doğruluk, yasalara, otoriteye saygı gibi beşeri ve ulusal vasıflarda aşınmalar meydana gelmesi muhtemel görülmektedir.⁹⁷

Aşırı, sahte ve hızlı kentleşme ile toplumsal etkileşim tartışmalarının odağına Türkiye'yi koyduğumuzda, Türkiye'deki bölgelerarası dengesizliklerle kentsel ve kırsal alanlar arasındaki derin ayrımların, kentleşmeyle birlikte bu kez de büyük kentlere taşınmakta olduğu görülmektedir. Aynı çelişkiler büyük kentlere, eski tekdüze yapılarıyla çatışan yeni değer sistemlerinin, yeni davranış kalıplarının ağır bastığı bir görünüm kazandırmaktadır. Ülkenin Doğusu ile Batısı arasında kültür, eğitim sağlık, ve istihdam koşulları yönünden görülen ayrımlar bu kez büyük kentleri düzenli alanlarıyla gecekondular arasında ortaya çıkmaktadır.⁹⁸

Bu boyutlarıyla, kentleşme Türkiye'de sağlıklı ve çarpık bir nitelik taşımaktadır. Gelir yetersizliğinin ve bölüşüm dengesizliğinin bir sonucu olarak, büyük kentlerin çevresini bir yoksulluk kuşağı gibi saran gecekondular ve birkaç milyonluk lüks konutlar bu dengesizliğin en güzel ve çarpıcı kanıtlarıdır. Kamu hizmetlerinin tüm kentlilere götürülmediği, kent topraklarının toplum yararına kullanılmadığı spekülasyonların ve yap-satçılığın alabildiğine yayıldığı böyle bir ortamda, bir yandan artan işsizliğin, bir yandan da kamçılanan tüketim eğilimlerinin denetim altına alınmasında önemli güçlükler bulunmaktadır. Öyle ki, büyük kentlerimiz, tüm kentlilerin benimseyip uydukları genel davranış kurallarının geçerli olduğu uygarlık merkezleri değil, tersine, sanki orman yasalarının uygulandığı bir korsan toplumu simgelemektedir.⁹⁹

⁹⁷ Ocakçıoğlu, **a.g.m.**, s.119-120.

⁹⁸ Keleş, Ünsal, **a.g.e.**, s.28-29.

⁹⁹ **A.g.e.**, s.29.

2.2.Kentsel Suça Zemin Hazırlayan Nedenler

Kentsel suç çalışma çerçevesinde hızlı kentleşme olgusuna paralel olarak yaşanan başka toplumsal, yönetsel ve ekonomik süreçler çerçevesinde ele alınmaktadır. Bu bağlamda göç, yoksulluk, konut ve barınma sorunu, gecekondulaşma, hızlı toplumsal değişme, kötü kentsel planlama, yetersiz kentsel alt yapı gibi belirleyiciler kentsel suça nedensel bir alt yapı hazırlayan unsurlar olarak görülmektedir.

2.2.1.Göç

Seksen yüzyıl önce kentsel yaşamın icat edilmişinden bu yana, insanoğlu sürekli olarak şehirlere ya da bir şehirden diğerine taşınmıştır. Bu çerçevede büyük kentleşme zamanları, aynı zamanda kitlesel göç zamanları olarak da görülebilir. Günümüzde tanık olduğumuz ve bütün dünyayı kentleştiren göç olgusu ise, önceki çağları ve kapsadığı coğrafi alanı oldukça geride bırakmaktadır. Bu bağlamda kente yönelik en büyük dalga bugün Asya'da, Afrika'da ve Güney Amerika'da cereyan etmektedir.¹⁰⁰

Bu çerçevede üçüncü dünya kentlerindeki nüfus artışını ve gecekondu yerleşimlerini besleyen kırsal göç olgusunun, tarihsel olarak ondokuzuncu yüzyılda ve yirminci yüzyılın başında üçüncü dünyanın iktisadi ve toplumsal yapısında meydana gelen temel değişmeler tarafından hazırlandığı vurgulanmaktadır. Bu değişmelerin süreç içerisinde geleneksel toprağı tasarruf biçimini, üretimi ve mübadele sistemini ve bunları destekleyen toplumsal yapıyı zayıflattığı görülmektedir.¹⁰¹

Göç olgusunun genel düzeyde üç temel etken tarafından şekillendirildiğı vurgulanmaktadır: Fırsat, bilgi ve maliyet. Herhangi bir yerde oluşabilecek fırsatlar ne denli artar ve bu fırsatlarla ilgili bilgi ne denli yaygınlaşır ve ulaşılabilir olursa, göç de o denli artacaktır; diğer taraftan, mobilite maliyetleri ne kadar yüksek olursa, göç o kadar olanaksız görülecektir. Daha geniş bir düzeyde bu durum, iletişimasyonun geliştirilmesi, seyahat şartlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmiş ulusal bir emek piyasasının büyümesiyle mobilitenin yükselmesi anlamını taşımaktadır. Bu çerçevede biraz da dolaylı olarak örneklendirmek gerekirse, birbirine yakın iki yerleşim yeri

¹⁰⁰ Charles Tilly, "Migration to American Cities", **Urban America: The Expert Looks at the City**, Voice of America Lectures, Washington D.C., 1969, s.171.

¹⁰¹ Kemal H. Karpat, **Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm**, Çev. Abdulkerim Sönmez, İmge Yayınevi, Ankara, 2003, s.,40.

arasında ne denli geniş bir ilişki/bağlantı sözkonusuysa, fırsatlar anlamında ne kadar büyük farklar mevcutsa; aralarında da o kadar yoğun bir göç akışı söz konusu olacaktır.¹⁰²

Bireysel düzeyde yapılacak bir değerlendirme de ise, bireyin herhangi bir yere göç etme olasılığı, bireyin kendi ihtiyaç ve nitelikleriyle göç etmek istediği yerleşim yerindeki fırsatların uygunluğu arasındaki uyuma, göç etmek istediği bu yerleşim yeriyle arasında olan iletişim kanallarına ya da bağlarına ya da şimdiki yerleşiminde bulunan yatırımlara bağımlılık göstermektedir.¹⁰³

Kırsal göçte ana “itici” etken yoksulluk, düşük gelir, öğrenim ve sağlık hizmetlerinin olmayışı ve bunların meydana getirdiği herşeydir. Kentlerdeki “çekici” etken istihdam ve yüksek gelir fırsatı ve öğrenim, sağlık ve diğer hizmetlerin mevcut olmasıdır. Ancak nüfus artışı birçok üçüncü dünya ülkesinde iktisadi gelişmenin üstünde olduğundan, yaşama standartlarında bir artışın meydana gelmesine ya çok sınırlı bir alan tanımakta ya da hiç tanımamaktadır. Üstelik bu ülkelerin büyük bir kısmı, özellikle Asya’da, işsizlik ve marjinal istihdamla karşı karşıyadır. Üçüncü dünyada kentleşmenin sanayileşme olmaksızın meydana geldiği yönündeki bir dizi görüşün ve bu nedenle kent köylüleri ve yarı kentleşme gibi değişlerin ortaya çıkmasına yol açan sorunun bu yönüdür.¹⁰⁴

Bir çok ülke için kentleşme süreci kırsal alanın fakir yerleşimlerinden şehre doğru bir göç hareketi ve tam da bu yüzden şehirlerin marjinalleşmesi süreci olarak işlev görmüştür.¹⁰⁵ Göç olgusunun, biri göç edenler ve diğeri kent üzerinde olmak üzere iki türlü etkisi vardır: göç edenlerin kentleşmesi, yani şehir hayatına uyum sağlaması çok uzun bir süreci gerektirmektedir. Ekonomik ve sosyal dokusu itibariyle bu göçlere hazır olmayan kentler ise, fiziksel anlamda “çarpık kentleşme” problemiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Kırsal kesimden kente gelenlerin bazıları şehir hayatına uyum sağlama başarısını gösterirken, bazıları da beraberine getirdikleri eski davranış ve alışkanlıklarını bırakamamaları nedeniyle şehirde ayrı ve farklı gruplar oluşturmaktadır.¹⁰⁶ Aslında gerçekten var olmayan iş olanaklarının ve şehirlerin cazibesi tarafından güdülenen kırsal kalabalıkların kentlere gerçekleştirdikleri göç hareketleri, oluşturdukları demografik baskıyla büyük kentsel nüfus artışlarına neden olmaktadır. Bu

¹⁰² Tilly, **a.g.m.**, s.173.

¹⁰³ **A.g.m.**, s.173.

¹⁰⁴ **A.g.m.**, s.45.

¹⁰⁵ Vanderschueren, **a.g.m.**, s.93.

¹⁰⁶ Beşe, **a.g.m.**, s.12.

göç hareketleri sonucunda yeni gelenlerin, yerleştikleri varoşlarda ve gecekondu mahallelerinde sahip oldukları yetersiz barınma koşulları diğer faktörlerle birlikte kentsel suç olgusunun büyümesi üzerinde önemli etkiye sahip bulunmaktadır.¹⁰⁷

Gerçekten de Türkiye'deki düzensiz şehirleşmenin, göç eden nüfusu belirli merkezlerde şişirmesi ve bu şişkinliği emecek istihdam imkanlarının bulunmayışı sebebiyle doğacak işsizliğin ceza adaleti yönünden sorun yaratmaması da düşünülemez. Bu bağlamda işsizlik veya yeterli gelir olanaklarının şehirlerde de bulunamayışı, suçta itici bir etken olarak görülmektedir. Yaşama olanaklarının sınırlılığı veya yokluğu özellikle mal aleyhine suçlara yol açabilir. Kırsal alanda az işlenen bu suçların, şehirlerde daha çok işlenir olduğu bilinmektedir. Bu sonuçta sosyal denetim mekanizmasının zayıflamasının yanında, ekonomik olanaksızlıkların da önemli rol oynadığını düşünmek muhtemeldir.¹⁰⁸

Göç alan kentlerimizin başında gelen İstanbul'da işlenen asayiş suçlar, son 10 yılda %87,6 oranında artarken, gecekonduların yoğunlaştığı 14 ilçede bu oran %285'e tırmanmıştır. Suçlardaki bu büyük artışın en önemli nedeni olarak, göçlerin ve onların doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan gecekondu bölgeleri ya da diğer bir tabirle "varoşlar" görülmektedir. Bu tür yerleşim alanlarının, ahlaki ve insani değerler açısından gençlerin yetersiz bir şekilde yetişmesinde önemli bir rol oynadığı ileri sürülmektedir.¹⁰⁹

2.2.2. Yoksulluk: Gelir ve Beklenti İkilemi

Günümüzde neredeyse bir tür var oluş/kendini gerçekleştirme biçimi halini almış olan tüketim olgusu ve onun ekonomik koruyuculuğunu üstlenmiş neo-liberal devlet politikaları tarafından perdelenmiş olsa da yoksulluk, sürekli tüketerek kendini yeniden üreten bu yeni toplum tipinin içinde, nefes almaya devam etmektedir.

Yoksulluk, aslında kente özgü bir sorun olmamakla birlikte sosyal bilimler literatüründe sıklıkla kentsel nitelikte bir sorun olarak algılanma eğilimindedir. Bunun nedeni kentsel olarak algılanan her şeyin nüfus yoğunluğuyla yakından ilintili olmasından kaynaklanmaktadır. Farklı yerlere dağılmış fakir aileler yardıma muhtaç

¹⁰⁷ Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders, United Nation Secretariat, A/Conf.169/7, 29 April- 8 May Cairo 1995, s.3

¹⁰⁸ Özek, **a.g.m.**, s.66.

¹⁰⁹ M.Cihangir Doğan, "Gecekondu Bölgelerinde İşsizlik ve Yoksulluk Problemi", **Yoksulluk**, Cilt 2, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, 2003.

olmakla birlikte, yoğun nüfuslu kentsel toplumlarda barınma ve konut şartları tarafından izole edilmişlerdir. Yoksulluklarının büyüklüğü daha gözlemlenebilir bir niteliktedir ve yoğunluğu –yoksulluğun belirli bir yerde toplanmış olması- suç gibi daha ileri düzeyde sorunların oluşmasına olanak yaratmaktadır.¹¹⁰

Yoksulluk, ifade edilmelidir ki, öncelikli olarak bir tanımlama meselesidir. Görecelik üzerine kurulu bir yaklaşım kabul edilirse, dünyanın verili bir coğrafyasında, örneğin Amerika’da bir yoksul ortalama bir Haitili yada Etiyopyalıyla karşılaştırıldığında, aslında Amerika’da yoksulların olmadığı, yoksulluğun yaşanmadığı gibi bir yanlış anlaşılma ile karşılaşılacaktır. Diğer taraftan göreceli yoksulluğun yada gelir eşitsizliğinin standartlarını vurgulayacak bir yaklaşımla yoksulluğun sınırları çizildiğinde, bir anlamda bir çeşit yoksulluk bolluğu/zenginliğiyle karşılaşılacaktır.¹¹¹

Öyleyse yoksulluk nedir ve kim tanımlayacaktır? Yapılan yoksulluk tanımlamalarının hemen hemen hepsi yoksulluğu, insanın hayatta kalmak ve hayatını refah içinde sürdürebilmesi için ihtiyaç duyduğu temel gereksinimlerinde eksiklik ya da yoksunluk ile ilintilendirmektedir. Ancak insanın –temel gereksinimleri-nin ne olduğu üzerinde bir fikir birliği/ uzlaşısı sağlanabilmiş değildir.¹¹²

Yukarıdaki kabulün ışığında yoksulluğun en klasik ve en belirgin tezahürü olan mutlak yoksulluk (açlık), hayatta fizyolojik olarak kalabilmenin asgari bir sınırının olduğu varsayımına dayanmaktadır. Açlık, organizmanın yeterli enerji alamadığında hissettikleri ve bu hissettiklerini yansıtmaya verilen isimdir. Mutlak yoksulluğun önlenemez sonucu olan açlık, asgari hayat standardı veya açlık sınırının çok altında sürdürülen sefil bir hayattır. Mutlak yoksulluk, insan haysiyetine yakışır bir şekilde temel ve zorunlu ihtiyaçların giderilmemesi halidir.¹¹³

Diğer taraftan bireysel bazda göreceli yoksulluk, bir kimsenin, diğer bir kimseye göre daha az gelir elde etmesi ile ortaya çıkmaktadır. Toplumsal boyutuyla göreceli yoksulluk, toplumun genel hayat standardına, yani sosyo ekonomik gelişmişlik seviyesine bağlı olarak ortaya çıkan bir yoksulluk durumudur. Buna göre açlık sınırının üzerinde ve/fakat ortalama hayat standardının altında bir hayat sürdüren bir kişi, nispi

¹¹⁰ Robert L. Bish, Hugh O. Nourse, **Urban Economics and Policy Analysis**, Mc.Graw-Hill Kogakusha, Ltd. Tokyo, 1975, s.217.

¹¹¹ Lineberry ve Sharkansky, **a.g.e.**, s.241-242.

¹¹² Ellen Wratten, ‘Conceptualizing Urban Poverty’, **Environment and Urbanization**, Vol.7, No.1 April, 1995, s.12.

¹¹³ Ali Seyyar, **Sosyal Siyaset Terimleri** (Ansiklopedik Sözlük); Beta Yayınları, İstanbul, 2002.

olarak yoksul sayılmaktadır.¹¹⁴ Bir başka deyişle göreceli yoksulluk, toplumdaki gelir dağılımını esas alan, aynı toplumun diğer üyelerinin yaşam standartlarıyla karşılaştırmalar sonucunda ortaya çıkan bir yoksulluk durumudur.¹¹⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrasında egemen paradigmasını oluşturan, Modernleşme Okulunun tez ve varsayımları doğrultusunda “sanayi toplumuna geçiş” sürecine ait, geçici bir olgu olarak, daha çok az gelişmiş ülkeler bağlamında tartışılan yoksulluğun, 21. yüzyıla gelindiğinde sanayileşmiş kapitalist ülkeleri de içine aldığı, ve sistemin meşruluk temellerini sarsacak boyutlara ulaşmış olduğu, Dünya Bankası gibi kuruluşların da bu sorunu gündemine almasıyla kendini göstermektedir.¹¹⁶

Yoksulluk, bulunduğu her yerde aynı sonucu veren izole edilmiş bir değişken değildir. Karşılıklı olarak birbirine bağımlılık gösteren toplumsal ve kültürel değişkenler olarak tanımlanan karmaşık bir bütünün içinde tek bir parçadır. Bir anlamda fırsatlar konusunda bir sınırlılık olarak yoksulluk, suç teşkil edecek davranışların artışına doğrudan ve aşık bir biçimde tek başına neden olabilecek kadar yeterli değildir. Ancak yoksulluk ve yoksullukla ilintili dezavantajlar, parayla ilgili başarının kültürel bir değer olarak en belirleyici/dominant bir amaç olarak görüldüğü ve bunun tüm bireyler tarafından kabul gördüğü bir toplumla eklemlendiğinde suç oranlarındaki artış olağan bir çıktıdır.¹¹⁷

2.2.2.1.Kentsel Yoksulluk

Kentsel yoksulluk tartışmaları, dünyanın kuzeyinde ve güneyinde farklı şekillerde ele alınmıştır. Tarihsel olarak gelişme literatürü güneyde, kırsal ve kırsala kıyasla daha iyi durumda bulunan kentsel nüfus arasındaki eşitsizlikler, kentleşme, kapitalizm ve yoksulluk arasındaki bağlantılar üzerine odaklanmıştır. Kuzeyde ise yoksulluk olgusu üzerine yapılan çözümlerler ağırlıklı olarak kent merkezinin yada çevresinin konut ve barınma sorunları, bölgesel ve sektörel işsizlik ve gelir eşitsizliği olarak kalmak niyetinde değildir.¹¹⁸

¹¹⁴ Ali Seyyar, “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, **Yoksulluk**, 1. Cilt, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, 2003, s.42.

¹¹⁵ Sevilay Kaygalak, “Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması; Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği”, **Praksis**, Sayı:2, Bahar 2001, s.125.

¹¹⁶ Kaylak, **a.g.m.**, s.126.

¹¹⁷ Metron, **a.g.e.**, s.201.

¹¹⁸ Oğuz Işık, M. Melih Pınarcıoğlu, **Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s.39.

Kent yoksulları kavramı, Birleşmiş Milletler Habitat Raporunda, nüfusun kentlerde yaşayan bir kesiminin, çeşitli nedenlerle, tarihsel ve coğrafik olarak belirlenmiş asgari bir geçim standardını sağlayabilecek yeterli kaynaklara ve konuta ulaşamaması, barınma yoksulluğu ile beraber davranışsal ve toplumsal ilişkiler açısından sorunlara yol açabilecek bir konumda olması durumunu ifade etmektedir.¹¹⁹

Kentleşme ile birlikte geleneksel köy kanaatkarlığının yerini atılımcı, yenilikçi beklentilerin aldığı bilinen bir olgudur. Ne var ki, kentte ortaya çıkan bu “yükselen beklentiler devrimi”, bir süre sonra eksik istihdam ve sosyal mobilite yollarının tıkanmasından ötürü tabii seyrini izleyememektedir. O zaman yoksunluk duygusu ile birlikte siyasi radikalleşmeye de tanık olunacaktır.¹²⁰

Bir anlamda kaderini kabullenmiş ve artık yükselebilmek, kent ve toplum içindeki konumunu iyileştirebilme umudunu büyük ölçüde yitirmiş görünen kentiçi yoksulları birçok yönüyle Batılı literatürdeki sınıfa kitle (underclass) tanımına uyarken, varoş yoksulları, kendi önüne konan seçenekleri reddedip, yeni seçenekler yaratma uğraşına giren ve bu uğurda çok şey yapmaya hazır göçmen işçi figürüne benzemektedir. Kentiçi yoksulların tersine bu kesim son derece dinamik bir karakterdedir. Kaderine razı olmak bir yana, kent içinde tutunmak ve yükselebilmek için bir dizi sıkıntıya katlanabilen, bir savaşıma girmeyi göze alan bir kesim olarak değerlendirilir. Bu uğurda, yasal ile yasal olmayan, formel ile formel olmayan arasında son 20 yılın Türkiye’inde giderek incelen çizgide gezinmeyi kolaylıkla kabullenen bir kesim.¹²¹

Kentsel yoksulluğun sebeplerine dönülecek olursa, düşük gelirli işler ve işsizlik yoksulluğun doğrudan iki nedeni olarak görülmektedir. Ancak bu durum, işçilerin yaşadığı alanlardaki iyi ücret veren iş olanaklarının eksikliğinin, işçilerin çalışma karşılığı daha yüksek ücret ödeyebilecek iş verenlerin istediği önemli niteliklerden yoksul olmalarının, daha iyi istihdam olanakları konusunda bilgi eksikliğinin yada daha iyi bir iş bulabilmek için ulaşım olanaklarının yetersizliğinin birer sonucu olarak görülebilir. Bu durum emek piyasasının arz, talep ve etkinlik sorunlarının uzantısı olarak değerlendirilebilir. Öyle ki sözkonusu kentsel alanda getto işçilerinin diğer emek piyasalarından ayrıldığı ikili bir emek piyasası söz konusu

¹¹⁹ United Nations Centre for Human Settlements, “An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements”, Oxford: Oxford University Press 1996, s.

¹²⁰ Nur Vergin, “Hızlı Şehirleşmenin Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları”, **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul 1986, s.39.

¹²¹ Işık, a.g.e., s.39.

olabilir. Sonuç olarak bir kimse, daha iyi bir iş için istenilen niteliklere sahip olsa bile yoksul bölgenin izole edilmiş yapısının getirdiği olumsuzluklarla iş bulabilme olanağı oldukça azalmaktadır.¹²²

2.2.3.Konut ve Barınma Politikaları

Kent yoksullarının, özellikle de yeni göç dalgalarıyla kentsel nüfusa katılanların, karşılaştığı sorunlardan hiçbiri yeterli barınma imkanı bulmak meselesi kadar öncelik taşımamaktadır. Birçok metropolitan alanın her 10 ila 20 yıl da bir ikiye katlandığı gözönünde bulundurulursa, geleneksel özel sektörün ürettiği konut ve barınma çözümlerinin ihtiyaçları karşılamak noktasında aynı hızda cevap veremediği/veremeyeceği görülecektir. Üstelik özel şirketler tarafından satılmak yada kiraya verilmek üzere yeni üretilen konut stoğunun büyük çoğunluğu, orta ve üst sınıfların beklentilerine göre tasarlanmış bulunmaktadır. Bu durumdan bir çıkış yolu olarak görülebilecek kamu tarafından tasarlanan modeller ise ya oldukça sınırlı yada gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmaktan uzak görünmektedir.¹²³

Kamusal ve özel sektörlerin bu başarısızlıklarının bir sonucu olarak, kent yoksullarının büyük bir kısmı gecekondü bölgelerinde yada kendi yağında kavrulmanın başka formları olarak literatürde -anlık sığınak/spontaneous shelter- olarak ifade edilen kentsel araziye işgal eden yapılarda yaşamaktadır. Bu kesimi izleyen birçokları da önceden varolan kenar mahallelere yerleşmektedirler. Daha şanssız ve daha fakir olan diğerleri ise kiralamak yada inşa edebilmek için gereken kaynaklarından yoksun bir biçimde, kartonlarda yada kullanılmayan inşaat alanlarında yaşamaktadırlar.¹²⁴

Evsizler olarak adlandırılan bu kesimin kentin sokaklarında hissedilir bir biçimde artışı son yirmi yıl ile tarihlendirilmektedir.¹²⁵

Son on yıldır gelişmiş ekonomilerdeki kentsel konut piyasalarının en temel ayırdedici özelliği banliyöleşme (suburbanization) olmuştur. Bu süreç içerisinde orta ve yüksek gelir düzeylerinden bir çok insanın kenti ve kent merkezini bırakıp banliyöleri tercih ettikleri görülmektedir. Kent merkezlerinin önemli bir parçası olan ve kent merkezleri için harcanan güç, hızlı bir şekilde zenginleşen banliyöler lehine el

¹²²Bish ve Nourse, **a.g.e.**, s.226.

¹²³ Howard Handelman, **The Challenge of Third World Development**, Prentice Hall, New Jersey, 2000, s.137.

¹²⁴ **A.g.e.**, s.137.

¹²⁵ Anthony Giddens, **Sociology**, Polity Press, Oxford, 2000, s.275.

değiştirmiştir. Amerikalıların “Doughnut City“ olarak adlandırdıkları bu eğilim banliyöler için zenginlik, mutluluk ve aile yaşantısını vurgularken; kent merkezleri için yeni fakat yeni olduğu kadar da olumsuz anlamlar taşımaktadır: boş caddeler, terk edilmiş alanlar, suç ve vandalizm.¹²⁶

Bu durum beraberinde sosyal hizmetler, okullar, polis ve itfaiye çalışmaları için daha büyük harcama yükünü getirmektedir. Ve böylece banliyödeki hayat için yapılan her yeni harcama, kentin iç kısımlarının sorunlarından uzaklaşan / eksilen akçal olanaklar olarak, bu çöküş ve bozulma çemberini büyütmektedir.¹²⁷

2.2.3.1. Gecekondulaşma

Çeşitli kaynaklardan istatistikler dünya nüfusunun hızla çoğaldığını ve bu çoğalmanın kendini hızlı kentleşmede yansıttığı konusunda uzlaşmaktadır. Gerçekten de 1800-1950 arasındaki dönemde dünya nüfusu her 50 yılda sırasıyla %29.2, 37.3 ve 49.3 artmıştır. Aynı dönemde 100.000 ve daha fazla nüfuslu yerlerde yaşayan dünya nüfusu, sırasıyla %76.3, 222.2 ve 254.1 artmıştır. Fakat 1900-1950 döneminde 100.000’den daha fazla nüfuslu kentlerdeki nüfus artışı Asya’da %444 ve Afrika’da %629’a ulaştığı ifade edilmektedir. Benzer yüksek kentleşme oranları Latin Amerika ve Ortadoğu’da da kendisini hissettirmektedir. Bu bağlamda çoğunlukla kırsal kökenli olan bu yeni kent nüfusunun önemli bir kısmı “shanty town” ya da “slum” olarak sınıflandırılan konutlarda yaşamaktadır.¹²⁸

Bu çerçevede yerli ve yabancı kaynakların birçoğunda, gecekonduyu, konut sorunları arasında ele almanın, neredeyse bir kural olduğu görülmektedir. Bununla birlikte bir barınma sorunu gibi görünmesine karşın, gecekondu bundan daha fazla, daha geniş bir konudur. Gelişmekte olan ülkelerin birçoğunun büyük kentlerinde gecekondu olgusu vardır ve benzer koşullar içinde, benzer nedenlerle yer almaktadır. Meksika’da jacale, Panama’da rancho, Brezilya’da macambo, Arjantin’de “favela”, Tunus’ta “gourbeville”, Cezayir’de “casbah”, Fas’ta “bidonville”, Hindistan’da “bustee” gibi adlar alan gecekondu, bu ülkelerde büyük kentler nüfusunun %20 ile %70’i arasında kalan bir kesiminin yaşamını simgelemektedir. Gerçekten, kent nüfusunun, Lima’da %36’sı, Caracas’ta %35’i, Manila’da %35’i, Calcutta’da %33’ü gecekondu bölgelerinde

¹²⁶ Hugo Priemus, “Changing Urban Housing Market in Advanced Economies” **Housing Theory and Society**, Vol.21., No.1, Delft, 2004, s.1.

¹²⁷ Giddens, **a.g.e.**, s. 483.

¹²⁸ Karpat, **a.g.e.**, s.31.

yaşar. Türkiye’de de, bu oran genel olarak %35, Ankara’da %62, 5, İstanbul ve İzmir’de yarından fazladır.¹²⁹

Türkiye’de Cumhuriyet dönem kentleşme süreçlerine yönelik hemen tüm araştırma ve incelemelerde, özellikle 1940’ların sonlarında başlayan ve 1950’lerle birlikte giderek artan “göç ve gecekondulaşma” olgusu, öncelikli ve temel konuların başlarında gelmektedir. Ancak 1980’lerden sonra aynı olgunun gelişme dinamiklerine ve “niteliklerine” bakıldığında gecekondulaşma tanımı yerine, “kaçak yapılaşma”deyiminin daha uygun düştüğü, hatta kimi metropollerin yakın çevrelerindeki oluşumların ise “kaçak kentleşme” şeklinde adlandırılmasının daha gerçekçi olduğu görülmektedir.¹³⁰

Nasıl ki gecekondunun kendisi özel bir konut türü ise, onu oluşturan, değiştiren, geliştiren nüfus da özel bir işgücü türüdür.¹³¹

“Yasal olmayan piyasanın” yarattığı ilişkiler ve süreçler sadece yasadışı yapılaşmanın yaygınlaşmasıyla sınırlı kalmamakta, bu gibi iskan bölgelerinde yaşayan, çalışan, hizmet veren ve politikayla ilgilenen milyonlarca kişilik bir nüfusun da kültürel, politik ve ideolojik tercihlerinde kent ve kentlilik bilincinden hızla uzaklaşan bir anlayışın egemen olmasına yol açmaktadır.¹³²

Her şeyden önce bu meskenlerin yasalara aykırı teşekkülü, bu teşekkülü engellemek isteyen otorite ile bir çatışımı ifade etmektedir. Adeta bu bölgeler henüz teşekkül ederken, otoriteye başkaldırma, araziye tecavüz kendini gösterir. Ayrıca bu bölgedeki çok sıkışık, iç içe yaşam biçimi, ailelerin içli dışlılığı, yaşayanlar arası ihtilafların, çatışmaların da kaynağı olabilecek nitelikte görülmektedir. Şehir hizmetlerinin, imkanlarının sınırlılığı, buna karşılık bu imkanlardan istifade etmek isteyenlerin sayısal çoğunluğu, çatışmaların nedeni olarak ortaya çıkabilir.¹³³

Gerçekten de genel olarak “enformel” diye adlandırılan bu tür kentleşme sürecinde, “kamu”, “özel girişim”, “kentsel yöneticiler”, “yerleşenler” ve “yaşayanlar” arasındaki ilişkileri gözlemlemek oldukça zor olmaktadır. Kentlerin çevresindeki bu yeni alanların kurulmasından, bu alanlarda yerleşilmeye kadar geçen sürecin tamamen

¹²⁹ Ruşen Keleş, **Kentleşme Politikası**, İmge Yayınevi, İstanbul, 2002, s. 541-542.

¹³⁰ Oktay Ekinci, “Kaçak Yapılaşma ve Arazi Spekülasyonu”, **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998, s.191.

¹³¹ Tansı Şenyapılı, “Cumhuriyetin 75. Yılı, Gecekondunun 50. Yılı”, **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998, s. 301.

¹³² Ekinci, **a.g.m.**, s. 192.

¹³³ Özek, **a.g.m.**, s.70.

enformel ilişkilerle gerçekleşti bilinmektedir. Bu yeni yerleşmelerin, kimi zaman “mafya” diye adlandırılan ticari amaçla örgütlenmiş; kimi zaman “dinci”, kimi zaman “etnik”, kimi zaman farklı “ideolojik” grupların öncülüğünde üretildiği gözlemlenmektedir. Çoğu zaman, kamuoyunda bu grupların tümünün enformel kentleşme modelinin ürettiği aktörler ve gruplar olduğu fark edilmemekte ve kamuoyunda bütün bu gruplara farklı siyasal anlamlar atfedilmeye çalışılmaktadır.¹³⁴

Bununla birlikte, daha çok orta ve düşük gelir grupları barındıran bu alanlardaki yaşam kalitesinin düşük olduğu bilinmektedir. Bu alanlar, sakinlerine, sadece “barınak”, “cami”, “ilkokul”, “kahve” ve “enformel işyerleri” gibi sınırlı ortak yaşam olanakları sunmaktadır. Bu nedenle, buralara yerleşenler için, kentsel sistemle eklemlenme ve meşrulaşma isteği hayati bir önem taşımaktadır. Bu alanlardaki kuruluş ve yerleşme sürecinin gizli ya da açık mücadelelerle dolu olduğu da bilinmektedir. Buralardaki tüm kazanımların “zorla” ve “mücadeleyle” elde edilmiş olması, bu alanların kentin diğer kesimlerinden belirgin bir biçimde ayırmaktadır. Bu yerleşmelerde, gerilim, mücadele ve kitlesel eylemler günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir.¹³⁵

Gecekondulaşma, arsa spekülasyonu ve siyasal yozlaşma, birbirini destekleyen ve güçlendiren üç süreç olarak, bugün artık ülkenin genel kentsel dokusunu, bu doku aracılığıyla da genel yapısını etkiler duruma gelmiş bulunmaktadır. Öyle ki, bir yandan bu bölgelerde garip ve yoz değerler sistemine sahip “yeni kentli” bir nüfus ortaya çıkarken, öte yandan, siyasal düzlemde de bu yeni yağma kültürünün egemen olmaya başlaması, “kent hukuku dışı oluşan alanlar” sürecinin tüm ülkeye yayıldığını göstermektedir.¹³⁶

Bu bağlamda gecekondulaşma, planlama kavramını reddeden politikacıların elinde, hem bir “servetin yeniden dağıtılması” aracı olmuş, hem de 21. yüzyıl Türkiye’sinde yozlaşan siyasal sistemin ana kaynaklarından biri rolünü oynamıştır. Planlama kavramının reddedilmesinin altında da, yerel ve ulusal düzeyde siyaset yapanların, toprak rantından doğan servetin paylaşılmasında konjonktürel olarak söz sahibi olma arzusunun yattığı açıktır. Bir anlamda bütün politikacılar, parti ve ideoloji farkı olmaksızın bu rantın paylaşılmasında söz sahibi olmak istemişler ve böylece büyük kentlerimiz yaşanamaz duruma gelmiştir. Kentsel arsa rantı o denli yüksektir ki,

¹³⁴ Erder, a.g.e., s.52.

¹³⁵ A.g.e., s.54.

¹³⁶ Emre Kongar, **21. Yüzyılda Türkiye**, Remzi Kitabevi, 24. Basım, İstanbul, 1999, s.564.

bu yağma, bir yandan yerel düzeyde seçmen-yerel politikacı ilişkisini, öte yandan siyasal parti içinde delege-genel başkan ilişkisini ve son olarak da ulusal iktidar-seçmen ilişkisini biçimlendiren temel öğelerden biri haline gelmiştir.¹³⁷

2.2.4. Tüketim Toplumunun Normları ve Eşitsizlik

Farklı faktörlerin suç üzerine pozitif etkileri olabilir. İlke olarak, tüketim artışının suç üzerinde üç tür etkisi olabilir:¹³⁸

- Hırsızlık ve nası ızrar suçlarına özgü eşyaların artışı-pozitif fırsat etkisi
- Yasal olarak eşya temini kapasitesinde artış sağlanarak hırsızlıkla eşya elde konusundaki tahriki azaltması- negatif güdüleme etkisi
- Yaşam stili veya rutin faaliyet şekillerindeki değişim sonucu suç fırsatları düzeninde bir değişim olması- pozitif yaşam stili etkisi.

Ekonomik eşitsizlik, tüm toplumsal sistemler için –neredeyse- daimi bir nitelik taşımaktadır. Modern toplumlarda sınıf ayrımları ekonomik eşitsizliklerin özünü biçimlendirmektedir.¹³⁹

Toplu yerleşim alanlarının ortak tüketim birimlerini oluşturduğu ve bunların yönetiminin bir takım ortak işletmelerin örgüt ve idaresine doğrudan bağlı olduğu düşünürse, bu sorunların kentsel sorunlar olarak ele alınması doğaldır. Öyleyse kentsel örgütlenme yalnızca mekansal formların basit bir şekilde düzene sokulması anlamına gelmez; bu formlar daha çok hane halklarının günlük tüketim biçimlerinin ortak olarak el ele alınması sürecinin bir ifadesidir. “Kent krizi” bu nedenle derinden hissedilmektedir zira buradaki sorun yalnızca “yaşam çevresinin” bozulması değil, yaşam niteliğinin bozulmasıdır ki bu da fiziksel çevreden çok yada yaşamın kendi anlamıyla ilişkilidir.¹⁴⁰

Paylaşımın aleyhinde tüketimin desteklendiği ve dizginlenemeyen rekabetçi bir yapının dayanışmanın önüne geçtiği bir toplum içinde, başarmak ve çalışabilmek umudu kalmamış genç insanlar, başarı ve toplum tarafından kabul görmeyen yollarını aramaya yönelmektedir. Sözkonusu başarmak ve kabul görmek motivasyonları toplum tarafından karşılanamazsa, bu arayış kendi grup dinamiklerine yönelmekte ve bu dinamikler de

¹³⁷ Kongar, **21. Yüzyılda...**, s.568-569.

¹³⁸ Yücel, **a.g.e.**, s.40.

¹³⁹ Giddens, **a.g.e.**, s.280.

¹⁴⁰ Manuel Castells, **Kent, Sınıf, İktidar**, Bilim ve Sanat Yayınları, Çev. Asuman Erendil, Ankara, 1997, s.28.

sıklıkla şiddet unsurunu ihtiva etmektedir. Bu bağlamda saldırgan, çoğunlukla tüketim mantığı tarafından belirlenen, rekabet ve kitle haberleşme araçları tarafından propagandası yapılan ve meşrulaştırılan toplumsal çevre tarafından uyarılmaktadır.¹⁴¹

Günümüz kentleri, toplumsal eşitsizliklerin en yoğun ve en çarpıcı şekilde yaşandığı mekanlardır. İster birbirinden ayrılmış olsun, ister yanyana sıralanmış olsunlar, varsılığın dışavurumcu mekanları ile yoksulluğun gözden uzak tutulmaya çalışılan mekanları ve ikisi arasındaki çelişki tüm kapitalist kentlerin ortak özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴²

2.2.5. Kentsel Demokrasinin İşlerliği ve Suç

İlk örneklerine Antik Grek şehir devletlerinde rastlanan doğrudan demokrasi ideali üzerinde şekillenmiş politik sistemlerde kararlar, doğrudan o kararlardan etkilenen/etkilenecek olan yurttaş toplulukları tarafından alınır. Ancak düzenli olarak toplanan, politikaları tartışan ve genel kararlar alan bu -yurttaş toplulukları- genel toplumun yalnızca küçük bir azınlığıydı.¹⁴³

Zamanla özgür yurttaşlık, doğrudan emek gücünden ayrı olarak algılanmaya başlamıştır. Bu çerçevede yurttaşın ideali, çeşitli ekonomik aktör sınıfları arasında bir ayırım yapmaktan çok, esas olarak, siyasal ve tüzel bir sınıflandırmaya dayanıyordu. Yurttaşlık ve siyasal özgürlük gibi kavramların kentsel etkinliklerle (ticaret ve sanayi gibi) kaynaşması, bu bağlamda çok daha sonraki bir tarihsel olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁴⁴

Bu bağlamda demokrasi, siyasal düzenin birçok versiyonundan biridir, ama öteki versiyonlardan çoğunun sözde desteklediği bir fikir olması açısından kendine özgüdür. Bir başka deyişle, demokrasi sıradan yurttaşların siyasal potansiyelleriyle, yani onların ortak ilgi alanlarını ve bunları gerçekleştirecek eylem modellerini kendi başlarına keşfetme yoluyla siyasal varlıklar haline gelme olanaklarıyla ilgilenen bir projedir.¹⁴⁵

¹⁴¹ Vanderschueren, **a.g.m.**, s.93.

¹⁴² H. Tarık Şengül, **Kentsel Çelişki ve Siyaset**, Demokrasi Kitaplığı, Ankara, 2000, s.189.

¹⁴³ Giddens, **a.g.e.**, s.340.

¹⁴⁴ R.J. Holton, **Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık**, Çev. Ruşen Keleş, İmge Yayınevi, 1998, s.16.

¹⁴⁵ Sheldon S. Wolin, "Elle Tutulmaz Demokrasi", **Demokrasi ve Farklılık**, Ed. Seyla Benhabib, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s. 51.

Günümüzde demokrasinin belli bir kültür yaratacak birikime ve uygulamaya sahne olduğu yargısı tartışma kabul etmeyecek bir noktaya taşınmış bulunmaktadır. Bu kültür içinde kişiler, yönetimlerden ve diğer bireylerden, kendilerine karşı demokratik davranılmasını talep etmektedirler.¹⁴⁶

Büyük kentlerin yarattığı hızlı etkileşimden ötürü kişilerin beklentileri farklılaşmakta, gösterişçi tüketim kamçılanmakta ve görelî yoksunluk duygusu ortaya çıkmaktadır. Bütün bu olguların bir araya gelmesi siyasallaşma ile sonuçlanmakta ve bu durumun bir uzantısı olarak kent hayatının demokrasinin ön koşulu olan katılımcılığı geliştiren bir faktör olduğu toplumsal bir veri olarak kabul edilmektedir.¹⁴⁷

Kent yaşamı içerisinde de farklı şekillerde ifade bulan bu taleplerle birlikte bugün bütün dünyada, “ katılımcı toplum düşüncesinde“ çok boyutlu gelişmelere tanıklık edilmektedir. Yurttaşı, olabildiğince yönetsel ve siyasal kararların oluşumuna katmak için yeni ve çekici yöntemler geliştirilmektedir.¹⁴⁸

Artık günümüzde, oy vermek insanların siyasete katılmalarında –önemli, temel bir kanal olmakla beraber- politikaların yapılması sürecine dahil olmak noktasında tek geçerli araç değildir. Katılım, oy vermenin ötesinde aynı zamanda politikaları tartışmak, adayların politik kampanyalarına destek vermek, ofis çalışmalarına katılmak, süreçler yada adaylar için bağışta bulunmak gibi oldukça çeşitli aktiviteleri de barındırmaktadır.¹⁴⁹

Kent, psikanalizden, ekonomiye, roman ve şiire, militer yaklaşımlara, siyasal oluşumlara, sınıf mücadelesine ya da demokrasiye konu olabilir. Ancak, o herşeyden önce kentlinin konusudur.¹⁵⁰ Bu bağlamda kent yaşamının kentlilerce sahiplenilmesine ve kent yönetimine katılıma Avrupa Kentsel Şartı’nda da atıfta bulunularak, kent yönetiminin, hakları ve taşınmazları öneri, yönetsel yasalar ve kararlardan etkilenecek kişilere, bu kararların duyurulması ve aynı zamanda kişilere konu hakkında fikir beyan etme hakkı tanınarak, karar verme süreçlerine faal olarak katılabilmelerinin sağlanmasıyla gerçekleşmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, sosyal, bedensel ve duygusal ihtiyaçların temini ve saygınlığı, resmi idare ve kent toplumunun tüm fertlerinin birbiriyle olan dialoğuyla sağlanabilir denilerek, kent halkının birbiriyle ve

¹⁴⁶ Süheyl Batum ve diğerleri, **Çoğulculuk**, Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı, İstanbul, 2003, s.37.

¹⁴⁷ Vergin, **a.g.m.**, s.35.

¹⁴⁸ M.Akif Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2002,s.2.

¹⁴⁹ Lineberry, **a.g.e.**, s.51.

¹⁵⁰ Çukurçayır, **a.g.e.**, s.118.

kentin yönetsel organlarıyla iletişim kanallarının açık ve işler olmasının da altı çizilmektedir. Avrupa Kentsel Şartı, bu çerçevede,

- Yerel politik yaşama halkın katılımını temin için; halk temsilcilerini, özgür ve demokratik olarak seçilme hakkını,
- Yerel politik yaşamda etkin bir katılım için; halkın yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olması gereğini,
- Toplum geleceğini etkileyeceğini her türlü önemli projede halka danışma gereğini,
- Kent yönetimi ve planlamasının; kent karakteri ve özel niteliklerine ilişkin yeterli bilgiye dayandırılmasını,
- Yerel politik kararların; uzmanlardan oluşacak ekiplerce gerçekleştirilecek kentsel ve bölgesel planlara dayandırılmasını,
- Karar verme sürecinin sonucunda ortaya çıkan politik tercihlerin anlaşılabilirliği ve hayatiyetini,
- Gençlerin toplum yaşamına katılımının yerel yönetimlerce sağlanmasını da içine alan kentsel katılıma ve kentsel katılımın önemine işaret eden geniş bir algı düzeyi sunmaktadır.¹⁵¹

Demokrasinin dayandığı özgürlük, eşitlik, dayanışma ve kendini gerçekleştirme gibi değerler, ancak demokrasinin temellerinin sağlam olduğu toplumlarda güçlenebilir ve demokrasiyi yaşanır kılar. Demokrasinin yaşanır kılınması da kentsel siyasetin demokratik temelini iyi oturtulmasına bağlıdır. Kent yaşanır değilse, ülke de yaşanır değildir. Yönetim halkla bütünleşmiyorsa; halk yönetsel eylem ve işlemlerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik olduğu yönünde bir inanç taşımıyorsa, yönetim meşruiyeti oldukça tartışmalı demektir. İşte bu noktada katılımcı yönetim yöntemleri, yurttaşların yönetime yabancılaşmasını önleyici önemli beklentileri karşılayacak nitelikler kazanır; yönetimi, yurttaşların kendinden bir sisteme dönüştürür ve demokratik yöntemler kullanarak, çatışmaların yerine, toplumsal kalkınmayı ve gelişmeyi koyar. Eğer saydam bir yönetim anlayışı yerleşmemişse, katılımcı düşüncenin uygulama şansı da yoktur. Öncelikle, yöneticilerin ve yurttaşların böyle bir etkileşim sürecinin yararlarına gerçekten inanmaları gerekir. Katılımcı düşüncenin bir yaşam biçimine dönüşmesi, yurttaşların bütün katılım olanaklarıyla, yönetsel süreçlerin

¹⁵¹ **Avrupa Kentsel Şartı**, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayın No: 10, Ankara, 1996, s.41-44.

içine çekilmesine; katılımın ön koşulu olan yönetsel etkinlikler hakkındaki bilgilendirme sürecinin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesine ve bütün sosyal sınıflardan, mesleklerden, yaşlardan, cinsiyetlerden katılımcıların katılıma özendirilmeleriyle sağlanabilir.¹⁵²

Bu çerçevede kentsel yaşamda ve yaşam kalitesinin geliştirilmesinde böylesi önemli işlevler gören katılım, makro (toplum, cemiyet) ve mikro (bireysel yada cemiyet altı) faktörlerin bir fonksiyonu olarak görülmektedir. Dolayısıyla katılım olanakları hem bireyden bireye hem de toplumdaki topluma farklılıklar göstermektedir. Katılım, her iki perspektiften de değerlendirilmedikçe, ortaya çıkacak fotoğraf tek taraflı –ve eksik- olacaktır. Öyle ki birbirine içinde buldukları toplumsal özellikler bakımından oldukça benzer iki insan, içinde buldukları siyasal çevreye bağlı olarak farklı biçimlerde katılım gösterebilirler. İçinde bulunulan politik çevre, bireyin politik duruşunu sergilemesinde yada saklamasında belirleyici olmaktadır.¹⁵³

Kent yaşamı içerisinde bireylerin politik duruşlarını sergilemesi ve dolayısıyla farklı politik duruşların yasal ve normal yollardan ifade edilebildiği bir kentsel siyasal çevrenin oluşturulabilmesi, kentsel katılım araçlarının yokluğunda oluşabilecek kentsel gerilimin önlenmesi açısından önem taşımaktadır. Kentsel kültürün dialog, karşılık anlayış ve çeşitlendirilmiş ve işler kılınmış katılım yollarıyla zenginleştirilmesi, kent yaşamında, farklılıkların temsili noktasında gerilimi azaltıcı bir rol oynayacaktır.

2.2.5.1. Türkiye Geneline Yerel ve Kentsel Katılım Pratikleri

Türkiye’de toplumun iç dinamiğinin bir türevi olmaktan çok devletin isteği ve öncülüğü ile kurulan demokratik sistem konusundaki fikirler de bu konuda köy insanlarının sahip oldukları görüşlerin benzeridir. Demokrasi, “insanın istediği gibi hareket etme“ özgürlüğü olarak kabul edilmektedir. Burada da demokrasi konusunda tabii olarak, herhangi bir kavramsal çerçeve geliştirilmemiş, köyde olduğu gibi demokrasi eşitlik ile özdeşleştirilmiştir. Bu eşitlik tarihsel olarak Osmanlı toplumuna özgü anti-elitist yaklaşımların bir uzantısı olarak okunabilir.¹⁵⁴

¹⁵² Hermann Hill, “Die Begreifbare Stadt”, in:Hermann Hill (Hrsg.), Die Begreifbare Stadt, Staatskommunikation Band 2, Köln, Berlin, Carl Heymanns Verlag, 1994, s.20-22’den aktaran, Çukurçayır, **Siyasal Katılma...**, s.4.

¹⁵³Lineberry, **a.g.e.**, s.51.

¹⁵⁴ Vergin, **a.g.m.**, s.44.

Türkiye genelinde uygulanan yerel ve kentsel katılım pratikleri çerçevesinde yapılan değerlendirmelerde Türkiye yerel yönetim deneyi içinde katılımcı pratikleri geliştirme konusunda çok yaygınlaşmış olmasa da, unutulmaması gereken ilginç deneyimleri olduğu görülmektedir. Kent yönetimlerinin ana sorunlarından biri kentteki projelerin genellikle büyük ölçüde belediye başkanlarınca düşünülmesi ve formüle edilmesidir. Kentte yaşayanlara proje geliştirme yolları kapalıdır. Bu soruna çözüm arayan deneyimlerden biri kent için proje ve düşünce geliştirmeyi belediye meclisleri dışındaki ilgililere ve sivil toplum örgütlerine açan kent kurultayları ya da kent meclisleri toplamak olmuştur. İlk örneği 1977-1980 döneminde Ankara'da verilmiş, 1989, 1994 döneminde yine Ankara'da geliştirilerek uygulanmıştır. Sivil toplum kuruluşlarının ve ilgi duyanların katıldığı, her yıl toplanan bu kurultaylarda geliştirilen projelerin belediye bütçesi içinde ayrı numara verilerek yer alması, kurulan komisyonların daha sonraki yıllar içinde çalışmalarını sürdürmesi, gelişmeleri izlemesi esası getirilmiştir. Toplumun katılımının güçlü olmasına karşın, siyasi kararlılığın yeterince gösterilememesi dolayısıyla, bu proje taşıdığı yüksek potansiyele karşın, yeterli düzeyde etkili olmamıştır.¹⁵⁵

Süreç içerisinde bu eksikliğin giderilmesi yönünde, Türkiye'de yerel düzeyde kent yönetimine katılımın ve kentsel siyaset içerisinde temsil olanaklarının artırılmasına yönelik olarak yasal düzenlemelere gidildiği görülmektedir. Bu bağlamda 3/7/2005 kabul tarihli 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu'nun 76.maddesi, Kent Konseyi kurumunu düzenlemektedir.

5393 Sayılı Belediye Kanunu'nun 76. maddesinde kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışacak bir mekanizma olarak sunulmaktadır.

Bu çerçevede belediyelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseylerinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlayacağı ifade edilmektedir.

¹⁵⁵ Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat 2, Türkiye Ulusal Rapor ve Eylam Planı, İstanbul, Haziran, 1996, s.68.

Türkiye’de yerel/kentsel katılımın geliştirilmesine yönelik yapılan dikkat çekici yasal değişikliklerden bir diğeri de 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 9. maddesinde belirtilen Muhtar’ın yükümlülüğünü düzenleyen kısımdır. Bu çerçevede “Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla, ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür“ ifadesi kullanılmaktadır.

Kanun koyucunun bu çerçevede mikro düzeyde bir yerel yapılanma/ yerel birim olan mahalle kurumunu ve dolayısıyla yerel/kentsel katılımı artırmayı amaçladığı ifade edilebilir.

2.2.5.2. Kentsel Kültür: Çoğulculuk ve Tahammül

Kentsel kültür kentlinin bir kurumsal-örgütsel ve diğer kentlilerle ilişkiler zinciri sonucunda doğal süreç içinde dokusal gelişimle gelişen bütüncül bir yaşam felsefesine dayalı bir yaşam biçimidir. Tabandan tavana ve yatay boyutludur. Her aşaması, kentlilerin katılımı olmadan gerçekleşmeyeceği için bireysel değil toplumsal ve kolektiftir. Kentsel kültür, kentsel bilincin kurgulanarak düzenli bir biçimde yaşama geçirilmesidir.¹⁵⁶

Kentsel kültürün ve kentsel yönetim geleneğinin çoğulculuk anlayışıyla şekillenmiş/şekillendirilmiş olması kentsel demokrasinin işlerliği anlamında önem taşımaktadır.

Bugün için çoğulculuğun siyasal alanda iki farklı yorumu olduğundan söz edebiliriz. Bunlardan birincisi, toplumda hiçbir grubun mutlak iktidara sahip olmaması, gruplar arası etkileşim yoluyla iktidarın bir ölçüde bölüşülmesi anlamındadır. Bir güç bölüşülmesi kuramı niteliğine sahiptir. İkincisi ise toplumda bulunan değişik grupların çoğunluk olmasalar da isteklerini yaşama geçirmelerine olanak verilmesi, haklarının korunması, farklılıklara olanak tanınması anlamını taşımaktadır. Birinci yorumda reel

¹⁵⁶ Bitlin Toker, “Kentsel Kültür Dinamikleri Bağlamında Katılımcı Demokrasi ve Antidemokratik Engelleri Aşmanın Kent Bilimsel Yöntemleri”, **Türkiye’de 20. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, 4. Şehircilik Kongresi**, Ed. Mehmet Çubuk, 6-7-8 Kasım 1997, Şehir Plancıları Odası Yayını, İstanbul 1998, s.113.

siyaset, görgüllük ağır basarken, ikincisi siyasete ilişkin bir ahlak ilkesi niteliğindedir, normatiftir.¹⁵⁷

Kentsel anlamda çoğulculuktan söz edebilmek için önce toplumda kendisini farklı olarak görenlerin örgütlenebilmesi, görüşlerini ve taleplerini kamu alanında ifade edebilme özgürlüğüne sahip olmaları gerekir. Türkiye’de radikal farklılıklar gösteren kesimlerin ya da marjinallerin büyük kentler dışında bir grup olarak ortaya çıkması ve kamu alanında kendisini ifade etmesi çok zordur. Burada grubun varlığı ve hatta örgütlenmiş olmasından çok daha önemli olanı, kamu alanında kendisini ifade rahatlığına sahip olabilmesidir. Eğer kamu alanında bu ifade rahatlığı yoksa toplumda hoşgörü yok demektir. Çoğulculuk için gerekli koşullar yaratılmamıştır. Türkiye’de bu gruplar, çoğunluk baskısına dayanarak kolaylıkla dışlanabilmektedir. Çoğunluk desteğine dayanarak bu dışlamaya bir tür demokratik kılıf da kolayca biçilebilmektedir. Türkiye’de çoğulculuğun gelişebilmesi için çoğunluk hakimiyetinin farklı olanlar üzerinde baskı kurabilmesini haklı gören demokrasi anlayışıyla ciddi olarak mücadele edilmesi gerekir.¹⁵⁸

Kamusal yaşamda farklılıkları ciddiye almak, adalet ilkesinin yeniden formüle edilmesinden daha fazlasını gerektirir. Ortak etkinlik bağlamlarında, yalnız kamusal alana özgü söylem ve birliklerde değil, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve siyasal yaşama özgü kurumlarda katılım fırsatlarının köklü biçimde artırılmasını öngörür.¹⁵⁹

2.3. Kentsel Politika ve Suç

Makro düzeyde, kentleşmenin doğurduğu ekonomik, toplumsal, siyasal ve toprak kullanılışı ile ilgili sorunlara çözüm yolları bulmak ; ya bu sorunları teker teker ele alıp her biri için çözümler aramakla, ya da hepsinin temelini oluşturan, ülkenin genel yerleşme düzenini uzunca bir dönemde değiştirmeyi amaçlayan genel politikalar uygulamakla mümkün olabilir. Bu çerçevede köylerden kentlere olan nüfus akınlarının hızını, biçimini, coğrafi dağılışını, ülkenin kalkınmasına yardım edecek biçimde etkileyen eşgüdümlü politikaların tümüne ‘kentleşme politikası’ adı verilmektedir.¹⁶⁰

¹⁵⁷ İlhan Tekeli, “Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üzerine”, **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, Ed:Ferzan Yıldırım, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 2002, s.13.

¹⁵⁸ **A.g.m.**, s.22.

¹⁵⁹ Carol C. Gould, “ Çeşitlilik ve Demokrasi: Farklılıkların Temsili”, **Demokrasi ve Farklılık**, Seyla Benhabib, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.259.

¹⁶⁰ Keleş, **Kentleşme Politikası**, s.40.

Tüm politik sistemler –az yada çok noksanları bulunmakla birlikte- bireylere yada gruplara kendi çıkarlarını sistemin girdileri olarak sunabilecekleri kanallar sunmaktadır.¹⁶¹

Bu bağlamda yerel bir siyasal sistem olarak düşünüldüğünde kent ve onun yönetsel yansıması olarak kentsel politika, kent sakinlerinin yaşam standartlarını, yönetimdeki temsil olanaklarını ve kendilerini ifade etme imkanlarını belirlemektedir.

Dolayısıyla kentsel politika/kentleşme politikaları temel itibariyle kentleşmeyle gelen toplumsal sorunlara cevap vermek üzere oluşturulmuş yaklaşımlardır. Bu bağlamda özellikle büyük şehirlerde artan suç oranlarıyla mücadelede kentsel politikanın niteliği, toplumsal ve ekonomik boyutu önem taşımaktadır.

2.3.1. Bir Politika Aracı Olarak Kentsel Altyapı

Belirli bir plana göre kentsel altyapının, özellikle de kentsel büyümenin bağımlılık gösterdiği fiziksel hizmetlerin sağlanması gerek ulusal gerekse yerel seviyede zaman yada mekan içerisinde kentsel büyümenin bir aracı olarak kullanılabilir. Kentsel gelişmeye yeteri kadar ve makul maliyetlerle hizmet sağlayabilmek hızlı kentleşmenin elverişsiz sonuçlarını azaltabilecek altyapının mevcut olup olmamasına bağımlılık göstermektedir.¹⁶²

Bu çerçevede sağlıklı kentsel altyapı, bir kentli hakkı olarak eşitlikçi ve hakça bir yeniden dağıtımın önemli bir aracıdır. Dolayısıyla kentin kaynaklarının ayırım gözetmeksizin kentin tüm sakinleri için harcanması, kent toplumu arasında eşitlik düşüncesinin yerleşmesi ve oluşması muhtemel bir yoksunluk sendromunun önüne geçilmesi anlamında belirleyici olmaktadır.

¹⁶¹ Lineberry, a.g.e., s.50.

¹⁶² OECD, **Managing Urban Change**, Vol.1 Policies and Finance, OECD, Paris, 1983, s.32.

2.4. Kentsel Ekonomi ve Suç

Kentsel ekonomik politikaları, ekonomik politikalarının diğer alanlarından ayıran temel özellikleri, ekonominin uzamsal yönlerine odaklanmak için yerleşme teorisini (location theory) ve özellikle de geniş kentsel yığınların uzamsal yönlerini kullanması, ve piyasa dışı karşılıklı bağımlılıkları ve kamusal politikaları içeren sorunlara odaklanması olarak görülmektedir.¹⁶³

Ekonomik işlevler açısından değerlendirildiğinde kentsel alanların üç önemli boyutundan söz edilebilir:

- Kentlerin, üretim ve pazarlama faaliyetlerinin temel belirleyicileri olması,
- Kamusal mal ve hizmet sunumunun ve dolayısıyla devlet bütçesi harcamalarının en başta gelen kalemlerinden birini oluşturması,
- Kentlerin planlama süreciyle rantların paylaşımında etkin merkezler olarak görülmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bu bağlamda yukarıda ifade edilen her üç kentsel işlev de gerçekte birbirine bağımlı olup, her biri diğeri üzerinde olumlu ya da olumsuz dışsallıklar yaratmaktadır. Bir bakıma üçlü bir döngünün parçalarını oluşturmaktadırlar.¹⁶⁴

Gelişen ekonomik yapı, kent yönetimlerinde karar alma mekanizmasını etkilemektedir. Bu mekanizma; genelde yasal karar alıcılar, hemşehri ve örgütlenmiş baskı ve menfaat gruplarının yer aldığı sosyal, ekonomik ve politik çevredir. Günümüzde kent yönetiminde “asıl karar alıcılar” kimlerdir sorusu, “güç”, “otorite” ve “ideoloji” gibi anahtar sözcüklerin analizlerine neden olmaktadır. bu çerçevede yasal karar alıcılar; “asıl sistem” bu sürecin dışında kalanlar da “destekleyici sistem” olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla karar vermede destekleyici sistem, asıl sistemi etkilemektedir. Başka bir ifadeyle destekleyici sistemler; dönüşümler, alternatifler ve kamuya ulaşan sorunların tanımlanmasında etili bir rol oynamaktadır. Bu destekleyici grupların her birinin ayrı bir hareket sahası bulunmaktadır. Bu bağlamda Zerrin Toprak

¹⁶³ Bish, a.g.e., s.2.

¹⁶⁴ İsmail Ceritli, **Kentleşme Sürecinin Ekonomi-Politigi ve Bir Türkiye Uygulaması**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2003, s.2.

Karaman, destekleyici sistemin öneminin, ideoloji belirleme ve birleşmelerin kamu kararları içinde izahının yapılabilmesinden kaynaklandığını vurgulamaktadır.¹⁶⁵

Diğer taraftan işgücünün artmasına karşılık, talebin aynı oranda artmaması marjinal kaynakların kullanılmasını ve dolayısıyla ekonomik faaliyetlerin dağılmasını engellemektedir. Belirtilen şekilde şehirleşme, ekonomik gelişme ve yaygınlaşmayı engellediğinden, endüstrileşmemiş ülkelerde, bir ölçüde endüstrileşmiş bölgeler teşekkül edecek ve bütün serbest işgücü de burada birikecektir. Bu şekilde belirli bölgelerde işgücü talebini çok aşan işgücü arzı söz konusu olacaktır. Bu olumsuz durum ise iş ilişkilerini de etkileyebilecek, işçi-işveren ilişkilerinin gereğince işlemesini engelleyecektir. Sağlıklı olmayan bir ekonomik düzende işveren bu serbest işgücü potansiyelini, kendi yararına kullanma imkanına sahip olacaktır. Bu ise, iş ilişkilerinde ihtilaflara “çalışma suçlarına”, iş ilişkilerinin neden olduğu, cebir, şiddet, gösteri yürüyüşü, toplanma düzeni ile ilgili fiillere yol açabilecektir. Bu tür suçların, şehirleşen ve şehirleşme hızından daha düşük bir hızla endüstrileşen bölgelerde yeni birer suç tipi olarak ortaya çıkması doğal olacaktır.¹⁶⁶

Kısaca belirtmek gerekirse, “demografik” yönü ağır basan bir şehirleşme, gereği şüpheli bir takım mesleklere, toplumsal disiplinden sapmalara, suça yol açtığı önemli bir gerçekliktir. Bu tür kentleşmenin önceleri toplumsal mobilite ve üretimin armasında faydası bulunsa bile, zamanla büyük şehirler zayıf ekonomilere yük teşkil etmekte ve toplum örgütlenmesinin belli bir ölçüye ulaşamaması kontrol imkanlarını kısıtladığı için ekonomik dalgalanmalara sebebiyet vermektedir. Bu nedenle de, belirtilen kentleşme türünün ceza adaleti yönünden doğurabileceği sorunlar, sadece şehirleşen bölgelerde değil bütün ülke açısından etkisini göstermektedir.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Zerrin Toprak Karaman, **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1998, s.229.

¹⁶⁶ Özek, **a.g.m.**, s.67.

¹⁶⁷ **A.g.m.**, s.67.

2.5. Kentsel Planlama ve Suç

Bazı istisnalar göz ardı edilecek olursa suçun önlenmesi ve planlama aktiviteleri ve insan eliyle inşaa edilen çevrenin tasarlanması, arasındaki ilişki günümüzde hala kent planlamacılarının esas ilgi alanlarının arasında ve planlama eğitiminin önem atfettiği noktalar içinde yer almamaktadır.¹⁶⁸ Dolayısıyla kentsel planlamanın, Schneider ve Kitchen'ın ifadesiyle¹⁶⁹ standardize edilmiş, basite indirgeyen ve aslında ağırlıklı olarak çevresel determinizme dayanan yaklaşımını başlangıç olarak almak yerine, planlamacıların ve çevre üzerine çalışan profesyonellerin, yerel halkla birlikte, alan üzerinde çalışarak çözüm bulmaları, ve ulaşılan verileri göstergeleştirmeleri, planlama ve suçun önlenmesi noktasında dayatılan dogmatik çözüm önerilerinin yerine bir çıkış noktası olarak görülebilir. Soruna bu açıdan bakıldığında, geçmişte polisin suçla mücadelede, belirtilen çok taraflı profesyonel kaktıyı almadan/alamadan ve çevresel planlama bilgisini –ki bu bilgi genellikle polisin bu alanda sahip olduğu/olabileceği bilgi birikiminin ötesindedir- bu çalışmalara önemli bir veri olarak katmadan çalışmak zorunda kaldığı görülmektedir.

Bu durum, otoritelerce kentsel suçun daha öngörülebilir ve önlenebilir kılınabilmesi noktasında, - suçun kimin işlediği değil fakat nerede işlediği sorusu üzerine düşünmeyi gerekli kılmaktadır.¹⁷⁰

¹⁶⁸Richard Schneider and Ted Kitchen, **Planning for Crime Prevention: A Transatlantic Perspective**, Routledge, London, 2001, s. xix.

¹⁶⁹ **A.g.e.**, s.xix.

¹⁷⁰ Sherman L. W. "Hot spots of crime and criminal careers of places", **Crime and Place**, Ed. Eck J. E. ve Wisburd D Criminal Justice Press: Monsey, 1995, s.36-37.

2.5.1. Kentsel Rantın Yeniden Dağıtım Aracı Olarak Planlama

Rant, türlü kullanımları nedeniyle değişik anlamlar yüklenmiş bir kavram olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sözcük değil, bir kavram olarak rant, en geniş tanımıyla kapitalist sistemde sermayenin karşısına bir tekelin çıktığı ve üretimde bir doğal varlığın kullanımı söz konusu olduğu zaman elde edilen fazla kar ya da ek kar olarak değerlendirilmektedir.(...) toprak rantı ise, toprak üzerindeki özel mülkiyeti nedeniyle toprak sahibince alınan bir beldedir. Bir başka deyişle bu, insan emeğinin ürünlerini kullanmak için değil de, doğrudan doğal varlık olarak toprak ve toprağın üzerinde önceden kurulmuş biri tekel olarak toprağa sahiplik vardır. Soru, toprak için yapılan ödemenin – kiranın- kaynağını bulmaktır.¹⁷¹

Kentleşme süreci üzerine geliştirilen yakın döneme ait teoriler, kentleşmenin otonom bir süreç olmadığını ve politik ve ekonomik değişim kalıplarıyla analiz edilmesi gerektiği üzerine vurgu yapmaktadır.¹⁷²

Bu çerçevede kent olgusunun artan karmaşıklığı ve söz konusu sorunların aciliyeti, kentsel çelişkileri düzenlemek için bazı kurumsal mekanizmalara başvurmaya yol açmıştır. Dolayısıyla, kent planlaması kişilerin günlük yaşamlarında hissettikleri krizi çözecek bir kurtarıcı gibi görünmektedir.¹⁷³

Kentin mekansal biçiminin (konutlarının taşıma ve ulaşım güzergahlarının, iş olanaklarının, kirlilik kaynaklarının yeniden yerleştirilerek) değiştirileceği düşünülürse, herhangi bir aile için erişilebilirliğin fiyatını ve yakınlığın maliyetinin de değiştirilmiş olacağı kabul edilmektedir. Aynı şekilde bu fiyat ve maliyetlerin, psikolojik etkenlerin de bir rol oynadığını kabul edersek, yaygın toplumsal davranışların bir fonksiyonu olduğunu görebiliriz. Bu değişikliklerin ortalaması, açıktır ki, gelirin yeniden dağıtımında önemli değişiklikler ortaya çıkaracaktır.¹⁷⁴

Harvey gibi Castells de bir toplumun uzamsal formunun, gelişiminin tüm mekanizmalarıyla yakından bağıntılı olduğu üzerinde durmaktadır. Öyle ki kentlerin anlaşılabilmesi için süreçlerin yaratılan ve dönüştürülen uzamsal formlarla birlikte kavranması gerekmektedir. Kentlerin planları ya da mimari özellikleri toplum içerisindeki farklı gruplar arasındaki mücadele ve çatışmalar hakkında önemli işaretler

¹⁷¹ Birgül Ayman Güler, **Yerel Yönetimler**, TODAİE, Ankara, 1998, s.239-240.

¹⁷² Giddens, **a.g.e.**, s.478.

¹⁷³ Castells, **a.g.e.**, s.88.

¹⁷⁴ Harvey, **a.g.e.**, s.58.

taşımaktadır. Başka bir ifadeyle kentsel çevre daha geniş toplumsal güçlerin sembolik ve uzamsal belirtilerini taşımaktadır.¹⁷⁵

Bu bağlamda Türkiye’de planlama sürecine etkide bulunan bir kesimi, farklı büyüklük ve örgütlülük düzeylerinde çok çeşitli unsurları kapsayan bir kategori olarak “müteahhitler“ oluşturmaktadır. Burada zincir yap-satçıdan şirketleşmiş yapı sermayesine, bunlardan kooperatiflere, kooperatiflerin ise amatörlerinden profesyoneline türlü halkalardan oluşmaktadır. Türkiye örneğinde bunların her biri hemen hemen aynı ölçüde önem taşımaktadır. Yap-satçılık konut üretiminde hala büyük paya sahip olduğu için, kent kooperatifçiliğine ulaşan kooperatif hareketi ise büyük ve örgütlü yapı sermayesine katılmaya hazırlanan küçük sermayeler birliği olarak ülke çapında hızla yaygınlaştığı için önemlidir. Yap-satçılık asıl olarak mülk sahipleri ile ilişki içindeyken, diğerleri örgütlü kentsel büyüklüğe, basitten karmaşığa her belediye, ölçeğine uygun olarak bu kesimin temsilcileri ile içiçe geçmiş bulunmaktadır.¹⁷⁶

Birgül Ayman Güler, bu çerçevede planlama süreci üzerinde etkisi olan bir diğer kesim olarak mülk sahiplerini görmektedir. Bu kategori çerçevesinde belirleyici olan konut, işyeri, arsa-arazi sahipliğidir. Bu kesim bir yandan yapı sanayii ile bir yandan da belediye meclisi ile yakın ilişki içindedir. Belediye meclisi üzerindeki etkisi planlama ve plan değişiklikleri sayesinde taşınmazın değerinde artış sağlamak ya da değer kaybını önlemek amacına yöneliktir. Mülk sahibi, yalnızca plan kararları ile elde edeceği rant büyüklüğünde artış sağlayabileceği gibi, belediye harcamalarının tahsis yönü ile tutarını etkileyerek de rant gelirini arttırma olanağına sahiptir.¹⁷⁷

¹⁷⁵ Giddens, **a.g.e.**, s.478.

¹⁷⁶ Güler, **a.g.e.**, s.253-254.

¹⁷⁷ **A.g.e.**, s.254.

2.6. Kentsel Suçla Mücadelede Yaklaşımlar

Kentsel suçla mücadelede ne yapılması gerektiği üzerine teorik yada uygulamaya yönelik olarak oldukça farklı açılımlar bulunmaktadır. Ağırlıklı olarak hükümetleri, belediyeleri ve sivil toplum kuruluşlarının eşgüdümlü çalışmaları üzerine kurulan bu yaklaşımlar, suçla mücadelede hakim bulunan olumsuz tabloyu değiştirmek noktasında bazı girişimlere işaret etmektedir. Bu çerçevede sıklıkla vurgulanan bazı prensipler şunlardır:¹⁷⁸

- Topluma yakın duracak, yerel (beledi) otoritelerin, organize olmuş cemiyetlerin, polis ve yargı sisteminin etkili işbirliği,
- Şiddet olgusunun oldukça değişken doğasının gerektirdiği sürekli olarak yenilenen bilgi ve analizlerin sağlanması,
- Şiddetle iştiğal etme olasılığı yüksek marjinal ve genç grupların eğitime yönelik programlara katılımının sağlanması.

2.6.1. Kanun ve düzenleme tabanlı yaklaşım (Law and Order Approach)

Kentsel suçla mücadele konusunda otoritelerce en çok başvurulan çözüm yolu / arayışı daha kapsayıcı ve geniş boyutlu yeni bir kanunun yada kanunla ilgili bir düzenlemenin yapılması olarak görülmektedir. Bu düzenlemelerin başında görev yapan polis sayısının artırılması, daha sert kanunların çıkartılması, hapis cezalarının artırılması ve insanların daha uzun süre hapisanede tutulması gelmektedir.¹⁷⁹

Bu bağlamda yaklaşımın tipik bir uygulamasına Birleşik Devletler'de rastlanmaktadır. Birleşik Devletler Başkanı Bill Clinton 1993 yılında gerçekleştirdiği 5 yıl için 3.4. milyar dolarlık bir harcama ve sokaklarda görev yapacak fazladan 50.000 polis memurunun istihdamını ön gören Suç Karşıtı Girişim (anti-crime initiative) bu yaklaşımın en geniş bütçeli örneklerinden birini teşkil etmektedir.¹⁸⁰

Ancak eleştirel bir açıdan bakıldığında yaklaşımın getireceği şehirde artan polis kontrolünün ve denetiminin bir polis devleti görüntüsü yaratma ihtimali, kentin – insanı özgür kılan havasına-pek de iyi gelmeyeceği görülebilir.

¹⁷⁸ Vanderschueren, **a.g.m.**, s.105.

¹⁷⁹ Wekerle, **a.g.e.**, s.5.

¹⁸⁰ **A.g.e.**, s.5.

2.6.2. Temel Sebepler Yaklaşımı (Root Causes Approach)

Kentsel Suçla Mücadelede öne çıkan bir başka yaklaşım suçun kaynaklandığı sistematik dezavantajlar, ihmal ve ayrımcılık gibi temel sebepler üzerine bir odaklanmayı öngörmektedir. Yaklaşımın savunucuları 80’li yılların bazıları için refah ve zenginlik getirdiğini ancak hükümetlerin sürekli olarak büyüyen dışarıda bırakılmış – dezavantajlı- grupları görmezden geldiğini vurgulamaktadır. Yaklaşımın savunucuları, kentlerde yaşanan şiddet ve artan suç vakalarına karşı çözüm olarak eğitim, ekonomik gelişme, çalışma olanaklarının yaratılmasını adres göstermektedir.¹⁸¹

Ancak suç sorunsalını yoksulluk, ekonomik yeniden yapılanma ve sistematik ayrımcılık gibi kökleri içerisinde çözümlenmek oldukça uzun dönemli bir yaklaşımı, yoğun bir para akımını, yönetimin ve toplumun her kesiminin katılımını sağlayacak bir oydaşmayı gerektirmektedir. Malesef toplumsal kademede böyesi bir yaklaşımın gereksinmelerini karşılayabilecek bir oydaşmanın işaretlerine rastlamak bugün için oldukça zayıf bir ihtimalin ötesine gidilmemektedir.¹⁸²

2.6.3. Daha Güvenli Kentler Yaklaşımı (Safer City Approach)

Daha Güvenli Kentler Yaklaşımı, kanun ve düzenleme tabanlı yaklaşıma bir alternatif olarak İngiltere, Hollanda, Fransa, Almanya ve Avustralya’da popülerite kazanmakta ve uygulama alanı bulmaktadır. Kentsel suç olgusuna karşı bir yaklaşım olarak, Daha Güvenli Kentler Yaklaşımı; ulusal hükümetler, kentler, semt yönetimleri ve yurttaşlar arasında bir ortaklığı ön görmektedir. Bu bağlamda ulusal Güvenli Toplum İnsiyatifleri, buldukları ülkelerde, projeler arasında bilgi paylaşımı, “iyi uygulama/good practice” modellerinin yaratılması ve ulusal fonların yerel kademelere dağıtılması gibi işlevler üstlenmektedir.¹⁸³

¹⁸¹ Wekerle, a.g.e., s.5.

¹⁸² A.g.e., s.5

¹⁸³ A.g.e., s.6-7.

2.6.4. Fırsat Azaltan Yaklaşımlar (Opportunity Reduction Approaches)

Kentsel suç olgusunun önlenmesi noktasında geliştirilmiş önleyici nitelikte en önemli yaklaşımların başında Çevresel Dizaynla Suçun Önlenmesi (Crime Prevention Through Environmental Design, CPTED) Yaklaşımı ve Durumsal/Konumsal Yaklaşım gelmektedir. Bu yaklaşımlardan ilki, C. Ray Jeffery tarafından geliştirilmiş ve 1971 yılında yayınlanan Çevresel Dizaynla Suçun Önlenmesi (Crime Prevention Through Environmental Design) adlı çalışmayla ifşa edilmiştir. Durumsal/Konumsal Yaklaşım ise öncelikli olarak İngiltere İçişleri Bakanlığı'nın Araştırma ve Planlama Birimi'nin yetmişli yılların sonunda ve seksenli yılların başında hazırladığı iki kitabın konusunu teşkil etmektedir: Clarke & Mayhew'in kaleme aldığı Designing Out Crime ve Heal & Laycock'un Situational Crime Prevention: From Theory into Practice.¹⁸⁴

Çevresel Dizaynla Suçun Önlenmesi Yaklaşımı bir birini izleyen üç stratejiden oluşmaktadır. Bunlar doğal geçiş kontrolü (natural access control), doğal nezaret (natural surveillance) ve alana dayalı zorlama olarak ifade edilmektedir.

¹⁸⁴ Taner Oc, Steven Tiesdell, "Opportunity Reduction Approaches to Crime Prevention", **Safer City Centres: Reviving the Public Realm**, Ed. Taner Oc, Steven Tiesdell, Paul Chapman Publishing Ltd., London, 1997, s.51.

Tablo III: Çevresel Dizaynla Suçun Önlenmesinde Doğal Nezaret ve Doğal Geçiş Kontrolü

Doğal Nezaret Konuları	Doğal Nezaretin Amaçları
<ul style="list-style-type: none">• Dizayn gözlemlemeye izin veriyor mu?• Söz konusu kademe gözlemlemenin ihtiyaçlarına cevap veriyor mu?• Gözleme ihtiyacı proje boyunca sürekli olarak gözetildi mi?	<ul style="list-style-type: none">• Tasarım alanı görsel geçişgenliği artırarak gözlemi kolaylaştırmaktadır.• Suça konu olabilecek hassaslıktaki aktiviteleri, nakit aktarımı, çocuk bakımı gibi...doğal olarak iyi gözlenebilecek yerlere yerleştirmek
Doğal Geçişin Konuları	Doğal Geçiş Kontrolünün Temel Hatları
<ul style="list-style-type: none">• Tasarım etkili bir rehberlik ve yönlendirmeye suçla yönelik oluşum fırsatlarını azaltmakta mıdır?• Güvenlik geçişin sınırlandırılmasıyla sağlanabilecek midir?• Kentsel Tasarım doğal geçiş kontrol olanakları geliştiriyor mu?	<ul style="list-style-type: none">• Alanı insanlara nerede olduklarını ve nereye yönelmemeleri gerektiğini ifade eden bir biçimde ve onlara bir yön/istikamet hissi vermek üzere tasarılmak.• İnsanlara belirli bir hareket serbestisi tanıırken sınırlı/belirli sayıda geçiş noktası sağlamak.• Doğal geçiş kontrol fırsatlarının doğal nezaret hedeflerini desteklediğine özel bir önem vermek.

Kaynak:Peel CPTED Committee (1994) “Crime Prevention Through Environmental Design Principles”, Peel, Ontario: Region of Peel/ City of Brampton/Corporation of the Town of Caledon; Mississauga/Peel Regional Police/ Ontario Provincial Police den aktaran Oc, a.g.e., s.56.

2.6.5. Toplum Polisliği Yaklaşımı (Community Policing Appreciation)

Geçtiğimiz yıllar, suçun toplum bağlamında anlaşılması ve önlenmesinin önemi noktasında bir yaklaşım yenilenmesine tanıklık etti. Uygulayıcılar arasında konunun toplumsal boyutunun kavranması pratikte, toplum polisliği, toplum savcılığı gibi yeni uygulamalarda hızlı bir artışı beraberinde getirdi.¹⁸⁵

¹⁸⁵ Wells ve Weisheit, “Patterns of Rural and Urban Crime: A Country Level Comparison”, **Criminal Justice Review**, Vol. 29, No. 1, Spring, 2004, s.1.

Bu bağlamda 1980’li yıllarla beraber kamu yönetimi anlayışında görülen paradigma kaymasının bir uzantısı olarak, toplumu merkeze alan, gönüllü katılımı destekleyen yaklaşımların etkisi Toplum Polisliği Yaklaşımı üzerinde önemli etkiye sahiptir. Bunun bir uzantısı olarak aynı zamanda kentsel güvenlik hizmetinin doğrudan alıcısı olan toplumun bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve sorumluluk alması önemli bir gereklilik olarak görülmektedir.

2.7. Kentsel Suçla Mücadelede Yerel Kurumlar

Günümüzün “toplumsal düzensizlik” tabanlı yaklaşımları, yerel kurumsallık üzerine temellendirilmiş formülü, toplumsal şartlarla şiddet ve şiddete dayalı suç arasında arabulucu bir unsur olarak değerlendirmektedir.¹⁸⁶

Bu bağlamda yerel anlamda kurumsal kapasiteden yoksunluk, cemiyetin toplumsal kontrol yeteneğini –başka bir deyişle- refleksini- geliştirmesine engel olmaktadır. Bu durum ise, suç işleme, şiddet kullanma gibi sonuçların yaygınlaşmasını bir sonuç olarak beraberinde getirmektedir.¹⁸⁷

Bu bağlantı göz önünde bulundurulduğunda, kütüphaneler, eğlence merkezleri gibi alanlar, insanların biraraya geldiği, birlikte zaman geçirdiği ve bunun ötesinde birbirini gözlemlediği yerler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu alanlar aynı zamanda, semt sakinleri için ortak amaçların, değerlerin geliştirilip paylaşıldığı düzenli aktiviteler ve hareket alanları sunmaktadır. Ve bu sağlandığı takdirde, cemiyet ilişkilerinin, kontrol fonksiyonunu şekillendirmesi ve yerine getirmesi kolaylaşacaktır. Yine bu doğrultuda bankalar gibi ekonomik kuruluşlar yada perakende mağzaları gibi kurumlar, buldukları yerlerde, insanların bir araya geldikleri birer toplanma ve bir anlamda izlenme alanları olarak, şiddete dayalı suçun azaltılmasında ve toplumsal dengenin sağlanmasında yardımcı bir işlev üstlenebilirler¹⁸⁸

¹⁸⁶ Ruth D.Peterson, Lauren J. Krivo, Mark A. Haris, “Disadvantage and Neighbourhood Violent Crime: Do Local Institutions Matter ?” **Journal of Research in Crime and Delinquency**, Vol.37, No.1, February 2000, s.32.

¹⁸⁷ **A.g.m.**, s.33-34.

¹⁸⁸ Peterson ve diğerleri, **a.g.m.**, s.34.

2.8. Kentsel Suçla Mücadelede Dünya'dan Örnekler

Kentsel suçun önlenmesiyle ilgili olarak kapsamlı bir şekilde konuya odaklanmış bir aksiyona duyulan ihtiyacın algılanması sonucunda, bazı devletler suç önleme konseyleri, ofisleri kurmaya ve yerel bazdaki girişimleri desteklemeye ya da rehberlik etmeye yönelmiş bulunmaktadır. Bunun gibi bazı gelişmekte olan ülkeler de suçun önlenmesi konusuna ulusal planlarında yer vermeye ve birlikte çalışmaya dayanan suç önleme ofisleri oluşturmaya başlamış bulunmaktadır.¹⁸⁹

2.8.1. Birleşik Devletler

Dünyanın dört bir yanındaki bir çok ülkede olduğu gibi Birleşik Devletler'de de suç olgusuna yönelik oldukça etraflı ve gittikçe büyüyen bir ilginin söz konusu olduğu bilinmektedir.¹⁹⁰

Amerika'da, toplumsal ve kentsel tarih yazınının farklı alanlarıyla karşılaştırıldığında kentsel suçla ilgili tarihsel literatürün oldukça yetersiz kaldığı ve ağırlıklı olarak da 20.yy'ın ikinci yarısıyla sınırlandırıldığı görülmektedir.¹⁹¹

Geçtiğimiz yıllar büyük Amerikan şehirlerinde şiddet suçunun keskin düşüşler gösterdiği yıllar olarak kayıtlara geçti. Bu süreç aynı zamanda, bir çok polis departmanının geleneksel, reaktif polis yapılanmasından toplum merkezli bir yapılanmaya dönüştüğü bir süreç olması nedeniyle dikkat çekicidir. Kentlerdeki şiddet suçlarının oranlarında görülen bu düşüş/kırılma Federal Hükümetin, 1994 yılıyla tarihlendirilebilecek, toplum tabanlı polis anlayışını (community oriented policing) ulusal düzeye yayılması konusunda gösterdiği çabasının, şiddet suçu yasasının (violent crime act) etkisi dikkat çekmektedir.¹⁹²

Bu çerçevede Amerika'da uygulanan bu iki farklı anlayışı (geleneksel olan ve toplum merkezli olan) ve ayrıldığı noktaları ortaya koymak yerinde olacaktır. Şiddet suçunun kontrolüne karşı geleneksel anlayışın kullandığı yöntemlerin başında agresif ve

¹⁸⁹ United Nation Secretariat, **A/Conf.169/7**, s.4.

¹⁹⁰ Wilson, **a.g.m.**, s.157.

¹⁹¹ Timothy j. Gilfoyle, "New Perspectives on Crime and Punishment in the American City" **Journal of Urban History**, Vol.29, No.5, July, 2003, s.519.

¹⁹² John M. MacDonald, "The Effectiveness of Community Policing in Reducing Urban Violence", **Crime and Delinquency**, Sage Publications Vol.48, No.4, October, 2002, s.592.

“sıfır tolerans“ anlayışına dayanan polislik gelmektedir.¹⁹³ Toplumla doğrudan bir işbirliğini içermeyen bu yaklaşım kanunların doğrudan kuvvet uygulanması yoluyla işletilmesi anlayışına dayanmaktadır.

Suistimale açık oluşu, ayrımcılığa sebebiyet verebilme ihtimali gibi nedenlerle eleştirilen geleneksel yaklaşım, Amerika’da toplumla polis arasındaki ilişkiyi geliştirecek paradigmatik bir kaymayla karşılaşmaktadır.¹⁹⁴

Bu yeni anlayışın taşıdığı evrensel nitelikler üzerinde henüz bir oydaşma bulunmamakla birlikte Amerikan kentlerindeki uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda Toplum Merkezli Polislik Yaklaşımının bürokratik polis yapılanması içerisinde karar alma noktasında desantralize bir yapıyı ve toplum katılımı tabanlı çalışmaları gerektirdiği görülmektedir. Toplum tabanlı polislik anlayışının etkinliği Amerika’da henüz hala oldukça tartışmalı olmakla birlikte, Goldstein gibi yaklaşımı savunan bilim adamları kentlerde görülen şiddet suçuyla savaşmada alınabilecek olumlu sonuçların ancak polis organizasyonların yönetimlerinde, yapılarında ve kültürlerinde esaslı değişiklikler yapıldıktan sonra alınabileceği kanısını taşımaktadır.¹⁹⁵

Yukarıda belirtilen ve temelde iki anlayış üzerinde farklılaşan Amerikan pratiği, Problem Merkezli Polislik (Problem Oriented Policing, POP) olarak ifade edilen bir üçüncü yol ile çeşitlendirilmektedir.

Problem Merkezli Polislik Anlayışı, kamusal itaatsizlik, ateşli silahlar, uyuşturucu kullanımı gibi farklı sorunlara odaklanana farklı stratejiler üzerinde durmaktadır.¹⁹⁶ Yaklaşım, bunu gerçekleştirirken departman tarafından karşılaşılan yönetsel sorunlar üzerine değil fakat toplumun algıladığı sorunlar üzerine yoğunlaşmaktadır.

¹⁹³ Sampson, R. J., & Cohen, J. “Deterrent effects of the police on crime: A replication and theoretical extension”. **Law and Society Review**, Vol.22, No.1, 1988, 163-189.

¹⁹⁴ Herman Goldstein “Toward Community-oriented Policing: Potential, Basic Requirements, and Threshold Questions.” **Crime & Delinquency**, Vol.33, No.1 1987, s.6-30

¹⁹⁵ MacDonald, **a.g.m.**, s.596.

¹⁹⁶ J. E. Eck.,& E. R Maguire. “Have changes in policing reduced violent crime? An assessment of the evidence.” A. Blumstein & J.Wallman (Eds.), **The crime drop in America** Cambridge University Press New York, 2000, ss.207-265’den aktaran Mac Donald, **a.g.m.** s.596.

2.8.2. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin, gelişmekte olan bir ulus. Topraklarının büyük çoğunluğunu kırsal bölgeler, nüfusunun büyük çoğunluğunu ise köylüler oluşturmaktadır. Ülke çapındaki hızlı endüstrileşmeye rağmen, Çin, daha uzun bir süre tarım toplumunun özelliklerini taşıyacak gibi görünüyor.¹⁹⁷

Mao'nun 1976 yılında ölümüyle birlikte, O'nun sosyalist modelinin reddi, Çin'de emsali görülmemiş bir ekonomik liberalleşme ve kozmopolitleşmenin önünü açmıştır. rijit planlı ekonomik anlayıştan uzaklaşmak ve Mao'nun bıraktığı durgun ekonomiyi güçlendirmek için Deng Xiaoping, hızlı bir biçimde, market sosyalist ekonomi adını verdiği kendi ekonomik devrimini gerçekleştirmeye koyulmuştur.¹⁹⁸

Bu durumun bir uzantısı olarak Çin, 1978 yılında başlattığı ekonomik reform ve -açık kapı- girişimiyle tüm dünyada dikkatleri üzerine çeken bir gelişme ve ilerleme kaydetmiştir. Fakat hızlı değişim, ülkeyi yeni sorunlarla yüzyüze getirmiştir. Bu sorunlardan biri de ülkede hızla yükselen suç oranlarıdır.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Victor N. Shaw, "China Under Reform: Social Problems in Rural Areas", **China Report**, Vol.42, No.2, London, 2006, s.343.

¹⁹⁸ Liqun Cao, "Returning to Normality: Anomie and Crime in China", **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**, Volume 51, Number 1, February 2007, s.40.

¹⁹⁹ Shuliang Feng, "Crime and Crime Control in a Changing China", **Crime and Social Control in Changing China** Ed: Jianhong Liu, Lening Zang, Steven F. Messner, Westport, CT, USA: Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2001, s. 124.

Tablo IV: Çin’de Kaydı Tutulan Suç Dosyaları

Kayı Tutulan Suç Dosyaları, Yıl	1979– 1998 Suç Dosyası (Birim = 10,000)
1979	63.6
1980	75.7
1981	89
1982	74.8
1983	61
1984	51.4
1985	54.2
1986	54.7
1987	57
1988	82.7
1989	197.1
1990	221.6
1991	236.5
1992	158.2
1993	161.6
1994	166
1995	169
1996	160
1997	161.3
1998	198.6

Kaynak:Shuliang Feng, “Crime and Crime Control in a Changing Chine”, **Crime and Social Control in Changing China** Ed: Jianhong Liu, Lening Zang, Steven F. Messner, Westport, CT, USA: Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2001, s. 124.

Bugün Çin’de suç oranlarının yükselmesinin ardında yatan en önemli nedenlerin başında kentsel nüfus ile kırsal nüfus arasında gözlemlenen sosyoekonomik eşitsizlik ve gelir dağılımı sorunları gelmektedir. Bu bağlamda kentsel suç ve onu ortaya çıkaran nedensellik bağı, önemli ölçüde köyden kente göç olgusuyla ilintilendirilmektedir. Kent merkezli kazanımlara erişememek ve bunun getirdiği yoksunluk sendromu, kente henüz göç etmiş bir çoklarının suça eğilimini hızlandırmaktadır.²⁰⁰

Kırsal da da Yeni ve eski formlarıyla, farklı yerleşim yerlerinde patlak veren ve ciddi suçları içeren toplumsal sorunlar neredeyse alarm düzeyinde yüksek oranlarda seyretmektedir.²⁰¹ Çin kırsalında, gruplar arası çatışma, yerel tiranlıkların ortaya çıkışı, çeteler tarafından toprak kullanımı gibi izole edilmiş kırsal hayattan kaynaklanan toplumsal kargaşa ve kanunsuzluk söz konusudur.²⁰²

İstatistiksel olarak suç olgusunun, gösterdiği hızlı artışın ardında yatan bir diğer önemli neden de ülkede görülen bu değişime paralel olarak yaşanan, toplumsal değer sistemindeki kaymada aranmalıdır. Cao’nun da vurguladığı gibi²⁰³ Mao’lu yıllarda fakirlik neredeyse bir erdem, hakim bir toplumsal değer olarak görülüp, kişisel kazanımlara yönelik ilgi toplum içinde dışlanırken; bu dönemi izleyen Deng dönemi, “zenginliği” toplumsal bir değer, bir erdem, olarak almıştır. Dolayısıyla bu iki farklı dönemin sahip olduğu farklı norm kalıpları, geçiş döneminin arada kalan toplumu için anomi riski taşımaktadır.

Bu bağlamda Çin yönetiminin, ekonomik ve toplumsal değişime paralel bir şekilde artan suç oranlarıyla mücadelede “cezalandırıcı” olmaktan çok yönetsel, kültürel, eğitimsel vurguları ön plana çıkan “önleyici” nitelikte çalışmalara yöneldiği görülmektedir. Suçun önlenmesi, bu vurgular ışığında hem şehirlerde hem de taşrada halka yakın birimler üzerinde odaklanmaktadır.²⁰⁴

²⁰⁰ Liqun Cao ve Yisheng Dai “In Equility and Crime in China” **Crime and Social Control in a Changing China**, Ed. Messner, Steven F Greenwood Publishing Group. Westport, CT, USA, 2001 s. 73.

²⁰¹ Victor N. Shaw, “China Under Reform: Social Problems in Rural Areas”, **China Report** , Vol.42, No.2, 2006, s.343.

²⁰² Shaw, **a.g.m.**, s.365.

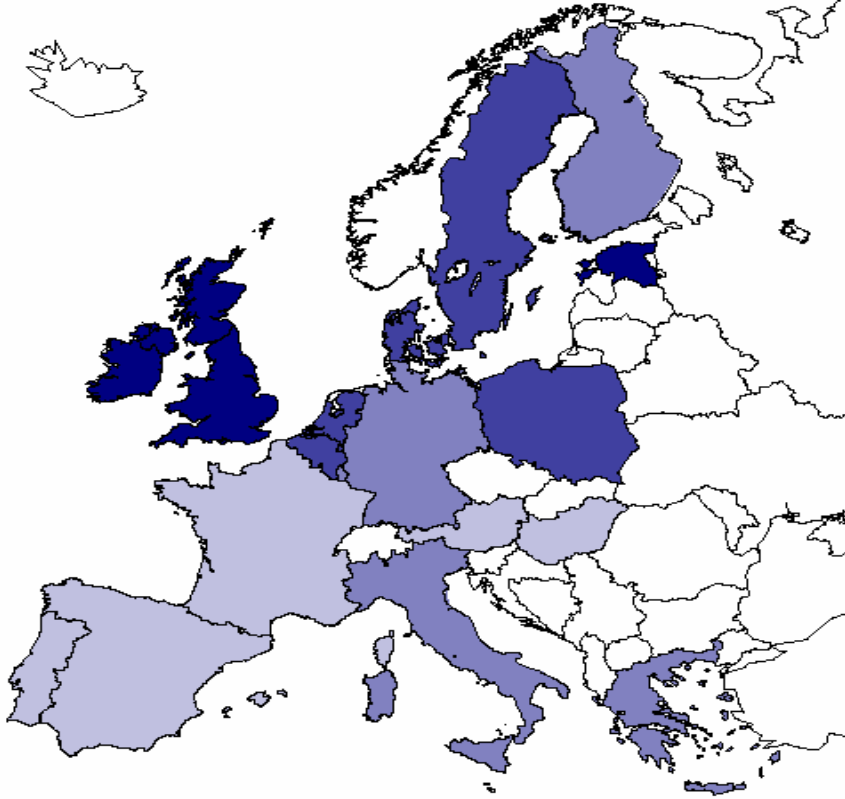
²⁰³ Cao, “Returning to Normality: Anomie and Crime in China”s.41.

²⁰⁴ Feng, **a.g.m.** s.127.

2.8.3. İngiltere

1995 yılından bu yana suç oranları genel olarak düşme eğilimi gösterse de İngiltere, Avrupa Birliği bağlamında ele alındığında yüksek suç oranlarına sahip bir ülke görünümündedir.²⁰⁵

Tablo V : Avrupa Birliği Üyesi Ülkeler Arasında 2004 yılı suç dağılımı

Not: Haritada kullanılan renk koyulaştıkça suç oranı artmaktadır.

Kaynak: Jan Van Dijk ve diğerleri The Burden of Crime in the EU, Research Report: A Comparative Analysis of the European Survey of Crime and Safety (EU ICS)European Commussion, Helsinki, 2005, s.96.

²⁰⁵ Jan Van Dijk ve diğerleri **The Burden of Crime in the EU, Research Report: A Comparative Analysis of the European Survey of Crime and Safety (EU ICS)**European Commussion, Helsinki, 2005, s.96.

Her ne kadar popüler konular arasında merkezi bir yerde bulunsada suçun İngiltere’de politik/siyasi bir konu olarak görülmeye başlanması son 30 yıl içinde mümkün olabilmiştir. İngiltere’de seçim kampanyalarında suç konusunun ele alınması/işlenmesi 1970 yılına kadar söz konusu olmamıştır. Dolayısıyla bu algılama düzeyinde gerçekleşen en dikkate değer kırılma, Margaret Thatcher’ın Muhafazakarların liderliğine gelmesinin ardından “kanun” ve “düzen” konuları ideolojik çatışmanın majör arenalarından biri haline dönüşmesiyle mümkün olabilmiştir.²⁰⁶

Daha sonra ele alınış biçimiyle 1979 yılı genel seçimlerinde Muhafazakarların başarısında belirleyicilerden biri olarak görülen²⁰⁷ “suç” teması ve suçla mücadele anlayışı, önemli bir başka değişimi 1998 yılında, bu defa Yeni Sol anlayışının getirdiği “Suç ve Düzensizlik Kanunu” ile yaşamıştır. Kanun, suçun azaltılması ve suçla mücadele noktasında yerel yönetimler, polis ve kriminal ajanslar arasında eşgüdümlü ve birbirine eklemlenmiş bir çalışma anlayışını cesaretlendirmiş ve desteklemiştir. Bunun ötesinde bu organizasyonlar yerel durumların ve şartların üzerinde çalışmaları, analiz etmeleri ve bunları göstergeleştirmeleri noktasında görevlendirilmişlerdir.²⁰⁸

İngiltere’de suçla mücadele konusunda atılan önemli adımlardan birisi de kentsel planlamanın bu mücadelenin önemli aktörlerinden birisi haline gelmesidir. Bu çerçevede hükümetten gelen ilk resmi girişim, İngiliz Çevre Bakanlığı’nın (DoE) 1994 yılında yayınladığı ve oluşturulacak Polis Mimari İrtibat Memurları (Police Architectural Liaison Officers (ALOs) danışmanlığına ve görüş alışverişine vurgu yapan 5/94 sayılı sirkülerdir. Bu noktadan itibaren, suçun önlenmesi, kamusal güvenlik gibi sürdürülebilir toplum idealini başarmaya yönelik konulara katkı yapmak odaklı girişimler, hızlı bir biçimde planlamanın ilgi duyduğu ve üzerinde çalışacağı konular arasında yerini almıştır. Bu paralelde İngiltere ve Wales’de bulunan 43 polis gücünün planlama alanına katılmaları yönünde kendi kapasitelerini oluşturmaları

²⁰⁶ D.Downes, R. Morgen, ‘Dumping the “Hostages to Fortune”: The Politics of Law and Order’, **The Oxford Handbook of Criminology**, Eds: M. Maguire, R. Morgen, R. Reiner, Oxford: Oxford University Press, 1997’ den aktaran, Robert Reiner, ‘Crime and Control in Britain’ **Sociology**, Vol.34, No.1, 2000, s.72.

²⁰⁷ **A.g.m.** s.73.

²⁰⁸ C.Nuttall, P.Goldblatt, C. Lewis, (Eds.) **Reducing Offending**, Home Office Research Study 187, Home Office, London, 1998’den aktaran Robert Reiner, ‘Crime and Control in Britain’ **Sociology**, Vol.34, No.1, 2000, s.74.

öngörülmekteydi. Bu bağlamda öncelikli olarak her polis kuvveti bünyesinde Mimari İrtibat Bürosu yada buna eşdeğer bir isim altında, suçun önlenmesi konularını gelişme sürecinin yönetilmesi ile birlikte ele alacak ve planlamacılarla irtibat halinde çalışacak bir departmanın kurulması yoluna gidildi. Bunu izleyen bir diğer adım da, polis bünyesinde kurulacak Mimari Departman Bürolarının çalışmalarına zemin teşkil edecek bir takım temel prensiplerden oluşan Güvenli Tasarım Şeması'nın (Secured By Design Scheme (SbD) hazırlanması oldu.²⁰⁹

Bu sürecin gerçekleştirilmesinde Morton ve Kitchen'in ifadesiyle²¹⁰ dört anahtar aşama söz konusudur.

Bunlardan birincisi, 1998 tarihli Suç ve Düzensizlik Yasası'nın (Crime and Disorder Act) çıkartılmasıyla Suç ve Düzensizliğin azaltılması konusunda yerel yönetimler, polis ve diğer anahtar oyuncular arasında, yeni bir ortaklığın oluşturulması olarak görülmektedir. Daha basit bir anlatımla bu yasa, stratejik bir yaklaşımla birlikte; polis, yerel yönetimler ve diğer ortakların mütabakata varabilecekleri bir hareket planını ön görmektedir.

Suçla mücadeleyi planlama anlayışı çerçevesi içine oturtan ikinci aşama ise, 2000 yılında Kentsel Politika Belgesi'nin (Urban Policy White Paper) hazırlanmasıdır.

Bunu takip eden üçüncü aşama ise 2004 yılında yayınlanan "Safer Places: The Planning System and Crime Prevention" adlı çalışma ile gerçekleşmiştir.

Son olarak sürecin nihai aşaması hükümet tarafından çıkartılan Planlama Politikası Beyanı 1: Sürdürülebilir Gelişmenin Dağıtılması (Planning Policy Statement 1: Delivering Sustainable Development (PPS1)) belgesi olarak görülmektedir. Söz konusu doküman, anahtar tema olarak, planlamanın öncelikli görevinin sürdürülebilir gelişmenin dağıtılması olduğu önerisini almaktadır.

²⁰⁹ Clare Morton and Ted Kitchen, "Crime Prevention and the British Planning System: Operational Relationships between Planners and the Police", **Planning, Practise and Research**, Vol.20, No.4, November, 2005, s. 420.

²¹⁰ **A.g.m.**, s.420.

2.8.4. Türkiye

İstatistikler, 1984 yılında kentlerde her 100 bin nüfusa 320 suç kaydı düşerken, 2006 yılında bu rakam yaklaşık beş kat artarak 1500' ün üzerine çıktığını göstermektedir.²¹¹

Bu bağlamda Ankara Ticaret Odasının 2004 yılında hazırladığı ve ağırlıklı olarak 2001 ekonomik krizi sonrası kentsel suç dağılımını ortaya koyan “Neler Oluyor Bize?” raporu Türkiye’de suçun yükselişiyle ilgili olarak hazırlanan ve bu alandaki kaygılara haklılık kazandıran önemli çalışmalardan biridir.

Rapor, 2003 yılı verilerine göre Türkiye genelinde şahsa ve mala karşı işlenen toplam 321 bin 805 suçun 135 bin 898'inin İstanbul, Ankara ve İzmir'de işlendiğine dikkat çekmektedir. Buna göre üç büyük ilde işlenen suçların toplam suçlara oranı yüzde 42. Yani neredeyse 81 ilde işlenen suçların yarısı bu üç büyük şehrimizde işlenmektedir. İstanbul'da her gün ortalama 226, Ankara'da 85, İzmir'de 62 suç niteliğinde olay meydana geliyor.²¹²

Ankara'da 1995 yılında 32 bin 576, 1996 yılında 29 bin 848, 1997 yılında 27 bin 394, 1998 yılında 25 bin 855, 1999 yılında 24 bin 879, 2000 yılında 23 bin 059, 2001 yılında 28 bin 194, 2002 yılında 28 bin 377, 2003 yılında 30 bin 887 suç işlendi. 2004 yılının ilk 5 ayında ise 12 bin 150 suç işlendi.²¹³

İstanbul'da 1995 yılında 65 bin 12, 1996 yılında 113 bin 778, 1997 yılında 120 bin 147, 1998 yılında 109 bin 869, 1999 yılında 86 bin 062, 2000 yılında 67 bin 299, 2001 yılında 88 bin 836, 2002 yılında 71 bin 191, 2003 yılında 82 bin 529, 2004 yılının ilk 5 ayında 38 bin 436 suç işlendi.²¹⁴

İzmir'de 1995 yılında 15 bin 159, 1996 yılında 17 bin 238, 1997 yılında 21 bin 779, 1998 yılında 17 bin 773, 1999 yılında 16 bin 939, 2000 yılında 16 bin 710, 2001 yılında 17 bin 068, 2002 yılında 17 bin 112, 2003 yılında 22 bin 482, 2004 yılının ilk 5 ayında 9 bin 410 suç işlendi. İzmir'de de Ankara ve İstanbul'da olduğu gibi krizden sonra suç oranları artışa geçti.²¹⁵

²¹¹ <http://arsiv.sabah.com.tr>, (03.03.2007)

²¹² www.atonet.org.tr, (05.07.2007)

²¹³ A.g.k.

²¹⁴ A.g.k.

²¹⁵ A.g.k.

Sonuç olarak raporda, üç büyük il için de şu değerlendirmenin yapılabileceği belirtilmektedir: Suç sayısında 2001 yılında patlama yaşandı. 2002 yılında dikkate değer bir artış olmadı ancak 2003 yılında suç sayısı yeniden artmaya başladı.²¹⁶

Bu bağlamda 2002-2006 yılları arası Türkiye genelinde Polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş, terör, toplumsal olayların dağılımı kentsel suçun izlediği yayılımı ve büyümesi hakkında önemli bir fikir vermektedir. Ancak 2006 yılında suçlardaki kayıt dışılığı önlemek amacıyla Adli Sayı (İstatistiklere yansıtılmayan adli soruşturmalar) uygulaması en aza indirilmiş ve 2007 yılında da tamamen kaldırılmış olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo VI: 2002-2006 Yılları Türkiye Geneli Polis Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Asayiş, Kaçakçılık, Terör, Toplumsal Olayların Dağılımı

YILI	2002	2003	2004	2005	2006
ŞAHSA KARŞI	140093	143802	158241	197996	321676
MALA KARŞI	155735	178003	195337	289765	463834
ASAYİŞ TOPLAM	295828	321805	353578	487761	785510
KAÇAKÇILIK TOPLAMI	14570	15007	19699	20384	30685
TERÖR OLAYLARI	1540	2176	1644	1243	1294
TOPLUMSAL OLAYLAR	5887	3676	8379	16947	19181

Kaynak:Emniyet Genel Müdürlüğü Verileri, 2007.

²¹⁶ www.atonet.org.tr, (05.07.2007).

Türkiye’de kentsel suç oranlarında görülen hızlı artış, ulusal medyada da suça ayrılan yer ve zamanda da paralel bir yükselişi beraberinde getirmektedir.

Özellikle ülkenin İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerinde meydana gelen kapkaç olayları ve bu olayların birçoğunun madurun ağır bir biçimde yaralanması, hatta ölümüyle sonuçlanması ve 2007 yılının ilk aylarında görülen seri katil vakaları, suç olgusunu önemli bir kentsel güvenlik sorunu olarak gündeme taşımıştır. Bu durum, büyük şehirlerde suçun kendisi kadar, suç korkusunu da kent esenliği ve yaşanabilirliğine yönelik bir tehdite çevirmiş bulunmaktadır.

2.8.4.1. Tolum Destekli Polislik Uygulamaları

Bu gelişmeler Türkiye’de suçla mücadele ve kent esenliği çerçevesinde yeni bir anlayışı ve yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Şubesi Başkanlığı, AB’ye üyelik sürecinde, “Toplum Destekli Polislik Eşleştirme Projesi” ni yürütmektedir.

Proje sürecinde yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar neticesinde önemli aşamalar kaydedilerek “Toplum Destekli Polislik Türkiye Modeli” oluşturulmuş, 31.05.2006 tarih ve 49 nolu Bakanlık Genelgesi ile 15 Haziran 2006 tarihinde; ülkemizin özellikleri göz önünde bulundurularak öncelikle Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Adana, Kayseri, Trabzon, Erzurum, Diyarbakır ve Antalya illerinde pilot uygulama için belirlenen bölgelerde başlanmıştır. **Toplum Destekli Polislik Pilot Uygulaması**’na başlanmıştır.²¹⁷

Toplum Destekli Polislik Projesi’nin genel amacı; Türkiye’de güvenlik hizmetlerinin toplumun katılım ve desteğini sağlamak suretiyle etkin ve hızlı bir şekilde yürütülmesini, toplum-polis ilişkilerinin geliştirilmesini, suçla mücadelenin güçlendirilmesini ve polislik hizmetlerinde toplumun güvenlik memnuniyetini yükseltmeye yönelik çalışmaların yaşama geçirilmesidir. Bu çerçevede Toplum Destekli Polislik uygulamaları kapsamında güvenlik hizmetlerinin kalite ve verimliliğinin yükseltilmesi ve polis-toplum ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik aşağıda belirtilen etkin çalışmalar gerçekleştirilecektir.²¹⁸

²¹⁷ www.egm.gov.tr, (05.05.2007)

²¹⁸ A.g.k.

1. Toplumun öncelikli güvenlik beklentileri ve önerilerinin tespitine yönelik güvenlik memnûniyet ölçümleri yapılarak, müşteri odaklı hizmet anlayışı geliştirilecek,
2. Toplum temsilcileri (Sokak/Site, Komşular Birliği, Mahalle Komşular Birliği, Kent Güvenlik Danışma Kurulu) ile periyodik güvenlik sorunlarını paylaşım toplantıları düzenlenerek, toplumun güvenli yaşama katılım ve katkıları sağlanacak,
3. Toplumda suçtan mağdur olmuş şahıslara Toplum Destekli Polis temsilcileri tarafından psikolojik ve moral destek sağlanacak,
4. Eğitim çağındaki çocuklarımızın ve gençlerimizin suçlara ve kötü alışkanlıklara karşı korunmasına yönelik etkin çalışmalar yürütülecek,
5. Suçların oluşumuna etki eden olumsuz faktörlerin belirlenmesi ve giderilmesine yönelik ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanarak çalışmalar yürütülecek,
6. Halkın suçlara karşı kendini koruma arzusu ve güvenli yaşamın sağlanmasına yönelik toplumsal bilinçlendirme etkinlikleri yapılacak,
7. Toplumda meydana gelen olayların sosyal, ekonomik, psikolojik ve diğer nedenlerini araştırmaya yönelik Polis – Üniversite/Eğitim Kurumları işbirliğinde bilimsel çalışmalar yapılacak,
8. Toplumsal kesimlerin, sosyal ve kültürel etkinliklerine katılımı sağlanarak, polis - halk ilişkisi geliştirilecek,
9. Suçların önlenmesine yönelik gerçekçi verilere dayalı suç analizleri ve suçlu profillerinin çıkartılması sağlanacak,
10. Toplumda oluşan güvenlik kaygısı ve suç korkusunun giderilmesi ve kentlerdeki yaşam kalitesinin yükselmesine yönelik etkin çalışmalar yapılacak,
11. Önleyici güvenlik hizmetleri kapsamında halkı bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik programlar ve kampanyalar düzenlenecek,
12. Güvenlikte toplumsal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi kapsamında panel, konferans, seminer, sempozyum ve benzeri toplumsal etkinlikler düzenlenecek,
13. Toplum Destekli Polislik hizmetlerinde etkinliği ve verimliliği artırmaya yönelik personel eğitimleri çağın gereklerine uygun geliştirilerek, personel güncel şartlara uyumlu hâle getirilecek,

14. Güvenlik konusundaki toplumsal beklenti ve gereksinimlere cevap verebilmek için hizmetlere uygun nitelikte uygulama projeleri ve modelleri geliştirilecek,

15. Çağın gereklerine uygun geliştirilen Toplum Destekli Polis anlayışının bütün personele yaygınlaştırılması için etkin çalışmalar gerçekleştirilecektir.

16. 10 pilot ilde uygulamasına başlanan Toplum Destekli Polislik Projesi aşamalı olarak ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.

2.8.4.2. Kent Güvenlik Danışma Kurulları (KGDK)

Kent güvenlik danışma kurulları, Toplum Destekli Polislik uygulamasının uzantısı olarak ilçe ve iller düzeyinde ikiye ayrılmaktadır. Buna göre²¹⁹;

a. İlçe Güvenlik Danışma Kurulu (İGDK)

- Her ilçede bir İlçe Güvenlik Danışma Kurulu oluşturulur. Kaymakam görevli olan her merkez ilçede de İlçe Güvenlik Danışma Kurulu bulunur.
- Danışma Kurulu'nun toplanmasına, gündemine ve işbirliği sağlanmasına ilişkin hizmetler TDP Büro Amirliği'nce yürütülür. Toplantıda alınan kararlar rapor haline getirilir.
- İlçe güvenlik danışma kurulunun toplanma yeri, TDP Büro Amirliği'nin koordinesinde ilgili belediye tarafından sağlanır.
- İlçe güvenlik danışma kurulu toplantısına ilişkin ilgili mülki amire önceden bilgi verilir.
- İlçe Güvenlik Danışma Kurulu'na, Kaymakam veya vekili Başkanlık eder.
- İlçe güvenlik danışma kuruluna katılım gönüllüdür. Bu toplantılara; belediye temsilcilerinin, Mahalle Muhtarları Derneği temsilcisinin, eğitim kurumları temsilcilerinin, üniversitelerin temsilcilerinin, sağlık ve sosyal hizmet kuruluşları temsilcilerinin, polis temsilcilerinin, katılımı sağlanır

b. Kent Güvenlik Danışma Kurulu (KGDK)

- Her ilde bir Kent Güvenlik Danışma Kurulu oluşturulur.
- Kent Güvenlik Danışma Kurulu'nun toplanmasına, gündemine ve işbirliği sağlanmasına ilişkin hizmetler TDP Büro Amirliği'nce yürütülür.

²¹⁹ www.egm.gov.tr, (07.07.2007)

- Kent Güvenlik Danışma Kurulu'nun toplanma yeri, TDP Büro Amirliği'nin koordinesinde ilgili belediye tarafından sağlanır.
- Toplantıda alınan kararlar rapor haline getirilir.
- Kent Güvenlik Danışma Kurulu'nun toplantısına ilişkin ilgili mülki amire önceden bilgi verilir. Kent Güvenlik Danışma Kurulu'na, Vali'nin görevlendireceği bir Vali Yardımcısı Başkanlık eder.
- Kent Güvenlik Danışma Kurulu, Mart ve Eylül aylarında olmak üzere, Kurul tarafından daha önceki toplantıda alınan karar doğrultusunda ve belirlenen tarihlerde yılda iki defa toplanır.
- Bu toplantılara; belediye temsilcilerinin, Mahalle Muhtarları Derneği temsilcisinin, eğitim kurumları temsilcilerinin, üniversitelerin temsilcilerinin, sağlık ve sosyal hizmet kuruluşları temsilcilerinin, polis temsilcilerinin, katılımı sağlanır. İlde görevli bütün kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri ile TDP hizmetlerini yürüten personel de Kent Güvenlik Danışma Kurulu çalışmalarına katılır. Resmi kurum ve kuruluşların temsilcilerinin katılımı TDP Büro Amirliği'nce sağlanır.
- Basın yayın organları da çalışmalarını izlemek üzere davet edilir. Diğer sivil kurum ve kuruluşların temsilcileri ile kişilerin katılımı ise alanda görevli TD-P'lerin kuracakları bireysel ilişkiler, bilgilendirmeler ve yönlendirmeler ile sağlanır. Bunun için gerekli alt yapı çalışmaları yapılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KENTLEŞME VE SUÇ BAĞLAMINDA KONYA ÖRNEĞİ

Nüfus bakımından ülkenin dördüncü büyük kenti olan Konya, aynı zamanda hızlı imar çalışmalarının, kentsel dönüşüm projelerinin uygulandığı bir kentsel alan. Bu niteliğiyle Konya, fiziksel dönüşümü ve sosyal değişimin getirdiği süreçleri birlikte karşılamak durumundadır.

Fiziksel dönüşümlerin ve değerler etrafında gerçekleşen sosyal değişimlerin, hızlı kentleşme süreci içinde kentsel sorun potansiyelini artıran bir baskı yaptığı ya da sosyal kontrolü ve norm düzenini zayıflattığı varsayımı doğru kabul edilirse, Konya'nın dünyanın diğer gelişmekte olan kentlerinin karşı karşıya olduğu sorunlarla yüzleşmek zorunda olduğu görülebilir.

Bu bağlamda çalışmanın üçüncü bölümünde Konya'nın mevcut kentsel suç durumu ortaya konulmaya çalışılacak ve kentsel suçla mücadelede Konya'da gerçekleştirilen projelere değinilecektir.

3.1. Konya'nın İdari ve Sosyo-ekonomik Durumu

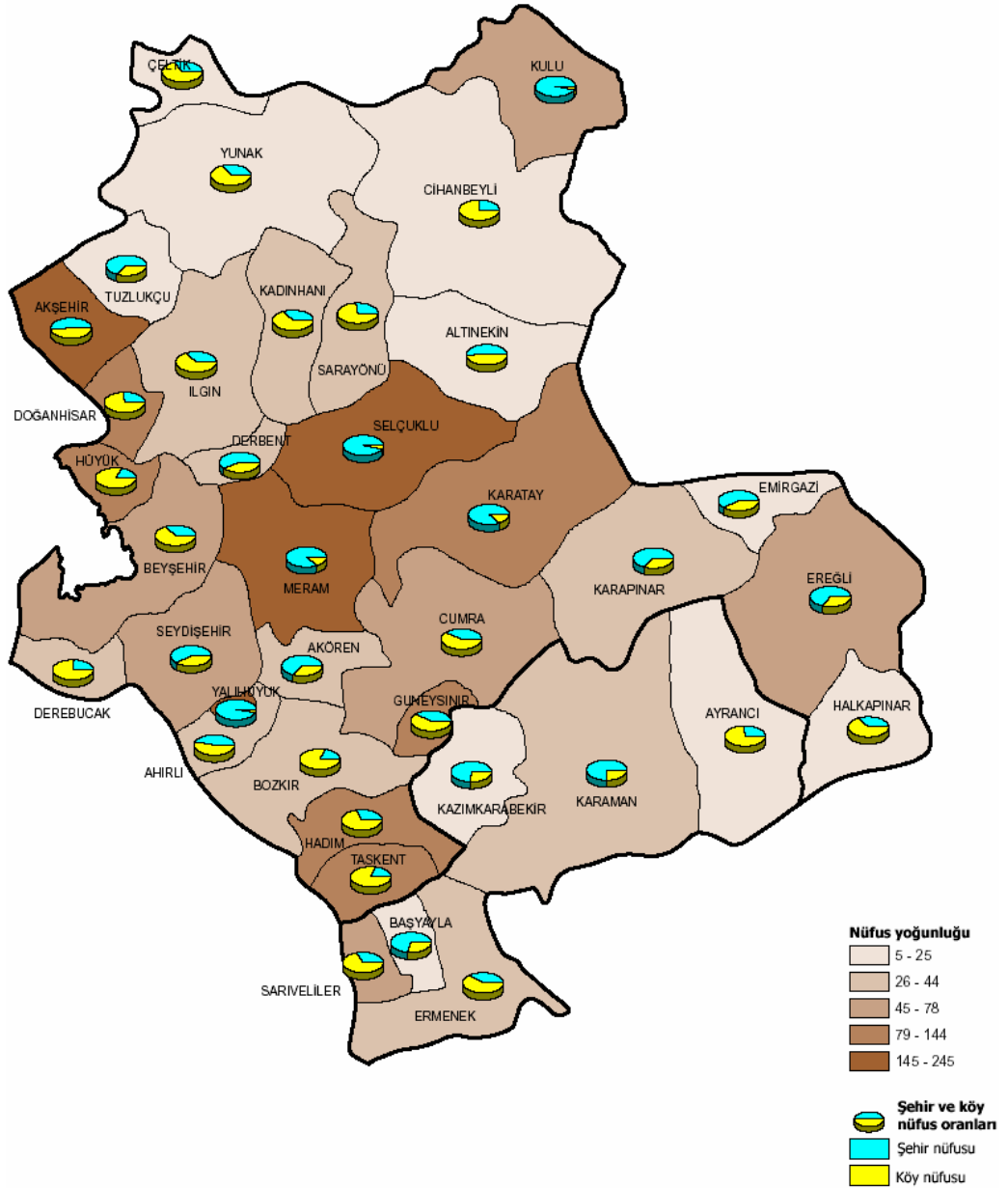
Konya ilinin nüfusu, 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı kesin sonuçlarına göre 2 192 166'dır. Nüfusun 1 294 817'si şehirlerde yaşarken, 897 349'u bucak ve köylerde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların oranı %59, köyde yaşayanların oranı %41'dir. İl merkezi nüfusu 742 690, ilin nüfus yoğunluğu ise kilometre başına 57 kişidir. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Selçuklu, Meram, Karatay, Ereğli, Beyşehir, Akşehir ve Çumra'dır. Yüzölçümü bakımından en büyük ilçesi ise Cihanbeyli, nüfus ve yüzölçümü bakımından en küçük ilçesi Yalnhüyük'tür. 2005 yılı idari yapılanmasına göre Konya'daki ilçe sayısı 31, belediye sayısı 205, köy sayısı 763'tür.²²⁰

Konya şehirleşme oranı, yıllık nüfus artışı hızı, fert başına gayri safi yurt içi hasıla, sanayi iş kolunda çalışanların toplam istihdama oranı, fert başına banka mevduatı ve ilköğretim okullaşma oranı bakımından Türkiye ortalamalarının altındadır. Tarım kolunda çalışanların toplam istihdam oranı ise Türkiye ortalamasının üstündedir. Bu bağlamda Konya'da iktisadi hayatın temelini tarımsal faaliyetler oluşturmakla birlikte, son yıllarda sanayi alanında da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Bu durum

²²⁰ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52**, Ankara, 2006, s.xi.

Konya'nın Türkiye'nin tahıl ambarı olma durumunu değiştirerek, bir sanayi merkezi olma görünümünü kazanmasına yol açmıştır.²²¹

Tablo VII: Konya İli Nüfus Yoğunluğuna Göre Şehir ve Köy Nüfusu Oranları, 2000.

Kaynak: T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman TR 52**, s.13.

²²¹ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman...** s.x1.

Konya, sınıai faaliyet 1960 yıllarından itibaren istikrarlı bir gelişme göstermiştir. İlki 1971 yılında faaliyete giren Konya 1. Organize Sanayi Bölgesi 115 hektar olup, 87 iş yeri kapasite ile kurulmuştur. Aradan geçen 35 yıl içerisinde Konya'daki organize sanayi bölgelerinin sayısı, 13'e yükselirken, sanayi bölgelerinin kapladığı toplam alan 3006 hektara yükselmiştir.²²²

3.1.1. Konya'da Göç Olgusu

Konya, TÜİK'in 2006 yılı Bölgesel Göstergeler verilerine göre 1995-2000 yılları arasında 104 529 kişi göç verirken, 107 316 kişi göç almış bulunmaktadır. Bu çerçevede sözü geçen beş yıl içinde binde 2,787'lik bir artış görülmektedir.²²³

Kentin, başkentle ulaşımında oldukça hızlandırıcı bir etkiye sahip olacak hızlı tren projesi, hipermarket ve perakende zincirlerinin kente yaptıkları yeni yatırımlarla oluşan cazibe merkezleri ve gelişen organize sanayi siteleri göz önünde bulundurulduğunda göç olgusunun kısa ve orta vadede Konya'nın sosyal yaşamında önemli değişimler yaratacağı öngörülebilir.

3.1.2. Kentsel Yoksulluk ve Konya

Kentsel yoksulluğun Konya'daki boyutlarını ortaya koymaya yönelik olarak merkez ilçelerinde yer alan, on iki farklı mahallede 338 kişi ile görüşülerek yapılan alan araştırması bulguları ışığında, Konya'da kent yoksullarının ekonomik, kültürel ve sosyal bir çok sorunla karşı karşıya oldukları, yeterli eğitim ve sağlık hizmeti alamadıkları, iş güvenliği ve sosyal güvenceden yoksun olduklarını ifade etmek mümkündür. Yoksulların kente ait mekanları çoğunlukla görmedikleri, sosyal, kültürel faaliyetlere katılmadıkları saptanmıştır. Bu insanların –çoğunlukla da bir iş ya da okul yaşamı bulunmayan kadınların- ev ve komşulardan oluşan izole bir yaşam sürdürdükleri ve hiçbir şekilde bu sınırlı alanın dışına çıkmadıkları, dolayısıyla kentle bütünleşme ya da

²²² T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman...** s.34.

²²³ **A.g.k.**, s.xii.

kentin bir parçası olma olasılıklarının da ortadan kalktığı sonucuna varmak mümkündür.²²⁴

Bu bağlamda Konya’da oluşmakta olan ikili bir toplumsal yapının (dual societies) izlerine rastlamak mümkündür.

3.1.3. Konya’da Konut ve Gecekondu Sorunu

Merkezi yönetimler, gecekondulaşmanın önüne geçmek için çeşitli tedbirler almış, özellikle 1970’li yıllardan sonra uygulamaları hızlandırmıştır. Konya, bu tedbirler çerçevesinde çıkarılan kanun ve yönetmeliklerin en etkili bir şekilde uygulandığı ve sonuç alındığı sayılı kentlerden biri olarak görülmektedir.(...) Gecekondu nitelikli yapıların önlenmesi amacıyla alınan önlemlerin oldukça eski olması ve uygulamada dikkatli davranılması, kentin düzenli gelişmesinde oldukça önemli bir rol oynamıştır.²²⁵

Kentte göze çarpan bir gecekondu sorunu olmamakla birlikte, konut stoğunun genel talebi karşılayabilmesinden çok uzak olmasından dolayı, kentte barınma bugün için yüksek bir maliyet taşımaktadır.

3.1.4. Tüketim Toplumu ve Konya

Yakın zamana kadar, ülkenin buğday ambarı olarak anılan ve günümüzde de tarımla uğraşan nüfusun genel nüfusa oranı Türkiye ortalamasının üzerinde seyreden (2005 yılı verilerine göre Türkiye’de %29.5, Konya’da %34.9)²²⁶ bir kent olarak Konya, son on yıl içerisinde bugün tüketim toplumunun mabedleri olarak anılan büyük alış veriş zincirleriyle, hipermarketlerle, gökdelenler ve kulelerle tanışmış bulunmaktadır.

Bu merkezler, sektörel olarak tarımsal olandan, hizmet sektörüne yönelik bir kaymayı getirmekle birlikte, bu hızlı dönüşümün toplumsal yapı üzerinde yarattığı

²²⁴ Esra Banu Sipahi, “Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk: Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk”, **T.C. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Vol.6, No.11, Nisan, 2006, s.187

²²⁵ Orhan Gökçe, M.Akif Çukurçayır, “Cumhuriyetin 75. Yılında Konya’da Kentleşme ve Belediyecilik”, **Milli Mücadeleden Günümüze Konya**, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Konya, 1999, s.221.

²²⁶ T.C. Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu, **Bölgesel Göstergeler Konya-Karaman...** s.56.

ve/veya yaratacağı etkiyi bugün için hesaplayabilmek, bu alanda yapılan çalışmaların eksikliği nedeniyle şimdilik mümkün görünmemektedir.

3.2. Konya’da Kentsel Suç

Konya Asayiş Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı, 2007 yılının ilk üç aylık istatistik verilerine göre Konya’da, kişilere karşı işlenen suç bağlamında toplam olay sayısı Ocak ayında 467, Şubat ayında 479, Mart ayında ise 604 olarak belirlenmiştir. Ülke çapında nüfusa göre yapılan iller sıralamasında, ilk büyük 8 il arasında aydınlatılan olay sayısı bağlamında Konya Ocak ayında %94’le birinci, Şubat ayında %96’yla ikinci ve Mart ayında yine bu sıralama içerisinde birinci sırada bulunmaktadır.

Mal varlığına yönelik işlenen suçlar çerçevesinde Konya’da 2007 yılı Ocak ayında 325, Şubat ayında 422, Mart ayında 513 olay meydana gelmiştir. Nüfus kriteri göz önünde bulundurulduğunda Konya’yı genel sıralamada 5. olarak takip eden Bursa ilinde bu sayılar sırasıyla, 982, 1173, 1324 olarak sıralanmaktadır. Mal varlığına karşı işlenen suçların aydınlatılma oranları çerçevesinde ise Konya, Türkiye genelinde birinci sırada yer almaktadır.

Toplam asayiş olayları çerçevesinde Konya’da Ocak ayında 1.047, Şubat ayında 1.231, Mart ayında 1.518 olarak belirlenmiştir. Türkiye genelinde toplam asayiş olaylarının aydınlatılma oranları bağlamında Konya 2007 yılının ilk üç ayında birinci sırada yer almaktadır.

3.3. Konya’da Suçla Mücadelede Örnek Projeler

Konya İl Emniyet Müdürlüğü kentsel suçla mücadele çerçevesinde Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’nde benimsenen multidisipliner yaklaşımı, kendi bölgesel çalışmalarında önemli bir gereklilik ve belirleyici olarak görmektedir. Bu bağlamda Konya İl Emniyet Müdürlüğü; Asayiş Şube Müdürlüğü, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü ve Kom Şube Müdürlüğü, Çocuk Şube Müdürlüğü ve Selçuklu İlçe Emniyet Müdürlüğü bünyesinde önemli projeler hazırlanmış bulunmaktadır.

3.3.1. Cinayetlerde Kırmızı Alarm Projesi

Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde hazırlanmış bulunan Cinayetlerde Kırmızı Alarm Projesi, faili meçhul cinayet olaylarını, en kısa sürede delilleriyle birlikte aydınlatmayı amaçlamaktadır. Proje bağlamında kurum, çalışma ortamının iyileştirilmesi, uygun personelin seçilmesi, kurum içi ve kurum dışı iletişimin iyileştirilmesi gibi hazırlık süreçleri belirlemiş ve sonrasında birimler arası koordinasyonu, ekip çalışmasını ve iş süreçlerinin hızının yükseltilmesini temel alan kurumsal düzenlemelere yönelmiştir.²²⁷

Proje kapsamında son 3 yılda Konya Şehir Merkezi Polis Sorumluluk Bölgesinde meydana gelen 68 cinayetten;

- 53 tanesi faili meçhul olarak,
- 15 tanesi faili belli olarak intikal etmiştir.
- 3 yıldır faili meçhul oluşmamıştır.
- 53 faili meçhul cinayetten 48'i yirmi dört saat içerisinde;
- 5 tanesi en geç bir hafta içerisinde, çözüme kavuşturulmuş ve failleri yakalanmıştır.
- Geçmiş yıllara ait 5, jandarma bölgesinde 3 ve taşra ilçelerinde 3 olmak üzere; 11 faili meçhul cinayet olayı aydınlatılmıştır.²²⁸

²²⁷ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, **Örnek Projeler**, Konya, 2007, s.3-5.

²²⁸ **A.g.e.**, s.6

3.3.2. Mıknatıs Projesi

Konya Asayiş Şube Müdürlüğü bünyesinde hazırlanan projenin başlıca amacı, mala karşı işlenen suçlarda aydınlatma oranının yükseltilmesi ve çalıntı malların ele geçirilmesidir. Çalışma çerçevesinde yapılan iş ve işlemler beş başlık altında gruplandırılmış ve uygulamaya konmuştur. Bunlar;²²⁹

1. **Bilinçli toplum:**

- Hizmet verilen alanda, sahiplik ve maliklik konumunda bulunan kişiler tarafından (potansiyel madur), alınması gereken önlemlerle ilgili bu kesimin bilgilendirilmesi çalışmaları,
- Verilen polislik hizmetlerinden, hizmet verilen kesimin bilgilendirilmesi çalışmaları, suçlu profilleri hakkında hizmet verilen kesimin bilgilendirilmesi çalışmaları,
- İhbar mekanizmasının geliştirilmesi çalışmaları, hizmet verilen kesim tarafından “bir tanıdık olma” çalışmaları,
- Olaylar hakkında hizmet verilen kesimin bilgilendirilmesi çalışmaları,
- Hizmet verilen kesimde makul şüphelerin algılanması çalışmaları.

2. **Doğru Analiz:**

- Suç sayılarında gözlemeye gidilmeden gerçek verilerin ortaya çıkartılması çalışmaları,
- Sonuç çıkartılabilecek veri bankası oluşturma çalışmaları,
- Gerçek veriler doğrultusunda suç haritaları oluşturulması çalışmaları,
- Suç şekli ve suç saati çalışmaları,
- Suçtan elde edilen gelirin tüketildiği yerlerin tespit çalışmaları,
- Benzer olaylar arasında illiyetlendirme çalışmaları

3. **Koordinasyon**

- Eğitim Çalışmaları,
- Genel uygulamalarda birliğin sağlanması çalışmaları,
- Birim içi ve birim dışı bilgi akışının sağlanması çalışmaları,
- Öğrenen organizasyon oluşturma çalışmaları,
- Belirlenen gündem doğrultusunda görev yapma çalışmaları,

²²⁹ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, a.g.e., s.8.

- Projeli çalışmalarda görevlendirilme çalışmaları,
- Yönetimsel desteklerin artırılması çalışmaları,

4. **İstihbarat**

- Teknik donanım eksikliklerinin giderilmesi çalışmaları,
- Veri bankası oluşturma çalışmaları,
- Eleman temin ve eleman çalıştırma çalışmaları,
- Ceza evinden çıkanların izlenmesi çalışmaları,
- Suça karışan kişilerin kazanılması çalışması

5. **Profesyonel Polislik Yaklaşımları**

- Yeni kanunun “polislin elini kolunu bağlayan bir kanun olmadığı, bilakis polisi bilgili olmaya iten bir kanun olduğunun” anlatılması çalışmaları,
- Görev saatlerinin suç haritası ve suç saatlerine göre tespit edilmesi çalışmaları,
- Delillendirme metotları hakkında eğitim çalışmaları,
- Özel güvenliğin yaygınlaştırılması, desteklenmesi, eğitilmesi çalışmaları,
- Profesyonel suç araştırma ve sorgulama metotlarının geliştirilmesi çalışmaları,
- Mücadele edilen hedef kitle ile değişik mücadele metotlarının belirlenmesi ve hizmet sunulan hedef kitlenin ihtiyaçlarının belirlenmesi çalışmaları

Yukarıda belirtilen çalışmalar çerçevesinde “Mıknatıs Projesi” suç öncesi “negatif ve pozitif önleme çalışmaları”²³⁰ ile suç sonrası aydınlatma ve yakalama faaliyetlerinin bir sentezi şeklinde tasarlanıp ortaya konmuştur.²³¹

Projenin uygulandığı 4 yılda hırsızlık ve oto hırsızlığı vakalarına ait sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

²³⁰ Pozitif önleme, suça meyyal kişiliklerin yeniden topluma kazandırılma çalışmaları ile suça karışan kişileri tekrardan uzak tutmayı, negatif önleme ise suça maruz kalmamak için alınacak tedbirler ve suşu oluşturan faktörler ile suç işleme ortamı hazırlayan faktörlerin denetim altına alınmasını ifade etmektedir.

²³¹ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.9.

Tablo VIII: Konya İli Hırsızlık Vakaları

Hırsızlık	2003	2004	2005	2006
Aydınlatma Sayısı	85	170	312	511
Yakalanan Şüpheli Sayısı	108	240	306	584
Tutuklanan Şüpheli Sayısı	32	100	99	231
Ele Geçirilen Mal Miktarı	...	835.000 ytl	560.931 ytl	559.679 ytl

Tablo IX: Konya İli Oto Hırsızlığı Vakaları

Oto Hırsızlık	2003	2004	2005	2006
Aydınlatılan Olay Sayısı	87	101	102	160
Yakalanan Sanık Sayısı	113	187	201	220
Tutuklanan Sanık Sayısı	54	68	37	94
Konya'dan ve Diğer İllerden Yakalanan Oto Sayısı	118	126	255	195

Tablo VIII ve Tablo IX Kaynak: Konya İl Emniyet Müdürlüğü, **Örnek Projeler**, Konya, 2007., s.11.

3.3.3. Devriye Ekipler Amirliğinin Asayiş Şube Müdürlüğü Bünyesinde Birleştirilmesi

İl merkezinde suç ve suçlularla etkin mücadele, birimler arası işbirliği ve koordinasyonun sağlanması, ekipleri tek elden yöneterek personelden azami ölçüde yararlanma, olayları meydana gelmeden önleyici tedbirleri artırma, meydana gelen olaylara en kısa sürede müdahale ederek vatandaşın huzur ve sükununun sağlanması amaçlanmaktadır. Projenin gerçekleştirilmesiyle birlikte suçla mücadele çerçevesinde Asayiş Şube Müdürlüğü şu sonuçları elde etmiştir:²³²

- Ekiplerin tek elden yönetilmesiyle olaylara müdahale 2-3 dakika gibi kısa bir süreye indirilmiştir.
- Suç odakları tespit edilerek, ekiplerin çalışma sistemleri belirlenmiştir.
- Önleyici tedbirlere ağırlık verilmesi ile suç oranlarında düşüş olduğu gözlemlenmiştir.
- Resmi ve sivil ekiplerin birlikte uygulamalar düzenlemesi sonucu, personel arasında sıcak bir ortam kaynaşma sağlanmıştır.
- Meydana gelen olayların büyüklüğüne göre yeteri sayıda ekip sevk edilmesi, en etkili müdahale stratejilerinin belirlenmesine imkan sunmuştur.
- Ekiplerin vatandaşlardan aldığı istihbarat bilgileri ışığında ilgili büro amirlikleri ile faili meçhul olayların aydınlatılması, suç konusu malzemelerin elde edilmesi, olması muhtemel olayların önüne geçilmesi sağlanmıştır.
- Ekiplere ayrı görevler verilmesi (Kamera çekimi gibi) ile suçluların yakalanması, delillerin toplanması, kusurluluk oranlarının tespitinin uyumlu bir şekilde yapılmasının olayların aydınlatılmasında etkili olduğu görülmüştür.
- Polisin verimli ve etkin çalışmalar yürütmesi, vatandaşların güvenini kazanmasına, polis-halk ilişkilerinin gelişmesine ve dolayısıyla halkın polise olan desteğinin artmasına neden olduğu gözlemlenmiştir.

²³² Konya İl Emniyet Müdürlüğü, a.g.e., s.9.

3.3.4. 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu'nun Etkin Uygulanması

Proje, meydana gelen müessir fiil, yaralama, öldürme, kapkaç, hırsızlık olaylarının kabahat neviden alışkanlık haline gelen davranışların tetiklediği, bu davranışların kontrol altında tutulmasının meydana gelebilecek büyük olayların işlenmesini önlediği, istatistiklere bakıldığında suç oranlarını düşürdüğü, toplumun huzur ve güveninin sağlanmasına büyük katkıda bulunduğundan önleyici hizmetler olarak Kabahatler Kanununun uygulanmasına ağırlık verilmesini amaçlamaktadır. Projenin uygulanmasıyla birlikte:²³³

- Adli ve mülki idareye bağlı olmaksızın idari yaptırım karar yetkisi tanınmış,
- Suç odağı açık alanlar ve sabıkalı kesimler üzerinde polisi daha etkin ve otoriter hale getirmiş,
- Önleyici polislik hizmetine büyük katkıda bulunmuş,
- Hızlı ve kolay uygulanabilir olması iş gücü yükünü azaltmış,
- Halkın toplumsal kurallara uymada bilinçlendirmiş,
- Suç oranlarını düşürdüğü,
- İnsanların suç işlemekten kaçınmasına neden olduğu,
- Vatandaşların huzur ve güvenliğini artırdığı,
- Ailelerin çocuklarına daha çok sahip çıkmasına neden olduğu,
- Devletin temsilcisi olan polisin saygınlığını artırdığı görülmüştür.

²³³ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.14.

Tablo X: Kabahatler Kanununun Uygulaması

2006			2007	
	İşlem	Ceza (YTL)	İşlem	Ceza(YTL)
Sarhoşluk	2187	118.098	259	30.450
Dilencilik	772	41.688	209	12.122
Rahatsız Etme	505	27.270	83	4.814
Gürültü	1614	90.936	2865	166.170
Kimlik Bildirmeme	512	27.648	442	25.336
Silah Taşıma	38	2.052	81	4.698
Tütün Mamülleri	17	918	5	290
Emre Aykırı Davranış	290	31.610	7	819
Afiş Asma	1	109	3	351
Kumar	52	5.668	22	2.574
1774 S. K. Kimliksizlik	50	1.550	79	3.168
Toplam	6038	347.547	4325	255.606

Kaynak: Konya İl Emniyet Müdürlüğü, a.g.e., s.14

3.3.5.Alan Araştırması Projesi

Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilen projenin amacı Konya'nın demografik yapısı çıkartılarak özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi illeri başta olmak üzere, Konya'ya hangi illerden ne kadar göçün geldiğini tespit etmektir. Proje çerçevesinde mahalle muhtarlarıyla birebir görüşmeler gerçekleştirilmiş ve göçle gelip mahallede oturanların hane ve varsa sayı olarak tespit edilmesi sağlanmıştır.²³⁴

²³⁴ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, a.g.e., s.16.

Alan Araştırması Projesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda da daha etkin bir birim haline getirilen mahalle kurumunu temel almaktadır.

3.3.6. Kimlik Tespiti Projesi

Çalışmanın amacı toplumsal olaylarda provakatif eylemler yapan veya yapabilecek kişilerin kimliklerinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir. Proje çerçevesinde herhangi bir toplumsal olayda grup içerisindeki hal ve hareketlerinde aşırılık olan, grubu yönlendiren, provake eden şahısların grup içerisinde kimliğinin tespit edilmesi uygun olmayacağından, şahıs gurup içerisinde iken sivil görevlilerce göz kontrolü altında bulundurulularak toplumsal olayın bitmesi ile şahsın takip edilerek uygun bir yerde polis tanıtma kartı gösterildikten sonra GBT kayıtları sorularak kimlik bilgileri öğrenilmektedir. Proje uygulaması sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekilde sıralanmaktadır:²³⁵

- Grup içerisinde tespit edilmesi uygun olmayan provakatif şahısların kimlik bilgileri ile adresleri tespit edilmekte, suç işlenmiş ise şahıs yakalanarak gerekli yasal işlem yapılmaktadır.
- Daha sonra meydana gelebilecek olaylarla ilgili isim bazında yeterli bilgiye sahip olunmaktadır.
- Bu tür tespitler ile başka toplumsal olaylara katılan bu şahıslar hal ve hareketlerine daha çok dikkat etmektedirler.

3.3.7. Kaynakların Etkin Kullanımı ve Eşgüdüm Projesi

KOM Şube Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği proje, adi suç türlerine göre toplumsal yapıya ve ekonomik düzene vermiş olduğu büyük zarar nedeniyle çıkar amaçlı suç örgütleriyle mücadelenin gerektirdiği profesyonelliğin oluşturulması ve korunmasını amaçlamaktadır.²³⁶

Proje çerçevesinde, yönetim ve insan kaynaklarının etkin kullanımı, profesyonelleşme, hukuki duyarlılık, eşgüdüm, projeli çalışma, bilgilendirme alanlarında kurumsal/yapısal iyileştirmelere ve düzenlemelere gidilmiştir.

²³⁵ Konya İl Emniyet Müdürlüğü a.g.e., s.16.

²³⁶ A.g.e.,s.18.

3.3.8. Okullarda Güvenliğin Geliştirilmesi Projesi

Selçuklu İl Emniyet Müdürlüğü'nün yürüttüğü proje, okullarda, okul çevrelerinde öğrencilerin karışması muhtemel şiddet olaylarından korunması, suça karışmalarının, maruz kalmalarının önlenmesi, ya da en aza indirilmesi, suç işlemeye zemin hazırlayabilecek durumların ortadan kaldırılması için Emniyet Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü görevlileri ile diğer ilgililerin aralarındaki işbirliğinin en üst seviyeye çıkartarak uygulanabilir önlemleri tespit edip uygulamayı içermektedir.

Çalışma çerçevesinde;²³⁷

- arşiv oluşturma,
 - toplantılar,
 - emniyet personeline okul idarecilerininin güvenliği artırıcı fiziki tedbirler hakkında bilgilendirilmesi,
 - okulların güvenlik açısından risk derecelendirilmesinin yapılması,
 - görevlilerin bilgilendirilmesi,
 - sivil ekiplerin değerlendirilmesi,
 - okul önlerinde görevli ekiplerde form kullanılması,
 - okullara rütbeli personel görevlendirilmesi,
 - ilgili birimlerle koordine,
 - internet kafelerin denetimi,
 - öğrenci velilerine ulaşma,
 - okullar bölgesinde kabahtler kanunun uygulanması,
 - alınan önlemlerin güncellenmesi
- uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

3.3.9. Polis Abi-Polis Abla Projesi

Proje, suça karışan, sokakta çalıştırılan, dilendirilen ve madde bağımlısı çocukların, uzmanlaşmış çocuk polisi tarafından çok yakından takip edilerek, tekrar suç işlemelerinin önlenmesi ve bu çocukların onurlu bir birey olarak yeniden topluma kazandırılmasıdır. Proje çerçevesinde;²³⁸

²³⁷Konya İl Emniyet Müdürlüğü a.g.e., s.28.

²³⁸A.g.e., s.33.

- suça karışan çocuk yakın takibe alınarak çeşitli rehabilitasyon ve rehberlik hizmetlerinin verilmesi sağlanmış,
- Konya’da suça itilmiş çocuklara ait verilere dayanılarak ayrıntılı istatistikler çıkartılmış ve bu sonuçlar analiz edilerek durum tespiti yapılmış,
- S.Ü. Meslek Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişim ve Eğitim Bölümünden uzman bir görevli tarafından çocuklar üzerinde “yoğun düşünme eğitim programı” uygulanmış,
- Çocuk şube müdürlüğünün tecrübeli, gönüllü ve başarılı şersonelinden oluşan bir grup görevli tarafından çocuklar yakın takibe alınmıştır.
- Bu görevlilerden her biri ikamet yerleri, iş yerleri vb. Kıstaslarla tespit edilen 5-6 çocuktan sorumlu tutulmaktadır.
- Gerektiğinde tek tek, gerektiğinde ise grup halinde görüşmelerde bulunulmakta ve her bir çocuğun suça itilme nedenlerini tespit edilmektedir.
- İlgili personel değişik periyotlarda bir araya gelerek deneyimlerini diğer arkadaşlarıyla paylaşmaktadır.

Proje çerçevesinde, 2005 Kasım ayından bugüne kadar suçu alışkanlık haline getiren 90 çocuktan 47’si (%52’si), madde bağımlısı 54 çocuktan 24’ü (%42’si) sokakta çalışan 231 çocuktan 217’si (%93’ü), dilencilik yapan 105 çocuktan 96’sı (%91’i) olmak üzere toplam Konya’da proje kapsamından bulunan 480 çocuktan 384’ü (%80’i) topluma kazandırılmıştır.²³⁹

²³⁹ Konya İl Emniyet Müdürlüğü, **a.g.e.**, s.33.

SONUÇ

Kentsel suç olgusu, doğuda ya da batıda, gelişmiş ya da az gelişmiş olsun, dünyanın farklı yerlerinde hızlı kentleşme sürecine koşut olarak ortaya çıkan toplumsal, ekonomik ve yönetsel sorunlarla yakın bir nedensellik ilişkisi taşımaktadır. Dolayısıyla suç; göç, yoksulluk, gecekondulaşma, yetersiz altyapı, kent yönetimindeki demokratik açık, yabancılaşma gibi, kentin potansiyel sorunları arasında, bunlardan bağımsız ve ayrı tutulamaz.

Kentsel sorun potansiyelini anlatan, yukarıda belirtilenlerle birlikte büyük bir yekün teşkil eden ve benzer başka sorunlarla daha da uzatılabilecek bu liste içinde kentsel suç, diğerlerince beslenmektedir.

Bu bağlamda örneğin göç olgusu, sınırlı kentsel olanakların karşılayabileceğinin çok üstünde, kırdan kopan ancak kentle bütünleşemeyen büyük nüfus dalgalarını kentlere taşıırken, kentin bu yeni sakinlerini belirsizlik ve kaygı içinde bırakmaktadır. Dolayısıyla gelecek kaygısı ve belirsizlikle birlikte kentte tutunamayan ve marjinalleşenler, kent yaşamının sunduğu meşru kanallardan karşılayamadıkları ihtiyaçları ve beklentileri için norm düzeni dışına kayma eğilimi taşımaktadırlar. Dolayısıyla göç, doğrudan olmasa da, kentsel suçun ortaya çıkabileceği uygun bir zemini sağlamaktadır.

Aynı şekilde yoksulluk, kentsel yaşamın içinde gizlenmiş olsa da toplumsal değerler manzumesinde önemli bir kırılmaya neden olan artan tüketim olgusuyla birlikte toplumsal normların ve hukukun sınırlarını daha belirsiz ve savunmasız bırakabilmektedir.

Bu nedensellik ağı içinde örneklerin sayıları artırılabilir. Birbirinden bağımsız görünen ve tek başlarına toplumsal yansımaları olan bu toplumsal/kentsel sorunlar çalışmanın ikinci bölümünde belirtildiği gibi doğrudan olmamakla birlikte kentsel suç sorunsalının ortaya çıkışında yada yükselmesinde etki sahibidir.

Ortaya çıkışı ve gelişiminde sayıları artırılacak çok çeşitli belirleyicilerle etkileşim gösteren kentsel suç sorunuyla mücadelede, günümüzde 1980 sonrası Yeni Sağ Yaklaşımının, Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımı Metotlarının ve 1990'ların hakim yönetsel paradigması olan yönetişimin izlerini görmek mümkündür. Öyle ki, hem Birleşik Devletler'de, hem AB üyesi ülkelerde hem de Türkiye'de bu yönde yapılan çalışmalar toplumu merkeze almakta, çok aktörlü katılımı desteklemekte, stratejik planlamayı ve performans ölçümünü önemli süreçler olarak görmektedir. Bu bağlamda

kent güvenliği çerçevesinde sorumluluk alanlar, deneyimlerini ve bilgilerini birbirleriyle düzenli olarak paylaşmakta ve uluslararası işbirliğini geliştirmektedir.

Türkiye'den yerel bir örnek olarak Konya'da Emniyet Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği proje çalışmaları genel hatlarıyla bu eğilimle örtüşür niteliktedir.

Sonuç olarak, kentsel suç, kentleşme sorunsalının bir parçası olarak görüldüğünde, Konya Türkiye genelinde istatistiksel olarak oldukça iyi ve göreceli olarak daha az sorunlu bir kentsel alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kentin gelişme hızı ve potansiyeli göz önünde bulundurulduğunda, hızlı sosyal değişimin getirebileceği sorunlara yönelik olarak, bütüncül ve çok aktörlü kentsel güvenlik planının ve politikalarının geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Bu bağlamda yerel yönetim birimleriyle emniyet teşkilatının, yerel hizmet kuruluşlarının ve sivil toplum temsilcilerinin bir arada çalışabileceği bir organizasyonun henüz bulunmaması, kurumlar arası dialog eksikliği ve kentsel planlamada kentsel suçla mücadele yaklaşımlarının henüz kullanılamıyor olması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ALVAZZI, Del Frate, Anna, John Van Kesteren, **Criminal Victimization in Urban Europe: Key Findings of 2000, International Crime Victim Suvey**, UNICR, S.R.L.F.lli Scaravaglio& Co., Torino, 2004.

BARBER, Benjamin R., **McWorld'e Karşı Cihad**, Çev: Eser Birey, Cep Kitapları, İstanbul, 2003.

BATUM, Süheyl ve diğerleri, **Çoğulculuk**, Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı, İstanbul, 2003.

BECKETT, K, **Making crime pay. Law and order in contemporary American politics**, Oxford University Press, Oxford, 1997.

BISH, Robert L., Hugh O. Nourse, **Urban Economics and Policy Analysis**, Mc.Graw-Hill Kogakusha, Ltd. Tokyo, 1975.

BRANTINGHAM, Patricia L, **Environmental Criminology**, Sage,Beverly Hills CA, 1981.

CASTELLS, Manuel, **Kent, Sınıf, İktidar**, Bilim ve Sanat Yayınları, Çev. Asuman Erendil, Ankara, 1997.

CERİTLİ, İsmail, **Kentleşme Sürecinin Ekonomi-Politigi ve Bir Türkiye Uygulaması**, Yargı Yayınevi, Ankara, 2003.

CROWLEY, L., M. Johnson, **Hazardous Child Labor**, Child Labor Module Series from the University of Iowa Center for Human Rights, Child Labor Research Initiative, University of Iowa Center for Human Rights, Iowa City, IA, 2004.

ÇUKURÇAYIR, M.Akif, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2002.

DAVIS, Kingsley, **Human Society**, The Macmillan Company, New York, 1957.

DEMİRBAŞ, Timur, **Kriminoloji**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001.

DIJK Jan Van ve diğerleri, **The Burden of Crime in the EU, Research Report: A Comparative Analysis of the European Suvey of Crime and Safety (EU ICS)**European Commussion, Helsinki, 2005.

DOWNES, David, **Law and Order: Theft of an Issue**, Fabian Society, London, 1989.

DÖNMEZER, Sulhi, **Kriminoloji**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1984.

ECK, J. E. & Wisburd D., **Crime and Place**, Criminal Justice Press: Monsey, 1995.

- ERDER**, Sema, **Kentsel Gerilim**, Umag Yayınları, Ankara, 1997.
- GIDDENS**, Anthony, **Sociology**, Polity Press, Oxford, 2000.
- GÜLER**, Birgül Ayman, **Yerel Yönetimler**, Todaie, Ankara, 1998.
- HANDELMAN**, Howard, **The Challenge of Third World Development**, Prentice Hall, New Jersey, 2000.
- HARVEY**, David, **Sosyal Adalet ve Şehir**, Çev. Mehmet Moralı, Metis Yayınevi, İstanbul, 2003.
- HOLTON**, R.J., **Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık**, Çev. Ruşen Keleş, İmge Yayınevi, 1998.
- HOLTON**, R.J., **Kentler, Kapitalizm ve Uygarlık**, Çev. Ruşen Keleş, İmge Yayınevi, 1998.
- İŞİK**, Oğuz, M. Melih Pınarcıoğlu, **Nöbetleşe Yoksulluk: Sultanbeyli Örneği**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.
- İÇLİ**, Tülin Günşen, **Türkiye’de Suçlular**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı:71, Ankara, 1993.
- İÇLİ**, Tülin Günşen **Kriminoloji**, Semih Yayınevi, Ankara, 1998.
- KARAMAN**, Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, İzmir, 1998.
- KARPAT**, Kemal H., **Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm**, Çev. Abdulkerim Sönmez, İmge Yayınevi, Ankara, 2003.
- KELEŞ**, Ruşen, Artun Ünsal, **Kent ve Siyasal Şiddet**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları:507, Ankara, 1982.
- KELEŞ**, Ruşen, **Kentleşme Politikası**, İmge Yayınevi, İstanbul, 2002.
- KIŞLALI**, Ahmet Taner, **Siyasal Sistemler**, İmge Kitabevi, Ankara, 1998.
- KONGAR**, Emre **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1995.
- LAWSON**, Tony, Tim HEATON, **Crime And Deviance**, Macmillan Press, London, 1999.
- LINEBERRY**, Robert L., Ira Sharkansky, **Urban Politics & Public Policy**, Harper & Row Publisher, Newyork, 1974.
- MACIVER**, R.M., **The Ramparts We Guard**, New York Mac Millan Company, New York, 1950.

- METRON**, Robert K., **Social Theory and Social Structure**, Free Pres, New York, 1968.
- MUMFORD**, Lewis, **Tarih Boyunca Kent**, Çev: Gürol Koca, Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2007.
- NUTTALL**, C., P.Goldblatt, C. Lewis, **Reducing Offending**, Home Office Research Study 187, Home Office, London, 1998.
- ORHON**, Güngör, **Suçlu Çocuklarla İlgili Bir İnceleme**, Gürsoy Basımevi, Ankara, 1962.
- PALMER**, Monte **Political Development, Dilemmas and Challenges**, F.E. Peacock Publishers, Inc, Itasca Illinois.
- SCHNEIDER**, Richard, Ted Kitchin, **Planning for Crime Prevention: A Transatlantic Perspective**, Routledge, London, 2001.
- SEYYAR**, Ali, Sosyal Siyaset Terimleri (Ansiklopedik Sözlük); Beta Yayınları, İstanbul, 2002.
- SOKULLU-AKINCI**, Füsün, **Kriminoloji**, Beta Yayınları, Ankara, 2002,
- SUTHERLAND**, Edwin **Principles of Criminology**, Philadelphia, 1947.
- SYKES**, John Clarc, **A Nation of Victims: The Decay of the American Character**, St. Martin's Pres, New York, 1992.
- ŞENGÜL**, H. Tarık, **Kentsel Çelişki ve Siyaset**, Demokrasi Kitaplığı, Ankara, 2000.
- TÜRKDOĞAN**, Orhan, **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, Timaş Yayınları, İstanbul, 1996.
- WALKLATE**, Sandra, **Understandig Criminology**, Open University Press, Philadelphia, 1998.
- WEKERLE**,Gerda, R. Carolyn WHITZMAN, **Safe Cities: Guidelines for planning, design and management**, Van Nostrand Reinhold, New York, 1995.
- YAVUZ**, Fehmi, Ruşen Keleş, Cevat Geray, **Şehircilik**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No.415, Ankara, 1977.
- YAVUZER**, Haluk, **Çocuk Suçluluğu**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No. 2798, İstanbul, 1986.

Makaleler:

- BEŞE**, Ertan, “Kırık Pencereler Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Vol. 8, No.1, 2006, ss.1-24
- BODY-GENDROT**, Sophie, “The Politics of Urban Crime”, **Urban Studies**, Vol.38, No. 5-6, 2001, ss.915-928.
- BOURGUIGNON**, Francis, “Growth and Inequity in the Dual Model of Development: The Role of Demand Factor”, *Review of Economic Studies*, Vol.57, No.2, April 1990, ss.215-229.
- CAO**, Liqun, “Returning to Normality: Anomie and Crime in China”, **International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology**, Vol.51, No.1, February 2007, ss.40-51.
- CAO**, Liqun, Yisheng Dai “In Equility and Crime in China” **Crime and Social Control in a Changing China**, Ed. Messner, Steven F Greenwood Publishing Group. Westport, CT, USA, 2001.
- DIJK**, Jan Van, J.J.M., “The Experience of Crime and Justice”, In: G. Newman (Ed), **Global Report on Crime and Justice**, United Nations Office on Drugs and Crime, Oxford University Pres, Helsinki,1999.
- DOĞAN**, M.Cihangir, “Gecekondu Bölgelerinde İşsizlik ve Yoksulluk Problemi”, **Yoksulluk**, Cilt 2, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, 2003, ss.140-149.
- DOWNES**, David, “Introduction”, **Crime and the City**, Ed: David Downes, Macmillan Pres. LTD, London, 1989, ss.1-9.
- DOWNES**, David, R. Morgen, “Dumping the Hostages to Fortune: The Politics of Law and Order”, **The Oxford Handbook of Criminology**, Eds: M. Maguire, R. Morgen, R. Reiner, Oxford University Press, Oxford, 1997.
- DÖNMEZER**, Sulhi “Hızlı Şehirleşme ile Suç ve Ceza Adalet Sistemi İlişkileri” **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı, İstanbul, 1986, ss.53-75.
- ECK**, J. E., Maguire, E. R., “Have changes in policing reduced violent crime? An assessment of the evidence.”, Ed:A. Blumstein & J.Wallman **The Crime Drop in America**, Cambridge University Press New York, 2000, ss.207-265.
- EKİN**, Nusret, “Hızlı Şehirleşmenin Sosyo-Ekonomik Etkileri”, **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul, 1986, ss.76-85.
- EKİNCİ**, Oktay “Kaçak Yapılaşma ve Arazi Spekülasyonu”, **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998, ss.191-198.

- ESTRADA**, Felipe, **The Transformation of the Politics of Crime in High Crime Societies**, *European Journal of Criminology*, Vol. 1, No.4, ss.419-443.
- FENG**, Shuliang, "Crime and Crime Control in a Changing China", **Crime and Social Control in Changing China**, Ed: Jianhong Liu, Lening Zang, Steven F. Messner, Westport, CT, USA: Greenwood Publishing Group, Incorporated, 2001.
- FERGUSON**, Kristin M., "Responding to Children's Street Work with Alternative Income-Generation Strategies", **International Social Work**, Vol.49, No.6, ss.705-717.
- FIELDS**, Gary S. "Inequality in Dual Economy Models" **Economic Journal**, Vol.103 No.420, September 1993, ss.1228-1236.
- GILFOYLE**, Timothy J. "New Perspectives on Crime and Punishment in the American City" **Journal of Urban History**, Vol.29, No.5, July, 2003, ss.519-525.
- GOLDSTEIN**, Herman, "Toward Community-oriented Policing: Potential, Basic Requirements, and Threshold Questions." **Crime & Delinquency**, Vol.33, No.1 1987, s.6-30
- GOULD**, Carol C., "Çeşitlilik ve Demokrasi: Farklılıkların Temsili", **Demokrasi ve Farklılık**, Seyla Benhabib, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul 1999.
- GÖKÇE**, Orhan, M.Akif Çukurçayır, "Cumhuriyetin 75. Yılında Konya'da Kentleşme ve Belediyecilik", **Milli Mücadeleden Günümüze Konya**, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayını, Konya, 1999.
- HILL**, Hermann, "Die Begreifbare Stadt", in:Hermann Hill (Hrsg.), Die Begreifbare Stadt, Staatskommunikation Band 2, Köln, Berlin, Carl Heymanns Verlag, 1994, ss.20-22.
- KAYGALAK**, Sevilay, "Yeni Kentsel Yoksulluk, Göç ve Yoksulluğun Mekansal Yoğunlaşması; Mersin/Demirtaş Mahallesi Örneği", **Praksis**, Vol.2, Bahar 2001, ss.124-172.
- KELEŞ**, Ruşen, "Kentleşme ve Kamu Yönetimi Sorunları", **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul, 1986,
- MACDONALD**, John M. "The Effectiveness of Community Policing in Reducing Urban Violence", **Crime and Delinquency**, Sage Publications Vol.48, No:4, October, 2002, ss.592-618.
- MORTON**, Clare, Ted Kitchen, "Crime Prevention and the British Planning System: Operational Relationships between Planners and the Police", **Planning, Practise and Research**, Vol.20, No.4, November 2005, ss.419-431.

- OC**, Taner, Steven Tiesdell, “Opportunity Reduction Approaches to Crime Prevention”, **Safer City Centres: Reviving the Public Realm**, Ed. Taner Oc, Steven Tiesdell, Paul Chapman Publishing Ltd., London, 1997.
- OCAKÇIOĞLU**, Bora, “Hızlı Şehirleşmenin Kamusal Mal ve Hizmetler Açısından Değerlendirilmesi”, **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları İstanbul, 1986, ss.105-123.
- ÖNCÜ**, Ayşe, Petra Weyland, “Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri”, **Mekan, Kültür, İktidar**, Der.Ayşe Öncü, Petra Weyland, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, ss.9-39.
- ÖZEK**, Çetin, “Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri”, **Şehirleşmenin Doğurduğu Ceza Adaleti Sorunları**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, No. 1965, İstanbul, 1974, ss.17-87.
- PETERSON**, Ruth D., Lauren J. KRİVO, Mark A. HARİS, “Disadvantage and Neighbourhood Violent Crime: Do Local Institutions Matter?” **Journal of Research in Crime and Delinquency**, Vol.37, No.1, February 2000, ss.31-63.
- PRIEMUS**, Hugo, “Changing Urban Housing Market in Advanced Economies” **Housing Theory and Society**, Vol.21, No.1, Delft, 2004, ss.2-16.
- REINER**, Robert, ‘Crime and Control in Britain’ **Sociology**, Vol.34, No.1, BSA Publications, London, 2000, ss.71-94.
- SAKAMOTO**, Arthur, Meichu Chen, “Inequility and Attainment in a Dual Labor Market” **American Sociological Review**, Vol.56, No.3, June: 295-309.
- SAMPSON**, R. J., & Cohen, J. “Deterrent effects of the police on crime: A replication and theoretical extension”. **Law and Society Review**, Vol.22 No.1, 1988, ss.163-189.
- SEYYAR**, Ali, “Sosyal Siyaset Açısından Yoksulluğa Karşı Mücadele”, **Yoksulluk**, 1. Cilt, Deniz Feneri Yayınları, İstanbul, 2003, ss. 38-69.
- SHAW**, Victor N., “China Under Reform: Social Problems in Rural Areas”, **China Report**, 42:2, Sage Publications, London, 2006. ss.341-368.
- SİPAHİ**, Esra Banu, “ Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kentsel Yoksulluk: Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk”, **T.C. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, Vol.6, No.11, Nisan 2006, ss.173-187.
ss.131-156.
- ŞENYAPILI**, Tansı, “Cumhuriyetin 75. Yılı, Gecekonduunun 50. Yılı”, **75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık**, Tarih Vakfı, İstanbul, 1998, ss.301-316.
- TEKELİ**, İlhan, “Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üzerine”, **Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne**, Ed:Ferzan Yıldırım, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 2002, ss.13-26.

- TILLY**, Charles, "Migration to American Cities", **Urban America: The Expert Looks at the City**, Voice of America Lectures, Washington D.C., 1969, ss.171-185.
- TOKER**, Bitlin "Kentsel Kùltür Dinamikleri Baēlamında Katılımcı Demokrasi ve Antidemokratik Engelleri Aşmanın Kent Bilimsel Yöntemleri", **Türkiye'de 20. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, 4. Şehrcilik Kongresi**, Ed. Mehmet Çubuk, 6-7-8 Kasım 1997, Şehir Plancıları Odası Yayını, İstanbul 1998, ss.111-116.
- VANDERSCHUEREN**, Franz, "From Violence to Justice and Security in Cities" **Environment and Urbanization**, Vol.8, No.1, April 1996, ss.93-113.
- VERGİN**, Nur, "Hızlı Şehirleşmen Sosyolojik ve Siyasal Sonuçları", **Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar**, Sisav Yayınları, İstanbul 1986, ss.27-52.
- WALLER**, Irvin, "Policy Implications: Related to National and International Surveys", **Understanding of Crime Experiences of Crime and Crime Control**, Ed: Anna Alvazzi del Frate, Ugljesa Zvekic, Jan, J. M. Van Dijk, UNICRI Series, Publication No.49, Roma, 1993, ss.193-219.
- WELLS**, L.,Edward, Ralph A. WEISHEIT, "Patterns of Rural and Urban Crime: A County Level Comparison", **Criminal Justice Review**, Vol.29, No.1, Spring 2004, ss.1-22.
- WILSON**, James Q., "Crime", **Urban America: The Expert Looks at the City**, Ed: Daniel P. Moynihan, Voice of America Forum Lectures, Washington, D.C., 1969 ss.157-170.
- WOLIN**, Sheldon S., "Elle Tutulmaz Demokrasi", **Demokrasi ve Farklılık**, Ed. Seyla Benhabib, Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, ss.51-71.
- WRATTEN**, Ellen, "Conceptualizing Urban Poverty", **Environment and Urbanization**, Vol.7, No.1 April, 1995, ss.11-38.

Raporlar:

Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat 2, Türkiye Ulusal Rapor ve Eylam Planı, İstanbul , Haziran, 1996.

DPT, Avrupa Kentsel Şartı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayın No: 10, Ankara, 1996.

ILO, A Future without Child Labour: Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work. Geneva,2002.

ILO, 'C182 Worst Form of Child Labour Convention, <http://www.ilo.org/ilolex/english/convdisp1.htm>1999.

Konya İl Emniyet Müdürlüğü, Örnek Projeler, Konya, 2007.

OECD, Managing Urban Change, Vol.1 Policies and Finance, OECD, Paris, 1983.

Peel CPTED Committee "Crime Prevention Through Environmental Design Principles", Peel, Ontario: Region of Peel/ City of Brampton/Corporation of the Town of Caledon; Mississauga/Peel Ragional Police/ Ontario Provincial Police, 1994.

United Nation Secretariat, "A/Conf.169/11", Ninth United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders, 29 April- 8 May Cairo 1995

United Nation Secretariat, "A/Conf.169/7", United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of the Offenders, 29 April- 8 May Cairo, 1995.

United Nations Centre for Human Settlements, "An Urbanizing World: Global Report on Human Settlements", Oxford University Pres, Oxford: 1996.

United Nations Economy and Social Council, Commission on Crime Prevention and Criminal Justice "Strategy for the Period 2008-2011 for the United Nations Office on Drugs and Crime" 9 February 2007.

İnternet Adresleri:

<http://arsiv.sabah.com.tr/2007/03/03/cpsabah/gnc104-20070225-102.html>

<http://www.atonet.org.tr/yeni/index.php?p=202&l=1> (05.07.2007)

<http://www.egm.gov.tr/asayis/tdpkentguvdanismakurul.asp>, (07.07.2007)

<http://www.egm.gov.tr/asayis/tdpnedentopdespol.asp>, (05.05.2007)